

UHASSELT

KU LEUVEN

Maastricht University

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Vernietigen van nieuwe goederen?

Jana Van Dyck

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Evelyne TERRYN

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2022
2023

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

KU LEUVEN

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Vernietigen van nieuwe goederen?

Jana Van Dyck

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Evelyne TERRYIN

Samenvatting

Duurzaamheid en klimaatverandering krijgen steeds meer aandacht in nationale en Europese beleidsinitiatieven. Een industrie die de afgelopen decennia weinig tot geen aandacht heeft gekregen, is de textielsector. Nochtans neemt de Europese consumptie van textiel de vierde plaats in wat betreft de invloed op de klimaatverandering. Eén van de problemen waarmee deze industrie wordt geconfronteerd, is de vernietiging van nieuwe goederen. De afgelopen jaren kwam immers aan het licht dat enkele bekende kledingmerken zich hier schuldig aan hebben gemaakt. Dit onderzoek heeft aangetoond dat de redenen waarom onderneming overgaan tot productvernietiging erg uiteenlopend zijn, uitgaande van de bescherming van het merkimage tot kostenoverwegingen.

Omwille van deze redenen hebben tal van beleidsmakers gezocht naar oplossingen om deze praktijk tegen te gaan, onder andere door het opleggen van een verbod. De volgende vraag staat dan ook centraal in deze masterscriptie: "kan een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen bijdragen tot het verduurzamen van de textielsector?". Om een antwoord te kunnen formuleren op deze vraag wordt een rechtsvergelijkend onderzoek gevoerd naar de initiatieven die zijn genomen door de Belgische, de Franse, de Duitse en de Europese wetgever. Dit onderzoek toont aan dat de genomen initiatieven even uiteenlopend zijn als de redenen waarom bedrijven hun goederen vernietigen. De Belgische wetgever schaft de btw-plicht op de schenking van goederen af, de Franse wetgever voert een verbod in en verplicht ondernemingen hun nieuwe goederen te hergebruiken of te recyclen en de Duitse wetgever voert een zorgplicht in, gepaard met een transparantieplichting. Ook de Europese wetgever heeft niet stilgezeten en heeft in 2022 het initiatief duurzame producten aangekondigd, waarin het voornemens is de vernietiging van onverkochte consumptiegoederen aan te pakken.

Het derde deel van deze masterscriptie focust zich voornamelijk op de voor- en nadelen die deze initiatieven met zich meebrengen. Uit het gevoerde onderzoek blijkt dat de genomen maatregelen soms meer problemen met zich meebrengen dan dat er worden opgelost. Dit brengt het risico met zich mee dat het doel van deze initiatieven niet wordt bereikt wanneer de problemen die zij met zich meebrengen niet worden aangepakt. Daarnaast focust dit onderzoek zich ook op de beperkingen aan een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen. Wanneer verschillende nationale beleidsmakers uiteenlopende maatregelen aannemen, ontstaat het risico dat de interne markt versnipperd. Bijkomend moeten wetgevers rekening houden met de regels omtrent de bescherming van het eigendomsrecht wanneer zij voornemens zijn een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen op te leggen.

Op basis van het gevoerde onderzoek verdedigt deze masterscriptie de stelling dat een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen geen duurzamere textielsector tot stand zal brengen wanneer de problemen die een verbod met zich meebrengt niet worden aangepakt door de wetgevers. Er moet rekening worden gehouden met de consequenties die de reeds genomen initiatieven op nationaal niveau met zich meebrengen. In het laatste deel worden dan ook een aantal aanbevelingen geformuleerd opdat een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen kan bijdragen aan het verduurzamen van de textielsector.

Dankwoord

Met een bang hartje, maar met veel enthousiasme, begon ik na mijn studie rechtspraak aan de Hogeschool PXL aan een bijkomende rechtenopleiding aan de Universiteit van Hasselt. Deze masterscriptie vormt het sluitstuk van mijn parcours. Daarom maak ik graag van deze gelegenheid gebruik om een aantal mensen te bedanken.

In de eerste plaats wil ik mijn promotor, professor Evelyne Terryn, bedanken voor haar begeleiding en sturing tijdens het schrijven van deze masterscriptie. Daarnaast wil ik ook mijn begeleider, Melissa Kekenbosch, bedanken voor haar feedback. Zij stonden altijd klaar voor het beantwoorden van mijn vragen.

Tot slot verdienen ook mijn broer, mijn beste vriendinnen en mijn lieve oma een welgemeende dank je wel. *Een dikke merci* voor jullie onvoorwaardelijke steun.

Jana Van Dyck

Hechtel, 15 mei 2023.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	I
Dankwoord	III
DEEL 1: INLEIDING	1
HOOFDSTUK 1: SITUERING VAN HET ONDERWERP	1
HOOFDSTUK 2: JURIDISCHE KADERING VAN HET ONDERWERP	6
HOOFDSTUK 3: ONDERZOEKSVRAGEN	8
HOOFDSTUK 4: ONDERZOEKSMETHODE	9
DEEL II: REDENEN VOOR DE Vernietiging van Nieuwe Goederen	11
HOOFDSTUK 1: BELANGRIJKSTE MOTIEVEN	11
Afdeling 1. Behoud van prijzen, merkimago en intellectuele eigendom	11
Afdeling 2. Overproductie	12
Afdeling 3. Kosten- en winstmargeoverwegingen	13
Afdeling 4. Belastingoverwegingen	14
Afdeling 5. Veiligheid- en gezondheidsoverwegingen	15
HOOFDSTUK 2: TUSSENBESLUIT	17
DEEL III: RECHTSVERGELIJKEND ONDERZOEK VAN DE INITIATIEVEN GENOMEN OP NATIONAAL EN EUROPEES NIVEAU TER BESTRIJDING VAN DE Vernietiging van Nieuwe Goederen	19
HOOFDSTUK 1: INITIATIEVEN OP NATIONAAL NIVEAU	19
Afdeling 1. België	19
§1. Artikel 12 Wetboek van de Belasting over de Toegevoegde Waarde	19
§2. Voor- en nadelen	24
Afdeling 2. Frankrijk	27
§1. La loi sur la lutte contre le gaspillage et l'économie circulaire	27
§2. Voor- en nadelen	32
Afdeling 3. Duitsland	35
§1. Gesetz zur Förderung der Kreislaufwirtschaft und Sicherung der umweltverträglichen Bewirtschaftung von Abfällen	35
§2. Voor- en nadelen	37
Afdeling 4. Beperkingen aan een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen	38
§1. Vrij verkeer van goederen	38
§2. Eigendomsrecht in België	43
HOOFDSTUK 2: INITIATIEVEN OP EUROPEES NIVEAU	54
Afdeling 1. EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel	54
§1. Doelstellingen en initiatieven	54
§2. Maatregelen tegen de vernietiging van nieuwe goederen	55
§3. Voor- en nadelen	55
Afdeling 2. Voorstel voor een verordening duurzame producten	57
§1. Toepassingsgebied	57
§2. Doelstellingen en initiatieven	58
§3. Maatregelen tegen de vernietiging van nieuwe goederen	59

§4. Toepassing op textielsector.....	61
§5. Voor- en nadelen.....	62
Afdeling 3. Beperkingen aan harmonisatiemaatregelen	65
§1. Harmonisatie	65
HOOFDSTUK 3: TUSSENBESLUIT	69
DEEL IV: EVALUATIE EN AANBEVELINGEN	71
HOOFDSTUK 1: EVALUATIE RECHTSVERGELIJKEND ONDERZOEK	71
HOOFDSTUK 2: AANBEVELINGEN	74
BESLUIT	81
Bibliografie.....	85
Wetgeving	85
Rechtspraak.....	87
Rechtsleer	88
Varia.....	90

DEEL 1: INLEIDING

1. **STRUCTUUR** - In dit eerste deel wordt het onderwerp van deze masterscriptie gesitueerd. In het eerste hoofdstuk zal het probleem worden geschetst dat aan de basis ligt van deze masterscriptie. Op deze manier wordt duidelijk gemaakt waarom het van belang is dit thema aan te kaarten. Vervolgens wordt in hoofdstuk 2 van dit deel het onderwerp in zijn juridische context geplaatst. Op basis van de huidige problematiek worden in hoofdstuk 3 de onderzoeksvragen opgesteld. Hoofdstuk 4 licht de methodologie toe die doorheen het onderzoek zal worden gehanteerd.

HOOFDSTUK 1: SITUERING VAN HET ONDERWERP

2. **GROEIEND BEWUSTZIJN** - De klimaatverandering en de aantasting van het milieu vormen een bedreiging voor Europa en de rest van de wereld. Europa wordt geconfronteerd met milieuproblemen van ongekeerde omvang die dringend actie vereisen. Dankzij het Europese milieu- en klimaatbeleid heeft Europa vooruitgang geboekt bij het beperken van de negatieve gevolgen van de klimaatverandering en het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen. Toch blijkt dit niet voldoende te zijn. Verdere stappen zijn dan ook noodzakelijk.

Het rapport van het Europees Milieuagentschap¹, dat werd gepubliceerd op 4 december 2019, stelt dat de Europese landen, leiders en beleidsmakers in de komende tien jaar de nodige inspanningen moeten leveren om onomkeerbare veranderingen en schade te voorkomen.²

Ook de Europese burger is van mening dat actie vereist is op het gebied van de klimaatverandering en de aantasting van het milieu. Uit de Eurobarometer-enquête van 2020 blijkt dat 94% van de Europese burgers belang hecht aan de bescherming van het milieu. 83% beschouwt Europese wetgeving betreffende de milieubescherming essentieel om de klimaatverandering aan te pakken.³

3. **BURBERRY SCHANDAAL** - Ondanks het groeiende bewustzijn maken verschillende bedrijven zich nog steeds schuldig aan niet-duurzame praktijken die bijdragen aan de vervuiling van het milieu. Enkele ondernemingen zijn de afgelopen jaren onder de aandacht gekomen nadat ze zich schuldig hebben gemaakt aan de vernietiging van nieuwe goederen. Het gaat onder andere om Nike, H&M en Amazon.⁴ In het bijzonder kwam het luxemerken 'Burberry' in een mediastorm terecht nadat het modehuis in zijn jaarverslag van 2018 moest erkennen jaarlijks 28.6 miljoen pond aan kleding, accessoires en parfums te verbranden. Dit staat gelijk aan 20.000 stukken van de Burberry trenchcoats. Op deze manier trachtte het modehuis te beletten dat hun nieuwe producten tegen

¹ Het EMA is een agentschap van de Europese Unie en heeft als taak betrouwbare en onafhankelijke informatie over het milieu te verstrekken.

² EUROPEES MILIEUAGENTSCHAP, "Het milieu in Europa: Toestand en verkenningen 2020 (samenvatting)", Luxemburg, *Publications office of the European Union*, 2019, <https://www.eea.europa.eu/nl/publications/het-milieu-in-europa-toestand>, 3-4.

³ EUROPEAN UNION, "Eurobarometer: attitudes of Europeans towards the Environment", 2020, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2257>.

⁴ J. BUCKS, "Exposed: how Amazon destroys millions of new items it can't sell with everything from TVs to kitchen equipment, books and nappies dumped in landfill sites", 2019, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-7018955/Exposed-Amazon-destroys-millions-new-items-sell.html>; V. HENDRIKSZ, "H&M accused of burning 12 tons of new, unsold clothing per year", 2017, <https://fashionunited.uk/news/fashion/h-m-accu-sed-of-burning-12-tonnes-of-new-unsold-clothing-per-year/>; J. DWYER, "Slashers' Work Ruins Shoes Discarded at a Nike Store", 2017, <https://www.nytimes.com/2017/01/26/nyregion/slashers-work-ruins-shoes-discarded-at-a-nike-store.html>.

goedkopere prijzen op de markt zouden circuleren. Zo kwam Burberry in één van zijn grootste schandalen in de geschiedenis terecht. Deze onthulling zorgde voor een schokgolf onder de consumenten en al snel ontstond de hashtag *#Burnberry*. Burberry kondigde dan ook aan te zullen stoppen met de vernietiging van nieuwe goederen naar aanleiding van de grote hoeveelheid media-aandacht en de publieke druk.⁵

4. **VERNIETIGEN VAN NIEUWE GOEDEREN** - Deze masterscriptie behandelt de vernietiging van nieuwe goederen in de textielsector. Voor een goed begrip is het van belang te weten wat hieronder wordt verstaan. De term verwijst naar de situatie waarin detailhandelaren en fabrikanten zich doelbewust ontdoen van levensvatbare consumentenproducten.⁶

Omwille van het groeiend milieubewustzijn onder bedrijven en consumenten wordt het vernietigen van nieuwe goederen niet langer beschouwd als een aanvaardbare optie. Er zijn weinig praktijken die minder duurzaam zijn dan het vernietigen van nieuwe goederen. De vernietiging is een verspilling van waarde en middelen. Het zorgt immers voor een grote hoeveelheid afval en de noodzaak om nieuwe grondstoffen te winnen voor de productie van andere goederen.

5. **TEXTIELINDUSTRIE** - De vernietiging van nieuwe goederen komt voor in verschillende sectoren. De onzorgvuldige praktijk om nieuwe goederen naar de afvalberg te sturen, teistert de meeste sectoren uitgaande van kleding tot elektronica, speelgoed, voedsel en medicijnen.⁷ Dankzij de opkomst van e-commerce en veranderende bedrijfsstrategieën zoals 'fast fashion' worden onverkochte of geretourneerde textielproducten het vaakst vernietigd.⁸ Fast fashion speelt in op de allernieuwste modetrends en zet de consument aan tot het kopen van goedkope kleding van lage kwaliteit dat aan een snel tempo wordt geproduceerd in grote verkoopvolumes.⁹ Dit heeft ervoor gezorgd dat consumenten goedkope kledingstukken zijn gaan beschouwen als een bederfelijk goed dat onderhevig is aan kwaliteitsverlies.¹⁰

Ten gevolge van een daling in de prijzen en de toegenomen snelheid waarmee mode aan de consument wordt geleverd, is de hoeveelheid kleding die in de Europese Unie per consument wordt verkocht het afgelopen decennium met 40% gestegen. Tegelijkertijd wordt naar schatting 30% van de kleding die in de kasten van de Europese burger hangt al minstens één jaar niet meer gedragen. Meer dan de helft van deze afgedankte kledingstukken komen terecht bij het gemengd huishoudelijk afval en worden vervolgens gedumpt, gestort en verbrand.¹¹

⁵ L. ZAZZARA, G. RAPETTI en D.C., TYLER, "Burberry Burning Backlash", 2020, https://www.researchgate.net/publication/344169261_Burberry_Burning_Backlash.

⁶ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>.

⁷ R. ARBINOLO, "Wasteful destruction of unsold goods must be banned, NGOs urge the EU", 2021, <https://eeb.org/wasteful-destruction-of-unsold-goods-must-be-banned-ngos-urge-the-eu/>.

⁸ Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 30 maart 2022, COM(2022), 141 def.

⁹ Ibid.

¹⁰ N. SAJN, "Environmental impact of the textile and clothing industry. What consumers need to know", *EPRS* 2019, 2.

¹¹ S. MANSHOVEN, M. CHRISTIS, A. VERCALSTEREN, M. ARNOLD, M. NICOLAU, E. LAFOND, L-F. MORTENSEN en E. LAFOND, "Textiles and the environment in a circular economy", *Einot Report – ETC/WMGE* 2019, 14.

Slechts 1% van deze kleding wordt gerecycleerd tot nieuw materiaal. Het percentage kleding dat toch wordt gerecycleerd, wordt vervezeld zodat het textiel weer kan worden overgenomen in een nieuw product. Jammer genoeg wordt gerecycleerd textiel meestal gedegradeerd tot minderwaardig materiaal zoals isolatiemateriaal, poetsdoeken en matrasvullingen.¹²

De Europese Commissie heeft textiel, kleding en stoffen aangemerkt als een prioritaire productcategorie binnen een circulaire economie.¹³ Hiermee wordt bedoeld dat deze sector wordt beschouwd als een belangrijke keten met een grote behoefte aan en veel potentieel voor de transitie naar meer duurzame en circulaire productie, consumptie en bedrijfsmodellen. Omwille van deze reden focust deze masterscriptie zich dan ook op de vernietiging van nieuwe goederen in de textielindustrie.

6. MILIEUIMPACT TEXTIELINDUSTRIE - De textielindustrie verwijst naar de productie van garen, textiel en stoffen. Dit omvat niet enkel kleding, maar ook andere soorten textielproducten, zoals huishoudtextiel en technisch-industrieel textiel.¹⁴

Textiel is niet meer weg te denken uit het dagelijkse leven. Het is terug te vinden in kleding, beddengoed, handdoeken, tapijten, gordijnen, kantoren enzovoort. Textiel houdt ons warm en maakt het voor de consument mogelijk om zijn eigen persoonlijkheid en smaak uit te drukken. Textiel zorgt voor het welzijn van de consumenten in Europa en biedt werk aan honderden miljoenen mensen over de hele wereld. Toch mag de milieu-impact van de textielindustrie niet worden onderschat. De milieueffecten hebben voornamelijk betrekking op de uitputting van hulpbronnen en het landgebruik, klimaatverandering door de uitstoot van broeikasgassen en watervervuiling.

De Europese consumptie van textiel neemt de vierde plaats in wat betreft de invloed op de klimaatverandering. Alleen de voedsel-, huisvesting-, en mobiliteitssector hebben een grotere impact.¹⁵ Naar schatting was de mondiale textiel- en kledingindustrie in 2015 verantwoordelijk voor 1.2 miljard ton CO₂-uitstoot.¹⁶ Dat is meer dan de internationale vluchten en scheepvaart samen. Daarnaast is de textielindustrie sterk afhankelijk van zowel hernieuwbare, als niet-hernieuwbare hulpbronnen. Metingen tonen aan dat 675 miljoen ton aan primaire grondstoffen wordt gebruikt voor de productie van de kleding, het schoeisel en het huishoudtextiel dat door de Europese consumenten wordt gebruikt.¹⁷ Bovendien wordt er voor de productie en consumptie van textiel grote hoeveelheden water verbruikt. De textielproductie gebruikt ongeveer 93 miljard kubieke meter water

¹² M. KORT, R. VAN DER VUSSE en M. VAN GROOTEL, "Ongebruikt textiel. Onderzoek naar de wijze waarop de textielketen omgaat met ongebruikt en nieuw textiel", *RebelGroup Executives bv* 2020, 4.

¹³ Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "Een nieuw actieplan voor een circulaire economie. Voor een schoner en concurrerender Europa", 11 maart 2020, COM(2020) 98 def.

¹⁴ N. SAJN, "Environmental impact of the textile and clothing industry. What consumers need to know", *EPRS* 2019, 2.

¹⁵ Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 30 maart 2022, COM(2022), 141 def.

¹⁶ ELLEN MACARTHUR FOUNDATION, "A new textiles economy: redesigning fashion's future", 2017, <https://ellenmacarthurfoundation.org/a-new-textiles-economy>.

¹⁷ S. MANSHOVEN, M. CHRISTIS, A. VERCALSTEREN, M. ARNOLD, M. NICOLAU, E. LAFOND, L-F. MORTENSEN en E. LAFOND, "Textiles and the environment in a circular economy", *Einot Report – ETC/WMGE* 2019, 19.

per jaar, wat bijdraagt tot waterschaarste in sommige regio's.¹⁸ Bij gebrek aan actie zullen deze aantallen tegen 2030 met ten minste 50% toenemen.

7. **LINEAIR CONSUMPTIEPATROON** - Een verklaring voor het vervuilende karakter van de textielindustrie kan worden gevonden in het huidige lineaire consumptiepatroon. Sinds de industriële revolutie wordt onze economie gekenmerkt door een patroon van winning, productie en verwijdering.¹⁹ Dit model is gebaseerd op grote hoeveelheden goedkope, gemakkelijke en toegankelijke materialen en energie. Hulpbronnen worden gewonnen uit de natuurlijke omgeving, ze worden vervolgens via het productieproces omgezet in consumentenproducten en diensten en na gebruik door de eindconsument worden ze opgestapeld in afvalputten waarna de materialen worden gestort of verbrand.²⁰

Het huidige *take-make-dispose model* is de hoofdoorzaak van de milieuproblemen die worden veroorzaakt door de textielindustrie. In een lineair consumptiepatroon krijgen kwaliteit, duurzaamheid en recycleerbaarheid nauwelijks aandacht bij het ontwerp en de vervaardiging van producten. Dit leidt tot een inefficiënt gebruik van niet-hernieuwbare hulpbronnen en is bijgevolg alles behalve duurzaam.²¹

8. **CIRCULAIRE ECONOMIE** – Landen moeten efficiënter leren omgaan met de beschikbare hulpbronnen. Ondanks het feit dat de circulaire economie hoog op de Europese beleidsagenda staat, blijft het lineaire consumptiepatroon het meest verankerd in de samenleving. De circulaire economie vormt nochtans een veelbelovend initiatief om onze economie duurzamer te maken. Het efficiënt gebruik van grondstoffen en een levenscyclusbenadering staan hierin centraal.²² In een circulair model worden bestaande materialen en producten zo lang mogelijk gedeeld, verhuurd, hergebruikt, hersteld, opgeknapt en gerecycleerd om meer waarde te creëren. Op deze manier wordt de levenscyclus van producten uitgebreid. Wanneer het product het einde van zijn levensduur bereikt, worden de materialen zoveel mogelijk binnen de economie gehouden.²³

9. **DUURZAAMHEID** - De vernietiging van nieuwe goederen is het tegenovergestelde van duurzaamheid en past dan ook niet binnen een duurzame en circulaire economie. Om meer circulariteit te bereiken, is er nood aan duurzame ontwikkeling. De term "duurzaamheid" zal doorheen het onderzoek van deze masterscriptie een belangrijke rol spelen.

Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling "*die aan de noden van de huidige generatie voldoet zonder de mogelijkheden van de toekomstige generaties om aan hun noden te voldoen te hypothekeren*".²⁴ Het draait om de gedachte van behoud en bescherming en om systemen en systeemdenken die gericht zijn op verantwoord gebruik met het oog op herbruikbaarheid en toekomstbestendigheid.²⁵ Duurzaamheid houdt in dat producenten voorzien in de huidige behoeften

¹⁸ ELLEN MACARTHUR FOUNDATION, "A new textiles economy: redesigning fashion's future", 2017, <https://ellenmacarthurfoundation.org/a-new-textiles-economy>.

¹⁹ B. KEIRSBILCK en E. TERRY, "Duurzaamheid en consumentenrecht", *TBH* 2021, nr. 10, (433) 434.

²⁰ D. BOURGUIGNON, "Closing the loop. New circular economy package", *EPRS* 2016, 1.

²¹ B. KEIRSBILCK en E. TERRY, "Duurzaamheid en consumentenrecht", *TBH* 2021, nr. 10, (433) 434-435.

²² D. BOURGUIGNON, "Closing the loop. New circular economy package", *EPRS* 2016, 1-2.

²³ B. KEIRSBILCK en E. TERRY, "Duurzaamheid en consumentenrecht", *TBH* 2021, nr. 10, (433) 434-435.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ B. AKKERMANS, "Duurzaam goederenrecht: naar een herijking van ons goederenrechtelijk stelsel?", *TPR* 2018, (1437) 1439.

van de maatschappij zonder daarbij de behoeften van de toekomstige generaties in gevaar te brengen.²⁶ De moedwillige vernietiging van nieuwe goederen past niet binnen dit plaatje. Er is dan ook een noodzaak om deze praktijk aan te pakken.

10. **NOOD AAN REGELGEVING** - Het feit dat dergelijke praktijken ingebed blijven in de werking van verschillende bedrijven toont aan dat het nodig is om de vernietiging van nieuwe goederen aan te pakken. Ondanks de groeiende belangstelling blijft onderzoek naar de vernietiging van nieuwe goederen onderbelicht. Ökopol²⁷ en het Europees Milieubureau stellen in hun beleidsbrief van 25 oktober 2021 voor dat de vernietiging van nieuwe goederen, in het bijzonder onverkochte en geretourneerde goederen, volledig moet worden verboden.

²⁶ H. VAN CRONENBERG, "Wat bedoelen we met ecologische duurzaamheid?", 2021, <https://waaromduurzaam.nl/ecologische-duurzaamheid/>.

²⁷ Ökopol biedt strategische en conceptuele milieudviesdiensten aan in heel Europa.

HOOFDSTUK 2: JURIDISCHE KADERING VAN HET ONDERWERP

11. **GREEN DEAL** - Tot op heden bestaat er weinig specifieke wetgeving over de vernietiging van nieuwe goederen. Wel is er op Europees niveau reeds initiatief genomen om circulariteit te integreren in het huidige recht waarbinnen de vernietiging van nieuwe goederen kan worden gekaderd. De Europese Green Deal vormt de groeistrategie van de Europese Unie.²⁸ Het bevat geen maatregelen om de vernietiging van nieuwe goederen aan te pakken, maar voorziet wel in maatregelen om een duurzamere economie te bereiken.

Deze strategie heeft als doel de Europese economie om te vormen tot een hulpbronnenefficiënt economisch systeem, waarbij economische groei wordt losgekoppeld van het gebruik van hulpbronnen. De Green Deal heeft als overkoepelende doelstelling om Europa tegen 2050 klimaatneutraal te maken en daarmee het eerste klimaatneutrale continent te worden. Er wordt naar gestreefd vanaf 2050 netto geen broeikasgassen meer uit te stoten. Daarnaast heeft het als doel de totale hoeveelheid geproduceerd afval te verminderen.

12. **INDUSTRIESTRATEGIE** - Ook de Europese Industriestrategie voorziet in maatregelen om duurzaamheid te integreren in het huidige recht. De Industriestrategie benadrukt dat er moet worden afgestapt van de traditionele modellen. Tevens wordt gesteld dat de manier waarop producten worden ontworpen, gemaakt, gebruikt en verwijderd radicaal moet veranderen om een circulaire economie te bereiken.²⁹

13. **EUROPEES ACTIEPLAN VOOR DE CIRCULAIRE ECONOMIE** – Op 11 maart 2020 stelde de Europese Commissie het nieuwe EU-actieplan voor een circulaire economie voor.³⁰ Het actieplan voorziet in een hele reeks maatregelen om een circulaire economie in Europa te bereiken. Deze strategie kondigt initiatieven aan voor de gehele levenscyclus van producten uitgaande van ontwerp en productie tot consumptie, reparatie, hergebruik en recyclage. Op deze manier tracht de Commissie grondstoffen en materialen zo lang mogelijk in onze economie te houden. Het actieplan voorziet in maatregelen die van toepassing zijn op verschillende sectoren zoals elektronica en ICT, batterijen en voertuigen, verpakking, kunststoffen, constructie en gebouwen en levensmiddelen, water en nutriënten.

In het bijzonder, en van belang voor het onderzoek van deze masterscriptie, voorziet het actieplan in maatregelen voor de textielindustrie. De desbetreffende strategie stimuleert nieuwe bedrijfsmodellen die het sorteren, het hergebruiken en het recycleren van textiel zullen aanmoedigen zodat de consumenten voor duurzame textielproducten kunnen kiezen. Daarnaast wordt het ecologisch ontwerp van toepassing verklaard op een breder gamma aan producten zodat kleding wordt gemaakt die langer zal meegaan. Regels omtrent een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen in de textielindustrie zijn niet opgenomen in het Actieplan voor een Circulaire Economie.

²⁸ Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "De Europese Green Deal", 11 december 2019, COM(2019), 640 def.

²⁹ Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "Een nieuwe industriestrategie voor Europa", 10 maart 2020, COM(2020), 102 def.

³⁰ Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "Een nieuw actieplan voor een circulaire economie. Voor een schoner en concurrerender Europa", 11 maart 2020, COM(2020) 98 def.

14. **MAATREGELEN TEGEN PRODUCTVERNIETIGING** – De EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel³¹ en het initiatief duurzame producten³² voorzien expliciet in maatregelen die de vernietiging van nieuwe goederen aanpakken. Gelet op het belang van deze initiatieven worden deze uitvoerig besproken onder deel III, hoofdstuk 2 van deze masterscriptie. Een grondige bespreking van de Europese Green Deal, de Industriestrategie en het EU-actieplan voor een circulaire economie valt buiten het bestek van deze masterscriptie omwille van zijn beperkte omvang.

15. **SECTORSPECIFIEKE WETGEVING** - In 2011 heeft de Europese Unie de Textielverordening aangenomen. Alle Europese ondernemers werkzaam in de textielindustrie moeten rekening houden met de producteisen vastgesteld in deze verordening bij de productie, import en verkoop van textielproducten.³³ De verordening bevat voorschriften voor de etikettering en merking van alle textielproducten, maar bevat geen voorschriften om de vernietiging van nieuwe goederen te verbieden. Er is tot op heden dus geen sectorspecifieke regelgeving die de vernietiging van nieuwe goederen in de textielindustrie aanpakt.

³¹ Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 30 maart 2022, COM(2022), 141 def.

³² Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de totstandkoming van een kader voor het vaststellen van vereisten inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten en tot intrekking van Richtlijn 2009/125/EG, 30 maart 2022, COM(2022) 142 def.

³³ Verordening (EU) nr. 1007/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 27 september 2011 betreffende textielvezelbenamingen en de desbetreffende etikettering en merking van de vezelsamenstelling en de desbetreffende etikettering en merking van de vezelsamenstelling van textielproducten, en houdende intrekking van Richtlijn 73/44/EEG van de Raad en richtlijnen 96/73EG van het Europees Parlement en de Raad voor de EER, *PB.L.* 18 oktober 2011, afl. 272, 1.

HOOFDSTUK 3: ONDERZOEKSVRAGEN

16. **CENTRALE ONDERZOEKSVRAAG** – Duurzaamheid verkrijgt steeds meer aandacht zowel op Europees niveau als op nationaal niveau. Nationale en Europese wetgevers voorzien dan ook in tal van initiatieven om een duurzamere economie te bereiken. Verschillende nationale autoriteiten hebben inmiddels maatregelen genomen om de vernietiging van nieuwe goederen aan te pakken. Ook de Europese wetgever heeft een eerste aanzet gegeven om een verbod in te voeren. De vraag dringt zich dan ook op of dergelijk verbod zomaar mogelijk is en of dit effectief zal bijdragen tot het verduurzamen van de textielsector. Daarom luidt de centrale onderzoeksvraag van deze masterscriptie als volgt: “Kan een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen bijdragen tot het verduurzamen van de textielsector?”.

17. **DEELVRAGEN** – Om de centrale onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, zullen volgende deelvragen aan bod komen:

- 1) Waarom gaan bedrijven over tot het vernietigen van nieuwe goederen?
- 2) Welke initiatieven zijn op nationaal en Europees niveau genomen om de vernietiging van nieuwe goederen aan te pakken?
- 3) Wat zijn de voor- en nadelen van deze initiatieven?
- 4) Is een volledig verbod op de vernietiging van nieuwe goederen in overeenstemming met de bescherming van het eigendomsrecht?

HOOFDSTUK 4: ONDERZOEKSMETHODE

18. **ONDERZOEKSMETHODE** - De centrale onderzoeksvraag van deze masterscriptie betreft een evaluerende onderzoeksvraag. Deze hebben als doelstelling om een bepaalde rechtsfiguur, namelijk een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen, te beoordelen of te waarderen in het licht van een vooropgestelde norm, namelijk duurzaamheid.³⁴ Deze keuze kan worden verantwoord omwille van het feit dat deze masterscriptie als doelstelling heeft om na te gaan of een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen voordelig of nadelig is om een duurzame textielsector tot stand te brengen. Om een antwoord te kunnen formuleren op de centrale onderzoeksvraag zal onderzoek worden gevoerd naar het nut, de beperkingen, de mogelijkheden en de voor- en nadelen van een verbod. Iedere subonderzoeksvraag hanteert een andere methodologische werkwijze.

1. Subonderzoeksvraag 1

De uiteenzetting van de redenen waarom bedrijven overgaan tot de vernietiging van nieuwe goederen verloopt aan de hand van een literatuurstudie. Deze verklarende onderzoeksvraag gaat uit van een externe benadering.³⁵ Hiervoor wordt onder andere beroep gedaan op andere academische disciplines, namelijk de discipline van de gedragswetenschappen en de economie. Aangezien er niet veel academische literatuur is terug te vinden over dit onderwerp, wordt voornamelijk gebruik gemaakt van de discussies die worden gevoerd in de media en in niet-academische bijdragen. De meeste studies of discussies hebben betrekking op de vernietiging in de modesector en niet op de vernietiging in de gehele textielsector. Dit vormt dus een beperking op het onderzoek.

2. Subonderzoeksvragen 2 en 3

Om een antwoord te kunnen formuleren op de tweede en de derde subonderzoeksvraag, wordt een rechtsvergelijkend onderzoek gevoerd. Deze masterscriptie gaat uit van een externe vergelijking. Er wordt gekozen om een vergelijking te maken tussen de Belgische, Franse, Duitse en Europese regelgeving. Zij pakken allen eenzelfde maatschappelijk probleem aan, namelijk de vernietiging van nieuwe goederen. Tegelijkertijd vertonen zij voldoende verschillen, aangezien elk stelsel een andere aanpak heeft om de vernietiging van nieuwe goederen tegen te gaan. In dat opzicht is het interessant om deze rechtsstelsel met elkaar te vergelijken. De bedoeling is dan ook om een functionele invalshoek te hanteren en na te gaan hoe de Belgische, Franse, Duitse en Europese wetgevers met dit probleem omgaan. Het onderzoek naar de initiatieven genomen op nationaal en Europees niveau, gebeurt voornamelijk aan de hand van wetgeving en parlementaire voorbereidingen. Rechtsleer vormt bijkomend een interessante bron van informatie.³⁶

3. Subonderzoeksvraag 4

De vierde subonderzoeksvraag betreft een evaluerende onderzoeksvraag. Hierin wordt nagegaan of een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen in overeenstemming is met de bescherming van het eigendomsrecht.³⁷ Omwille van de beperkte omvang van deze masterscriptie, beperkt dit deel zich tot de regels in verband met het eigendomsrecht in België. De regels inzake het eigendomsrecht

³⁴ L. KESTEMONT en P. SCHOUKENS, *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2020, 32.

³⁵ *Ibid.*, 63.

³⁶ *Ibid.*, 51-61.

³⁷ *Ibid.*, 32.

in Frankrijk en Duitsland vallen buiten het bestek van deze masterscriptie. De regels over het eigendomsrecht worden geëvalueerd in het licht van hiërarchisch hogere rechtsregels, namelijk de Europese bescherming van het eigendomsrecht. Om te komen tot een antwoord op deze subonderzoeksvraag, zal gebruik worden gemaakt van zowel Belgische wetgeving en rechtsleer als Europese wetgeving, rechtspraak en rechtsleer.

19. **BEPERKINGEN** - De onzorgvuldige praktijk om nieuwe goederen te vernietigen komt voor in verschillende sectoren (*supra* nr. 5). Gelet op de beperkte omvang van deze masterscriptie zal enkel onderzoek worden gevoerd naar de vernietiging van nieuwe goederen in de textielindustrie. Deze keuze kan worden gerechtvaardigd door het feit dat de textielindustrie wordt aangemerkt als een sector met een grote behoefte aan en veel potentieel voor een transitie naar een circulaire economie (*supra* nr. 5). Daarnaast focust dit onderzoek zich enkel op de fysieke levering van goederen naar aanleiding van overeenkomsten gesloten tussen een consument en een onderneming. Contracten gesloten tussen ondernemingen onderling worden buiten beschouwing gelaten.

20. **OPBOUW** - Deze masterscriptie is opgebouwd uit vijf delen. Een inleiding op het onderwerp van deze masterscriptie werd reeds gegeven in het eerste deel. In wat volgt wordt in deel II een uiteenzetting gegeven van de redenen waarom ondernemingen overgaan tot het vernietigen van nieuwe goederen.

Vervolgens komt in deel III het rechtsvergelijkend onderzoek aan bod. In een eerste hoofdstuk worden de initiatieven op nationaal niveau besproken, namelijk de maatregelen genomen door de Belgische, Franse en Duitse wetgever. Per initiatief wordt in de eerste plaats het theoretisch kader uiteengezet. Vervolgens wordt iedere maatregel geëvalueerd op zijn voor- en nadelen. De analyse van de acties genomen op nationaal niveau sluit af met een bespreking van de beperkingen op een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen, met name het vrij verkeer van goederen en de regels omtrent het eigendomsrecht in België. Het tweede hoofdstuk van het derde deel bespreekt de initiatieven genomen op Europees niveau, namelijk de Europese textielstrategie en het voorstel voor een verordening duurzame producten. Het tweede hoofdstuk bevat dezelfde structuur als het eerste hoofdstuk. Het vangt aan met een theoretische uiteenzetting per initiatief, gevolgd door een bespreking van de voor- en nadelen. Het sluit af met een bespreking van de beperkingen die harmonisatiemaatregelen met zich meebrengen.

Het laatste deel van deze masterscriptie zal in de eerste plaats de conclusies van de rechtsvergelijkende analyse groeperen. Op basis van deze analyse worden in het laatste hoofdstuk voorstellen geformuleerd om te komen tot een antwoord op de centrale onderzoeksvraag.

DEEL II: REDENEN VOOR DE Vernietiging VAN Nieuwe Goederen

21. **STRUCTUUR** – In het tweede deel van deze masterscriptie volgt een uiteenzetting van de redenen waarom ondernemingen ervoor kiezen om hun nieuwe goederen te vernietigen. Op deze manier wordt een antwoord geformuleerd op de eerste deelvraag. Tot slot wordt aan het einde van deel twee een tussenbesluit geformuleerd, gepaard met een aantal kritische bedenkingen.

HOOFDSTUK 1: BELANGRIJKSTE MOTIEVEN

22. **INLEIDING** – In 2017 kwam het merk 'Nike' in de belangstelling te staan nadat aan het licht kwam dat zij nieuwe sneakers, T-shirts en truien verminkten alvorens ze weg te gooien. Grote vuilniszakken gevuld met ongebruikte kleding en schoenen werden door het bedrijf gedumpt nabij een grote Nike winkel in SoHo, Manhattan. Later bleek dat het bedrijf deze gloednieuwe schoenen van hiel tot teen had doorgesneden. De T-shirts en truien werden volledig ondraagbaar gemaakt. Wanneer werd gevraagd naar de redenen, verklaarde een woordvoerder van Nike dat de producten niet voldeden aan de normen van het bedrijf om ze opnieuw te bevoorraden, te recyclen of te doneren. Een motief voor het doorsnijden van de schoenen werd niet gegeven.³⁸ De vraag dringt zich dan ook op waarom bedrijven ervoor opteren hun nieuwe textielproducten te vernietigen in plaats van te kiezen voor duurzamere opties zoals recyclage, donatie, het geven van kortingen en dergelijke.

Afdeling 1. Behoud van prijzen, merkimago en intellectuele eigendom

23. **BEHOUD VAN PRIJZEN** - De vernietiging van een onverkochte voorraad kleding en de vernietiging van rollen ongebruikt stof is een gebruikelijke strategie in de luxesector. Deze praktijk komt onder andere voor bij merken zoals Burberry en Louis Vuitton.³⁹ Het behoud van de prijzen vormt één van de redenen waarom wordt overgaan tot productvernietiging. Vanuit verschillende hoeken werd de kritiek geuit dat zij hun onverkochte voorraad kunnen afprijzen of te koop kunnen aanbieden in outletwinkels. Luxemerken zullen echter zelden overgaan tot het geven van kortingen om op deze manier de exclusiviteit van hun merknaam te blijven garanderen. Kortingen worden immers gezien als een manier om het merk te devalueren.⁴⁰ Wanneer hun producten worden afgeprijsd, zullen consumenten niet geneigd zijn de volledige prijs van het product te betalen. Luxemerken willen zelf bepalen hoe, waar en tegen welke prijs hun goederen worden verkocht.⁴¹

³⁸ J. DWYER, "Slashers' Work Ruins Shoes Discarded at a Nike Store", 2017, <https://www.nytimes.com/2017/01/26/nyregion/slashers-work-ruins-shoes-discarded-at-a-nike-store.html>.

³⁹ O. PINNOCK, "No one in fashion is surprised Burberry burnt £28 Million of stock", 2018, <https://www.forbes.com/sites/oliviapinnock/2018/07/20/no-one-in-fashion-is-surprised-burberry-burnt-28-million-of-stock/>; S. PAREEK, "Did you know Louis Vuitton burns all its unsold bags? The reason is pretty bizarre", 2017, <https://www.scoopwhoop.com/fashion/louis-vuitton-burns-its-unsold-bags/>.

⁴⁰ P. POURHEJAZY, "Destruction decisions for managing excess inventory in e-commerce logistics", *Sustainability* 2020, 4.

⁴¹ A. ELIA, "Fashion's Destruction of Unsold Goods: Responsible Solutions for an Environmentally Conscious Future", *Fordham Intell. Prop. Media & Ent. L.J.* 2020, Vol. 30 (2), (539) 557-560; L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 5; H. ROBERTS, L. MILIOS, O. MONT en C. DALHAMMER, "Product destruction: Exploring unsustainable production-consumption systems and appropriate policy responses", *Sustainable Production and Consumption* 2023, (300) 302.

24. **MERKIMAGO** – Ook het behoud van het merkimago vormt een belangrijke drijfveer. Productvernietiging zorgt voor schaarste van het goed waardoor enkel de mensen die over de middelen beschikken om zich dergelijke producten aan te schaffen deze goederen in hun bezit hebben. Vaak wordt de voorkeur gegeven aan de vernietiging om op deze manier te voorkomen dat hun producten tegen goedkopere prijzen op de grijze markt⁴² circuleren.⁴³ Merken trachten zo te vermijden dat hun producten worden gedragen door mensen die zich dit niet kunnen veroorloven.⁴⁴ Dat garandeert opnieuw het exclusieve karakter van het merk.

25. **INTELLECTUELE EIGENDOM** - Productvernietiging is ook een manier om de intellectuele eigendom van het merk te beschermen.⁴⁵ De producten van Burberry werden de afgelopen jaren veelvuldig nagemaakt waardoor het merkimago van Burberry in het gedrang kwam. Omwille van deze reden vernietigde Burberry zijn goederen om deze te beschermen tegen namaak. Modehuizen trachten op deze manier te beletten dat hun goederen in handen komen van mensen die deze namaken en vervolgens verkopen op de grijze markt. Luxemerken voeren een eeuwenoude strijd om te voorkomen dat hun goederen worden nagemaakt. Vaak wordt deze strijd via juridische weg gevoerd, maar hier zijn hoge kosten aan verbonden voor ondernemingen. Bedrijven gaan daarom op zoek naar een andere uitweg, namelijk het vernietigen van deze goederen.⁴⁶ Zo behouden luxemerken hun status en komen vervalsers minder snel aan 'voorbeelden'.

Afdeling 2. Overproductie

26. **OVERSTOCK** - Productvernietiging is een gebruikelijke strategie om met een overtollige voorraad om te gaan. Overproductie is de situatie waarin het aanbod de vraag overstijgt. Het gaat dus om producten die in perfecte staat verkeren.⁴⁷ Ten eerste is een 'overstock' het gevolg van een verkeerde inschatting van het koopgedrag van de consument. Daarnaast is het voor fast fashion merken als H&M en Zara economisch voordeliger om in grote hoeveelheden te produceren. Kwaliteit is immers niet hun hoofddoel. Aangezien winst het ultieme doel is, is het belangrijk om de kosten te drukken. Detailhandelaren besparen geld door massaal in te kopen om op deze manier te profiteren

⁴² De grijze markt is de handel via distributiekkanalen die hoewel ze legaal zijn tevens onofficieel, ongeautoriseerd of onbedoeld zijn door de fabrikant.

⁴³ H. ROBBERTS, L. MILIOS, O. MONT en C. DALHAMMER, "Product destruction: Exploring unsustainable production-consumption systems and appropriate policy responses", *Sustainable Production and Consumption* 2023, (300) 302; E. NAPIER en F. SANGUINETI, "Fashion merchandisers' slash and burn dilemma: a consequence of over production and excessive waste?", *Rutgers Business Review* 2018, (159) 160.

⁴⁴ B. COLE, "Luxury brands prefer to burn millions of dollars' worth of clothes to letting wrong shoppers buy them at discount", 2018, <https://www.newsweek.com/luxury-brands-prefer-burn-millions-dollars-worth-clothes-over-letting-wrong-1032088>.

⁴⁵ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 5.

⁴⁶ L. ZAZZARA, G. RAPETTI en D.C., TYLER, "Burberry Burning Backlash", 2020, https://www.researchgate.net/publication/344169261_Burberry_Burning_Backlash.

⁴⁷ A. ELIA, "Fashion's Destruction of Unsold Goods: Responsible Solutions for an Environmentally Conscious Future", *Fordham Intell. Prop. Media & Ent. L.J.* 2020, Vol. 30 (2), (539) 552-555; H. ROBBERTS, L. MILIOS, O. MONT en C. DALHAMMER, "Product destruction: Exploring unsustainable production-consumption systems and appropriate policy responses", *Sustainable Production and Consumption* 2023, (300) 302; L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 5.

van kostenbesparingen. Omwille van deze redenen produceren zij producten van lage kwaliteit in grote hoeveelheden.⁴⁸

27. **BUITENSPORIGE CONSUMPTIEGEWOONTEN** - Vroeger werden gemiddeld vier collecties per jaar uitgebracht, maar sinds de opkomst van fast fashion-merken brengen ketens iedere week nieuwe collecties uit.⁴⁹ Ten gevolge van voortdurend veranderende trends kopen consumenten meer dan ooit. Nieuwe goederen worden gezien als vervangbaar en worden weggegooid door de consument wanneer ze het *item* moe zijn.⁵⁰ Om aan deze onhoudbare vraag te voldoen, moeten producenten in korte tijd hun productie verhogen. Iedere week komen nieuwe ladingen producten toe in de magazijnen van winkelketens. Oude goederen moeten plaats maken voor nieuwe goederen waardoor er een overvloedige voorraad ontstaat. Wanneer het product niet verkoopt, wordt het gewoonweg gedumpt.⁵¹

28. **PRODUCTVEROUDERING** – Snel evoluerende trends zijn typerend voor de textielsector. Het gevolg is een overvloedige voorraad (*supra* nr. 26). Wanneer het product 'uit de mode' is, zal de vraag ernaar dalen. In dit geval treedt psychologische of culturele veroudering op. Wanneer het product is verouderd en bijgevolg de kwaliteit ervan daalt, wordt het product minder aantrekkelijk voor de consument. In plaats van verouderde producten op te slaan, is het voor vele ondernemingen goedkoper om deze producten te vernietigen.⁵²

Afdeling 3. Kosten- en winstmargeoverwegingen

§1. Hoge opslag- en voorraadkosten

29. **OVERSTOCK** - Zoals reeds uiteengezet, is productvernietiging een gebruikelijke strategie om met een overstock om te gaan (*supra* nrs. 26, 27, 28). Wanneer deze overvloedige voorraad onverkocht blijft, beginnen zij kostbare opslagruimte in beslag te nemen. Bijgevolg zullen de opslagkosten stijgen.⁵³ Aangezien de behandeling en opslag van overvloedige voorraden extra kosten met zich meebrengt, kan vernietiging voordeliger zijn om verdere verliezen te voorkomen.⁵⁴

30. **E-COMMERCE** - Voornamelijk in de e-commerce sector, waar er sprake is van een grote verscheidenheid aan producten en omvangrijke assortimenten, moet de oude voorraad zo snel mogelijk worden verwijderd om ruimte te maken voor nieuwe producten. Een ruime capaciteit en een ruime opslagruimte zorgen voor flexibiliteit en dus een betere werking van het bedrijf. Wanneer de vraag naar nieuwe producten stijgt of wanneer nieuwe producten toekomen, kan de beslissing tot vernietiging van oude producten de beste optie zijn om ruimte te maken. Voornamelijk wanneer het

⁴⁸ P. POURHEJAZY, "Destruction decisions for managing excess inventory in e-commerce logistics", *Sustainability* 2020, 3.

⁴⁹ V. HENDRIKSZ, "H&M accused of burning 12 tonnes of new, unsold clothing per year", 2017, <https://fashionunited.com/news/fashion/h-m-accused-of-burning-12-tonnes-of-new-unsold-clothing-per-year/2017101717884>.

⁵⁰ ELLEN MACARTHUR FOUNDATION, "A new textiles economy: redesigning fashion's future", 2017, <https://ellenmacarthurfoundation.org/a-new-textiles-economy>.

⁵¹ E. NAPIER en F. SANGUINETI, "Fashion merchandisers' slash and burn dilemma: a consequence of over production and excessive waste?", *Rutgers Business Review* 2018, (159) 162.

⁵² H. ROBBERTS, L. MILIOS, O. MONT en C. DALHAMMER, "Product destruction: Exploring unsustainable production-consumption systems and appropriate policy responses", *Sustainable Production and Consumption* 2023, (300) 301.

⁵³ A. ELIA, "Fashion's Destruction of Unsold Goods: Responsible Solutions for an Environmentally Conscious Future", *Fordham Intell. Prop. Media & Ent. L.J.* 2020, Vol. 30 (2), (539) 586.

⁵⁴ E. NAPIER en F. SANGUINETI, "Fashion merchandisers' slash and burn dilemma: a consequence of over production and excessive waste?", *Rutgers Business Review* 2018, (159) 162.

gaat om goederen met een lage waarde, zal productvernietiging de meest kosteneffectieve oplossing zijn.⁵⁵

§2. Retourzendingen

31. **CIJFERS** - Consumenten beschikken bij verkopen op afstand⁵⁶ over een herroepingsrecht van 14 dagen.⁵⁷ Dit houdt in dat de consument het recht heeft zijn bestelling terug te sturen als hij zich bedenkt of wanneer het product niet aan zijn verwachtingen voldoet. Door de snelle groei van e-commerce zijn retourzendingen de afgelopen jaren toegenomen.⁵⁸ Dit kan worden verklaard door het feit dat het terugsturen van producten meestal gratis wordt aangeboden.⁵⁹

Wanneer producten worden teruggestuurd, kunnen deze vaak niet meer als nieuw worden verkocht. De belangrijkste redenen zijn de volgende: het product is beschadigd, het product is defect of het product wordt vuil geretourneerd.⁶⁰ Een deel van deze goederen eindigt bijgevolg op de afvalberg of in de verbrandingsoven. Volgens enkele berekeningen zou de totale waarde van de teruggestuurde textiel- en elektronica-producten, die in de Europese Unie in 2022 werden vernietigd, 21.74 miljard euro bedragen.⁶¹

32. **REDEKENEN** - Wanneer consumenten de aangekochte goederen terugzenden, brengt dit heel wat kosten met zich mee. De voorbereiding voor hergebruik is erg arbeids- en kostenintensief. In de eerste plaats moeten ondernemingen de verwerkingskosten voor hun rekening nemen. Retourzendingen moeten worden aangenomen, ze moeten worden uitgepakt en er moet zorgvuldig worden gecontroleerd of ze in een propere en goede staat verkeren zodat ze kunnen worden doorverkocht.⁶² Daarnaast moeten de geretourneerde goederen worden vervoerd, gesorteerd en opnieuw worden behandeld en opgeslagen in de magazijnen. Deze logistieke verwerking gaat gepaard met aanzienlijke vervoerskosten. Om deze moeite en de bijbehorende kosten te besparen, is het voor bedrijven op korte termijn goedkoper om de goederen te vernietigen.⁶³

Afdeling 4. Belastingoverwegingen

33. **BELASTINGAFTREK** - In sommige landen gaat de wetgeving zo ver dat productvernietiging wordt gestimuleerd. Met name in Italië en de Verenigde Staten zijn er speciale wetten die de vernietiging van nieuwe goederen regelen. De United States Customs and Border Protection Agency

⁵⁵ P. POURHEJAZY, "Destruction decisions for managing excess inventory in e-commerce logistics", *Sustainability* 2020, 3-4.

⁵⁶ Een "verkoop op afstand" verwijst naar iedere overeenkomst die tussen de onderneming en de consument wordt gesloten in het kader van een georganiseerd systeem voor verkoop of dienstverlening op afstand zonder gelijktijdige aanwezigheid van de onderneming en de consument en waarbij, tot op en met inbegrip van het moment waarop de overeenkomst wordt gesloten, uitsluitend gebruik wordt gemaakt van een of meer technieken voor communicatie op afstand.

⁵⁷ Art. 9(1) Richtlijn Consumentenrechten; art. VI. 47, §1 WER.

⁵⁸ LUND UNIVERSITY, "Where do your online shopping returns end up? In the bin, new research finds", 2023, <https://www.lunduniversity.lu.se/article/where-do-your-online-shopping-returns-end-bin-new-research-finds>.

⁵⁹ MONDIAAL NIEUWS, "Retourzendingen online aankopen belanden vaak gewoon op het stort", 2023, <https://www.mo.be/nieuws/retourzendingen-online-aankopen-belanden-vaak-gewoon-op-het-stort>.

⁶⁰ EXPERTGROEP GET RID OF RETURNS, "Return on returns: waarde halen uit retouren", 2020, www.shoppingtomorrow.nl/nl/bluepapers/return-on-returns-2020.

⁶¹ LUND UNIVERSITY, "Where do your online shopping returns end up? In the bin, new research finds", 2023, <https://www.lunduniversity.lu.se/article/where-do-your-online-shopping-returns-end-bin-new-research-finds>.

⁶² L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 5.

⁶³ P. POURHEJAZY, "Destruction decisions for managing excess inventory in e-commerce logistics", *Sustainability* 2020, 3-4.

stelt dat wanneer ingevoerde goederen ongebruikt zijn en worden uitgevoerd of worden vernietigd onder douanetoezicht, 99% van de douanerechten betaald op deze goederen als gevolg van de invoer kunnen worden teruggevorderd. Merken kunnen intern onder druk komen te staan om hun producten te verbranden om zo de hoge douanerechten terug te verdienen. Ook in Italië krijgen detailhandelaren een belastingaftrek voor het wegdoen van hun onverkochte goederen. Op deze manier wordt het voor bedrijven interessanter gemaakt hun onverkochte voorraden te vernietigen in plaats van gebruik te maken van duurzamere alternatieven zoals recyclage.⁶⁴

34. **BTW OP DONATIES** - Ook in Europa is het aantrekkelijker om voor de minst duurzame optie te kiezen. Wanneer bedrijven ervoor opteren hun nieuwe en overtollige voorraad te schenken aan liefdadigheidsinstellingen, dienen zij immers btw te betalen. De Duitse directeur van Amazon verklaarde openlijk dat dit een grote belemmering vormt voor het bedrijf.⁶⁵ Het is een last die vooral kleine en middelgrote ondernemingen niet kunnen dragen. Het betalen van btw op geschonken goederen aan liefdadigheidsinstellingen is vaak duurder dan het vernietigen, aangezien op de vernietiging geen btw wordt geheven (*infra* nr. 41).⁶⁶

Afdeling 5. Veiligheid- en gezondheidsoverwegingen

§1. Ontdekking van toxische elementen

35. **H&M** - Naar aanleiding van een documentaire uitgezonden op de Deense televisie, werd H&M in 2017 ervan beschuldigd 12 ton onverkochte, maar bruikbare kleding te hebben verbrand. Daaropvolgend bracht H&M een verklaring uit. De modeketen verdedigde zich door te stellen dat ze zelden tot nooit producten vernietigen. "*Vernietiging wordt beschouwd als een laatste redmiddel wanneer kledingstukken niet kunnen worden hergebruikt, gerecycleerd of gedoneerd. Dit is het geval wanneer de producten niet aan de veiligheidsvoorschriften voldoen, als ze door schimmel zijn aangetast of wanneer de producten niet voldoen aan de strenge chemische eisen*", aldus H&M.⁶⁷

De vernietigde goederen waarnaar in de media werd verwezen, waren volgens de modeketen aangetast door schimmel en bevatten bijkomend hoge gehalten aan lood. Ter staving voegde H&M de testresultaten toe. H&M constateerde dan ook dat de producten terecht werden vernietigd in overeenstemming met haar veiligheidsregels.⁶⁸

⁶⁴ A. ELIA, "Fashion's Destruction of Unsold Goods: Responsible Solutions for an Environmentally Conscious Future", *Fordham Intell. Prop. Media & Ent. L.J.* 2020, Vol. 30 (2), (539) 560-564; E. NAPIER en F. SANGUINETI, "Fashion merchandisers' slash and burn dilemma: a consequence of over production and excessive waste?", *Rutgers Business Review* 2018, (159) 162.

⁶⁵ RTL NEWS, "Amazon-Deutschland-Chef erklärt: Produkte zu spenden ist teurer, als sie zu entsorgen", 2020, <https://www.rtl.de/cms/amazon-retouren-darum-landen-ruecksendungen-haeufig-auf-dem-muell-4655310.html>.

⁶⁶ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 5.

⁶⁷ H&M, "H&M DOES NOT BURN USABLE CLOTHES", 2017, <https://about.hm.com/news/general-2017/h-m-does-not-burn-functioning-clothes.html>.

⁶⁸ A. ELIA, "Fashion's Destruction of Unsold Goods: Responsible Solutions for an Environmentally Conscious Future", *Fordham Intell. Prop. Media & Ent. L.J.* 2020, Vol. 30 (2), (539) 555-556.

§2. Beschadigde en defecte producten

36. **BESCHADIGDE EN DEFECTE PRODUCTEN** - Omwille van veiligheidsredenen maken beschadigde en defecte producten veelal het voorwerp uit van vernietiging.⁶⁹ Het gaat onder andere om producten die tijdens het vervoer beschadigd zijn geraakt en daardoor niet meer voldoen aan de kwaliteitsvereisten van het product en bijgevolg als onverkoopbaar worden beschouwd. Wanneer het gaat om beschadigde of defecte producten met een lage waarde, wordt vaak besloten om over te gaan tot vernietiging van het product. Dit omdat het duurder is om dergelijke producten te laten repareren.⁷⁰

37. **TERUGGEROEPEN PRODUCTEN** - Naast beschadigde en defecte producten, worden teruggeroepen producten ook vernietigd omwille van veiligheids- en gezondheidsrisico's en niet-conformiteit met de wettelijke vereisten van het product.⁷¹ Veiligheids- en gezondheidsrisico's vormen één van de weinige redenen om het vernietigen van nieuwe goederen te legitimeren.

⁶⁹ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 5.

⁷⁰ P. POURHEJAZY, "Destruction decisions for managing excess inventory in e-commerce logistics", *Sustainability* 2020, 3-4.

⁷¹ A. ELIA, "Fashion's Destruction of Unsold Goods: Responsible Solutions for an Environmentally Conscious Future", *Fordham Intell. Prop. Media & Ent. L.J.* 2020, Vol. 30 (2), (539) 555-556; P. POURHEJAZY, "Destruction decisions for managing excess inventory in e-commerce logistics", *Sustainability* 2020, 3-4.

HOOFDSTUK 2: TUSSENBSLUIT

38. **UITEENLOPENDE REDENEN** – Veranderende consumptiepatronen, de opkomst van e-commerce en fast fashion hebben ervoor gezorgd dat productvernietiging een gebruikelijke strategie onder ondernemingen is geworden. Geretoureerde goederen en onverkochte goederen zoals een overtollige voorraad, luxeproducten, verouderde producten en beschadigde producten maken vaak het voorwerp van vernietiging uit. De redenen waarom bedrijven hun goederen vernietigen zijn uiteenlopend, uitgaande van het beschermen van hun merkimage tot kostenoverwegingen. De rode draad doorheen bovenstaande argumenten is dat het voor ondernemingen vanuit economisch oogpunt vaak interessanter is om hun goederen te vernietigen. Dit geldt voornamelijk wanneer de kosten verbonden aan het opslaan en de verwerking van de producten hoger liggen dan de waarde van het product zelf. De harde realiteit is dat financiële argumenten winnen van de duurzamere drijfveren. Voor vele bedrijven, voornamelijk de middelgrote en kleine ondernemingen, is het te arbeids- en kostenintensief om goederen op te slaan, te verwerken na terugzending door de consument en dergelijke. Daarnaast moeten bedrijven btw betalen wanneer ze hun goederen willen schenken aan liefdadigheidsinstellingen. De wetgever zelf stuurt ondernemingen dus ook niet in de richting van het nemen van meer duurzame initiatieven. Dit alles zorgt ervoor dat bedrijven worden ontmoedigd om voor duurzamere opties te kiezen en uit *gemakzucht* ervoor opteren om hun goederen dan maar te vernietigen.

Dit alles kan worden teruggebracht naar het huidige economische systeem, met name het lineaire businessmodel dat gericht is op het verwerven van zoveel mogelijk winst. Hierin wordt geen rekening gehouden met externaliteiten en hergebruik wordt hier niet gestimuleerd. Het valt dan ook toe te juichen dat de Europese Unie initiatieven neemt om dit lineaire model te verlaten ten voordele van een circulair model waar producten worden gedeeld, verhuurd, hergebruikt, hersteld, opgeknapt en gerecycleerd. Dit dankzij onder andere de Europese Green Deal en het EU-actieplan voor een circulaire economie.

Een verschuiving naar een circulair model is mijns inziens hoopgevend. De focus zal niet meer liggen op winstmaximalisatie, zonder aandacht te besteden aan de externe gevolgen, maar op het zo lang mogelijk in de economie houden van producten en grondstoffen.

DEEL III: RECHTSVERGELIJKEND ONDERZOEK VAN DE INITIATIEVEN GENOMEN OP NATIONAAL EN EUROPEES NIVEAU TER BESTRIJDING VAN DE Vernietiging van Nieuwe Goederen

39. **STRUCTUUR** – Het derde deel van deze masterscriptie bevat een rechtsvergelijkend onderzoek. Het geeft een bondige uiteenzetting weer van de initiatieven die op nationaal en Europees niveau zijn genomen om productvernietiging tegen te gaan. Het is opgesplitst in drie hoofdstukken, te beginnen met de initiatieven genomen in België, Frankrijk en Duitsland. Per genomen maatregel wordt in de eerste plaats een theoretische uiteenzetting gegeven. Vervolgens komen de voor- en nadelen per initiatief aan bod. In het laatste onderdeel van het eerste hoofdstuk worden de beperkingen weergegeven van een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen.

Het tweede hoofdstuk van dit derde deel zet de initiatieven genomen op Europees niveau uiteen. Ook hier wordt in de eerste plaats een theoretische uiteenzetting gegeven, gevolgd door een bespreking van de voor- en nadelen. Ook komen enkele beperkingen aan bod. Het derde hoofdstuk sluit af met een tussenbesluit, gepaard met een aantal kritische bedenkingen.

HOOFDSTUK 1: INITIATIEVEN OP NATIONAAL NIVEAU

Afdeling 1. België

40. **CIJFERS** - In zijn jaarverslag van 2016 wees de vzw 'Goods to Give'⁷² erop dat in België jaarlijks voor €100 miljoen aan nieuwe, courant geconsumeerde niet-voedingsmiddelen niet verkocht geraken.⁷³ Omwille van deze reden heeft de Belgische wetgever ingegrepen met de wet van 7 april 2019 tot wijziging van het wetboek van de belasting over de toegevoegde waarde teneinde schenkingen van niet-voedingsmiddelen aan de meest behoeftigen van btw vrij te stellen.⁷⁴

§1. Artikel 12 Wetboek van de Belasting over de Toegevoegde Waarde

I. Evolutie

41. **HISTORIEK** - Tot 2014 was het voor Belgische bedrijven voordeliger om onverkochte goederen te vernietigen. Zij moesten immers btw betalen wanneer ze hun goederen wilden schenken voor liefdadigheidsdoeleinden. Dit omdat een btw-plichtige handelaar die goederen aankoopt om aan te wenden binnen zijn onderneming, de btw op deze aankoop kan recupereren. Wanneer deze goederen niet werden verkocht en de handelaar besliste deze goederen te schenken, moest hij de btw terugbetalen aan de btw-administratie.⁷⁵

Bij vernietiging van onverkochte goederen was daarentegen helemaal geen btw verschuldigd. Naar aanleiding van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen opgesteld door de Verenigde Naties, voelen meer

⁷² "Goods to Give" is een vzw die onverkochte voorraden inzamelt van nieuwe niet-voedingsproducten uit de industrie om ze te herverdelen aan de minstbedeelden in België via een netwerk van sociale organisaties die actief zijn op het terrein.

⁷³ VZW GOODS TO GIVE, "2016 jaarverslag", 2016, <https://www.goodstogive.org/wp-content/uploads/2017/11/Jaarverslag-2016.pdf>.

⁷⁴ Wet 7 april 2019 tot wijziging van het Wetboek van de belasting over de toegevoegde waarde teneinde schenkingen van niet-voedingsmiddelen aan de meest behoeftigen van btw vrij te stellen, BS 6 mei 2019, 2019012122.

⁷⁵ M. GOVERS, F. BORGER en P. RAES, *Handboek btw 2022-2023*, Antwerpen, Intersentia, 2022, 469.

bedrijven nochtans de noodzaak om hun goederen te schenken in plaats van deze te vernietigen.⁷⁶ De btw-regeling moedigde schenkingen echter allesbehalve aan met als gevolg dat bedrijven hun goederen liever in brand staken dan ze weg te schenken.⁷⁷

In het licht daarvan nam de Belgische regering de afgelopen jaren een hele reeks initiatieven om niet langer btw te heffen op schenkingen voor liefdadigheidsdoeleinden. Een eerste stap had betrekking op de schenking van voedingsmiddelen aan de meest behoeftige personen.⁷⁸ De beslissing om zich te beperken tot voedingsmiddelen werd genomen naar aanleiding van een grootschalig onderzoek met betrekking tot voedselverspilling. In 2012 werd per Europeaan immers 173 kg voedsel verspild.⁷⁹

II. Maatregelen tegen de vernietiging van nieuwe goederen

42. **RATIO LEGIS** - De beslissing om niet langer btw te heffen op voedingsmiddelen werd positief onthaald. Dankzij deze regelgeving wordt verspilling tegengegaan en wordt armoede bestreden. Nochtans kunnen ook niet-voedingsmiddelen de bestaansonzekerheid en de levenskwaliteit van mensen in armoede verbeteren.⁸⁰ Omwille van deze redenen werd opgemerkt dat ook de vernietiging van onverkochte, niet-voedingsmiddelen zoveel mogelijk moet worden voorkomen. Dit zou immers heel wat voordelen opleveren zoals het tegengaan van armoede en bestaansonzekerheid, het verbeteren van het lot van de zwaksten en het inperken van de verspilling van niet-voedingsmiddelen.⁸¹

Daarom werd de bestaande regeling voor voedingsmiddelen via de wet van 7 april 2019 uitgebreid naar de schenking van levensnoodzakelijke niet-voedingsmiddelen. Met de doorgevoerde wijzigingen beoogde de wetgever deze verspilling tegen te gaan en ondernemers ertoe aan te zetten hun overschotten te schenken aan liefdadigheidsinstellingen.⁸²

43. **TOEPASSINGSGBIED** - Artikel 12, §1, eerste lid, 2°, c) WBTW heeft tot gevolg dat wanneer ondernemingen bepaalde levensnoodzakelijke niet-voedingsmiddelen gratis verstrekken aan liefdadigheidsinstellingen, deze schenking wordt vrijgesteld van btw. De toepassingsvoorwaarden van desbetreffend artikel zijn door de koning bepaald in KB nr. 59 van 18 mei 2020.⁸³

⁷⁶ VERENIGDE NATIES, "duurzame ontwikkelingsdoelstellingen", <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>.

⁷⁷ S. RUYSSCHAERT, "Vrijgeving: soms mét btw en soms ook niet ("ik steek het nog liever in brand dan het weg te schenken.")", *Fisc. Week*. 2018, (5) 6.

⁷⁸ FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN, "btw-beslissing nr. E.T. 124.417", 2017, https://expert.taxwin.be/nl/tw_src_off_fisc/document/dtva20130731-124417-nl.

⁷⁹ A. STENMARCK, C. JENSEN, T. QUESTED en G. MOATES, "Estimates of European food waste levels", 2016, [http://www.eu-fusions.org/phocadownload/Publications/Estimates %20of %20European %20food %20waste %20levels.pdf](http://www.eu-fusions.org/phocadownload/Publications/Estimates%20of%20European%20food%20waste%20levels.pdf).

⁸⁰ Wetsvoorstel tot wijziging van het btw-wetboek, teneinde geen btw te heffen op de niet-voedingsmiddelen die voor de meest behoeftigen worden geschonken, *Parl.St.* Kamer 2018-19, nr.3559/001.

⁸¹ Verslag over het wetsontwerp tot wijziging van het btw-wetboek, teneinde geen btw te heffen op de niet-voedingsmiddelen die voor de meest behoeftigen worden geschonken, *Parl.St.* Kamer 2018-19, 3559/003.

⁸² Wetsvoorstel tot wijziging van het btw-wetboek, teneinde geen btw te heffen op de niet-voedingsmiddelen die voor de meest behoeftigen worden geschonken, *Parl.St.* Kamer 2018-19, nr.3559/001.

⁸³ KB 18 mei 2020 met betrekking tot de onttrekking van handelsgeschenken van geringe waarde en de onttrekking voor liefdadigheidsdoeleinden van voedingsmiddelen en levensnoodzakelijke niet-voedingsmiddelen andere dan goederen die op duurzame wijze kunnen worden gebruikt, wat de belasting over de toegevoegde waarde betreft, *BS* 25 mei 2020, 2020041182.

Deze regelgeving viseert de belastingplichtige-schenkers die het goed dat ze willen schenken hebben gekocht of geproduceerd, wanneer voor dat goed of de bestanddelen ervan recht op volledige of gedeeltelijke aftrek van de voorbelasting is ontstaan. Het gaat niet enkel om de producenten, distributiebedrijven of handelaars van het goed, maar ook om belastingplichtigen die de goederen hebben aangekocht in het kader van hun economische activiteit, zoals bijvoorbeeld hoteluitbaters.⁸⁴

44. **BEOOGDE GOEDEREN** - Voor een goed begrip is het van belang te weten welke goederen artikel 12, §1, eerste lid, 2°, c) WBTW viseert. Deze zijn bepaald door de koning. Om te kunnen vallen onder het toepassingsgebied van desbetreffend artikel moeten de goederen die worden geschonken voor liefdadigheidsdoeleinden de volgende kenmerken bevatten:

- 1) Het gaat om levensnoodzakelijke niet-voedingsmiddelen;
- 2) Andere dan goederen die op duurzame wijze kunnen worden gebruikt;
- 3) Die op grond van hun intrinsieke kenmerken, in gelijk welke schakel van het economische circuit, niet meer kunnen worden verkocht tegen de oorspronkelijke commercialisatievoorwaarden.⁸⁵

Artikel 12, §1, eerste lid, 2°, c) WBTW beoogt in de eerste plaats *levensnoodzakelijke niet-voedingsmiddelen*. Het gaat om goederen, andere dan voedingsmiddelen, die voorzien in de levensnoodzakelijke behoeften van de mens. De parlementaire voorbereidingen verwijzen in dit verband naar de goederen die de levenskwaliteit van mensen die in armoede leven daadwerkelijk kunnen verbeteren. Het betreft de goederen die onmisbaar zijn in het dagelijkse leven en die de meest behoeftigen in staat stellen een menswaardig bestaan te leiden.⁸⁶ Uitgesloten van deze regeling zijn dus de producten die niet als noodzakelijk worden beschouwd en luxeproducten.⁸⁷

Vervolgens moet het gaan om goederen waarvan de wederverkoopwaarde aanzienlijk vermindert vanaf hun eerste gebruik. Het moet met andere woorden gaan om *niet-duurzame goederen*.⁸⁸ Duurzame goederen, met name de goederen die niet onmiddellijk verslijten, zoals voertuigen, tuingereedschap of huishoudelijke apparaten vallen bijgevolg niet onder het toepassingsgebied.⁸⁹

Tot slot beoogt de regelgeving goederen die niet meer tegen de normale commercialisatievoorwaarden kunnen worden verkocht. Artikel 7, 2° van KB nr. 59 verduidelijkt deze

⁸⁴ FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN, "Circulaire 2020/C/116 betreffende het verstrekken voor liefdadigheidsdoeleinden van voedingsmiddelen en levensnoodzakelijke niet-voedingsmiddelen", 2020, <https://eservices.minfin.fgov.be/myminfin-web/pages/public/fisconet/document/a4a7ab5d-250b-4912-9378-233fc9a5efbf>, 18.

⁸⁵ Art. 7 KB 18 mei 2020 met betrekking tot de onttrekking van handelsgeschenken van geringe waarde en de onttrekking voor liefdadigheidsdoeleinden van voedingsmiddelen en levensnoodzakelijke niet-voedingsmiddelen andere dan goederen die op duurzame wijze kunnen worden gebruikt, wat de belasting over de toegevoegde waarde betreft, BS 25 mei 2020, 2020041182.

⁸⁶ Amendement (C.S. SMAERS) op het wetsvoorstel tot wijziging van het btw-wetboek teneinde geen btw te heffen op de niet-voedingsmiddelen die voor de meest behoeftigen worden geschonken, *Parl.St.* VI. Parl. 2018-19, nr. 3559/02.

⁸⁷ *Vr. en Antw.* Kamer 2019-20, 7 februari 2020, nr. 55/014 (Vr. nr. 199 L. DIERICK).

⁸⁸ FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN, "Circulaire 2020/C/116 betreffende het verstrekken voor liefdadigheidsdoeleinden van voedingsmiddelen en levensnoodzakelijke niet-voedingsmiddelen", 2020, <https://eservices.minfin.fgov.be/myminfin-web/pages/public/fisconet/document/a4a7ab5d-250b-4912-9378-233fc9a5efbf>, 14.

⁸⁹ FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN, "Gratis schenken van levensnoodzakelijke goederen: lijsten van geaccepteerde en geweigerde niet-voedingsmiddelen", 2021, <https://financien.belgium.be/nl/ondernemingen/btw/schenken/belastingplichtige-schenker/lijst-geaccepteerde-geweigerde-niet-voedingsmiddelen>.

voorwaarden en bepaalt vier objectieve redenen. De eerste omstandigheid betreft de situatie waarin de houdbaarheidsdatum of de gebruiksdatum van het goed nadert of is verlopen op het tijdstip van de schenking van het goed.⁹⁰ Vervolgens verwijst desbetreffend artikel naar de situatie waarin de verpakking van het goed is beschadigd of niet in overeenstemming is met de commercialisatiestandaard van de fabrikant of handelaar. Meer specifiek gaat het over de goederen waarvan de verpakking zodanig is beschadigd waardoor het niet meer kan worden verkocht tegen de oorspronkelijke verkoopsvoorwaarden. Hetzelfde geldt wanneer de verpakking niet-conform is in het licht van de kwaliteitsnormen die door de verkoper of de fabrikant gewoonlijk worden gehanteerd.⁹¹ De derde omstandigheid betreft de situatie waarin het goed niet beantwoordt aan de productiestandaard vastgelegd door de fabrikant. Dit kan voorkomen wanneer de omvang, de smaak, de textuur of de kleur van het product zijn gewijzigd.⁹² Tot slot haalt KB nr. 59 de situatie aan waarin de gebruikelijke commercialisatieperiode voor een goed is verlopen. Hier wordt verwezen naar de goederen die in relatief korte periodes worden verkocht zoals bijvoorbeeld Pasen of Kerstmis.⁹³

45. BEGUNSTIGDEN - De belastingplichtige-schenker kan niet vrij kiezen aan wie hij zijn goederen schenkt. De goederen moeten gratis worden geschonken aan één van de door de koning bepaalde categorieën. Zij moeten erkend zijn om de ontvangen goederen in het kader van armoedebestrijding te verdelen onder behoeftige personen.⁹⁴ Alleen dan zal de btw-kost voor de belastingplichtige-schenker vervallen. KB nr. 59 onderscheidt op limitatieve wijze drie categorieën van begunstigden, namelijk:

- 1) een lokale, gemeentelijke, intercommunale, provinciale, gemeenschaps-, gewestelijke of federale administratie of overheid, in het kader van hun opdrachten tot het verdelen van materiële hulp aan behoeftige personen;
- 2) elke caritatieve organisatie⁹⁵ erkend door een onder 1) bedoelde overheid in het kader van hun opdrachten tot het verdelen van materiële hulp aan behoeftige personen;
- 3) een door de minister van Financiën of zijn gemachtigde erkend verdeelplatform^{96 97}.

46. GRATIS KARAKTER - Van belang is het gratis karakter van de schenkingen. De belastingplichtige-schenker mag geen vergoeding vragen aan de begunstigden, ook niet voor logistieke, administratieve of verwerkingskosten. Indien toch een vergoeding wordt gevraagd, vindt artikel 12, §1, eerste lid, 2°, c^o WBTW geen toepassing en zal de belastingplichtige-schenker

⁹⁰ FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN, "Circulaire 2020/C/116 betreffende het verstrekken voor liefdadigheidsdoeleinden van voedingsmiddelen en levensnoodzakelijke niet-voedingsmiddelen", 2020, <https://eservices.minfin.fgov.be/myminfin-web/pages/public/fisconet/document/a4a7ab5d-250b-4912-9378-233fc9a5efbf>, 14.

⁹¹ Ibid., 17.

⁹² Ibid.

⁹³ Ibid., 18.

⁹⁴ Ibid., 9.

⁹⁵ Een caritatieve organisatie is een organisatie zonder winstoogmerk met een menslievend karakter die levensmiddelen verstrekt aan kansarmen in het kader van voedselhulp en armoedebestrijding.

⁹⁶ Een verdeelplatform vormt een belangrijke actor in het kader van de verdeling van goederen voor liefdadigheidsdoeleinden. Het komt voor dat belastingplichtigen goederen van hun onderneming schenken door bemiddeling van een verdeelplatform die de goederen in ontvangst nemen, ze opslaan en vervolgens verdelen aan overheidsinstanties of caritatieve organisaties.

⁹⁷ Art. 8 KB 18 mei 2020 met betrekking tot de onttrekking van handelsgeschenken van geringe waarde en de onttrekking voor liefdadigheidsdoeleinden van voedingsmiddelen en levensnoodzakelijke niet-voedingsmiddelen andere dan goederen die op duurzame wijze kunnen worden gebruikt, wat de belasting over de toegevoegde waarde betreft, BS 25 mei 2020, 2020041182.

bijgevolg de btw-kost moeten dragen. Wanneer de begunstigen, vernoemd onder *supra* nr. 45, op hun beurt de goederen verder verdelen aan de behoeftige personen of andere begunstigen, mogen ook zij geen vergoeding eisen.⁹⁸

Hierop bestaat een uitzondering. Wanneer de begunstigde van de geschonken goederen uitgaven heeft gedaan die verband houden met de verdeling van de geschonken goederen, kan hij een kleine financiële bijdrage vragen. Deze mag in geen geval hoger zijn dan het bedrag van die uitgaven die rechtstreeks verband houden met de verdeling.⁹⁹

47. LIJST VAN GEACCEPTEERDE GOEDEREN - Circulaire 2020/C/116 van 9 september 2020 betreffende het verstrekken voor liefdadigheidsdoeleinden van voedingsmiddelen en levensnoodzakelijke niet-voedingsmiddelen bevat een lijst van goederen die geschonken kunnen worden zonder btw-regularisatie. Het gaat om een niet limitatieve lijst dat geldt als kader. Het gaat onder andere om volgende goederen: zeep, toiletpapier, reinigingscrèmes, luiers, verband, wasmiddel, potloden, gewoon keukengerei, gloeilampen, batterijen, enzovoort.¹⁰⁰

48. TOEPASSING OP TEXTIELSECTOR – Bovenvermelde circulaire vermeldt uitdrukkelijk kleding, schoenen en toebehoren als goederen die door een belastingplichtige-schenker kunnen worden geschonken aan liefdadigheidsinstellingen zonder btw-heffing. De circulaire verduidelijkt dat het kan gaan om broeken, rokken, kleedjes, pullovers, jassen, kousen, ondergoed, handschoenen, mutsen, sjaals, badpakken- en zwembroeken. Ook schoenen vallen onder de regelgeving, met uitzondering van schoenen die uitsluitend worden gebruikt voor sportactiviteiten. Verder vermeldt de circulaire de categorie 'huishoudlinnen'. Dit omvat beddengoed, handdoeken en tafellakens.

Daartegenover worden een aantal goederen opgesomd die uitdrukkelijk worden uitgesloten. Dit omdat ze niet als levensnoodzakelijk worden beschouwd of omwille van hun duurzaam karakter (*supra* nr. 44). Toegepast op de textielsector gaat het onder andere om meubilair zoals zetels en stoelen, sportartikelen en sierkussens vervaardigd uit textiel.¹⁰¹

Opdat een schenking van textielproducten onder het toepassingsgebied van artikel 12, §1, eerste lid, 2°, c) WBTW valt, is het dus van belang dat aan al de bovenstaande voorwaarden zijn voldaan. Alleen dan zal de belastingplichtige-schenker geen btw verschuldigd zijn wanneer hij textielproducten wil schenken voor liefdadigheidsdoeleinden. Wanneer hij op het moment van de schenking wist of moest weten dat de voorwaarden niet vervuld waren, blijft hij verantwoordelijk voor de betaling van de btw die verschuldigd is op de schenking.¹⁰²

⁹⁸ FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN, "Btw-commentaar. Correcties op het recht op aftrek – herzieningen, onttrekkingen en ingebruiknemingen", 2022, https://eservices.minfin.fgov.be/myminfin-web/pages/public/fisconet/document/2afc8f85-bc09-4792-afd3a36df547719a/btw%20op%20schenkingen#_Toc11665322.

⁹⁹ FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN, "Circulaire 2020/C/116 betreffende het verstrekken voor liefdadigheidsdoeleinden van voedingsmiddelen en levensnoodzakelijke niet-voedingsmiddelen", 2020, <https://eservices.minfin.fgov.be/myminfin-web/pages/public/fisconet/document/a4a7ab5d-250b-4912-9378-233fc9a5efbf>, 11.

¹⁰⁰ FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN, "Gratis schenken van levensnoodzakelijke goederen: lijsten van geaccepteerde en geweigerde niet-voedingsmiddelen", 2021, <https://financien.belgium.be/nl/ondernemingen/btw/schenkingen/belastingplichtige-schenker/lijst-geaccepteerde-geweigerde-niet-voedingsmiddelen>.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN, "Btw-commentaar. Correcties op het recht op aftrek – herzieningen, onttrekkingen en ingebruiknemingen", 2022, <https://eservices.minfin.fgov.be/myminfin->

§2. Voor- en nadelen

I. Voordelen

49. **VOORDELEN** – De verwerking van een onverkochte voorraad staat in meerdere landen op de beleidsagenda, zo ook in België. Dit wetgevingsinitiatief zal het aantal vernietigde goederen waarschijnlijk verminderen. Het doneren van nieuwe goederen wordt goedkoper en aantrekkelijk gemaakt, alleszins goedkoper en aantrekkelijker dan de vernietiging. Hierdoor zijn ondernemingen niet meer verplicht om hun overvloedige voorraad te vernietigen, wat zowel het milieu als de kansarme groepen ten goede komt.¹⁰³

Volgens een onderzoek van het Neutraal Syndicaat voor Zelfstandigen wordt deze btw-afschaffing door 97% van de handelaars positief onthaald. Ze doen liever een liefdadigheidsinstelling een plezier dan de goederen weg te gooien. In 2019 gaf 20% van de handelaars aan gebruik te maken van deze nieuwe wetgeving, voornamelijk voor oudere goederen. In de solden periode van 2020 heeft maar liefst 72% van de handelaars gebruik gemaakt van deze nieuwe wetgeving.¹⁰⁴

II. Nadelen

50. **PROBLEEMVERSCHUIVING** – Hoewel dit initiatief kan worden toegejuicht, kunnen hier toch vragen bij worden gesteld. Een wet die de btw op geschonken goederen afschaft, gaat uit van de gedachte dat liefdadigheidsinstellingen in staat zijn de soorten en de hoeveelheden van de geschonken goederen te verwerken. Wanneer zij niet in staat zijn om met dergelijke volumes om te gaan, worden de verwijderingskosten in feite doorgeschoven naar deze liefdadigheidsorganisaties.¹⁰⁵

De afschaffing van de btw-plicht op donaties is een stap in de goede richting, maar dergelijke afschaffing brengt andere problemen met zich mee. In de eerste plaats ontstaat het risico dat de donaties verder worden geschonken aan ontwikkelingslanden wanneer liefdadigheidsorganisaties niet in staat zijn de gedoneerde goederen te absorberen.¹⁰⁶ Recente cijfers tonen dit probleem aan. In 2019 kwam 46% van de gedoneerde textielproducten afkomstig uit de Europese Unie in Afrika terecht. De textielproducten worden daar voornamelijk hergebruikt omdat er lokaal vraag is naar goedkope en gebruikte kleding afkomstig uit Europa. 41% kwam terecht in Azië waar het textiel vaak wordt gerecycleerd tot minderwaardig materiaal of opnieuw wordt geëxporteerd naar andere Aziatische landen.¹⁰⁷ In werkelijkheid worden de textielproducten vaak gestort. Wanneer de Afrikaanse en Aziatische landen de ingevoerde textielproducten niet kunnen gebruiken of verwerken, belanden zij meestal op open stortplaatsen of komen zij terecht in informele afvalstromen.¹⁰⁸ Het

web/pages/public/fisconet/document/2afc8f85-bc09-4792-afd3-a36df547719a/btw%20op%20schenkingen#_Toc11665322.

¹⁰³ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 12.

¹⁰⁴ NEUTRAAL SYNDICAAT VOOR ZELFSTANDIGEN, "Handelaars kunnen eindelijk ongestraft overschotten wegschenken", 2019, <https://www.nsz.be/nl/pers-archieef/detail/nsz-ldquo-handelaars-kunnen-eindelijk-ongestraft-overschotten-wegschenken-rdquo-2>.

¹⁰⁵ LUND UNIVERSITY, "Where do your online shopping returns end up? In the bin, new research finds", 2023, <https://www.lunduniversity.lu.se/article/where-do-your-online-shopping-returns-end-bin-new-research-finds>.

¹⁰⁶ L. MORTENSEN, " Briefing: EU exports of used textiles in Europe's circular economy", 2023, <https://www.eea.europa.eu/publications/eu-exports-of-used-textiles/eu-exports-of-used-textiles>.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY, "Briefing: textiles and the environment the role of design in Europe's circular economy", 2023, <https://www.eea.europa.eu/publications/textiles-and-the-environment-the>.

lijkt er dus op dat het probleem gewoonweg wordt verschoven naar de ontwikkelingslanden. De publieke perceptie van donaties van gebruikte kleding als gulle giften aan mensen in nood komt dus niet helemaal overeen met de werkelijkheid.

Ten tweede ontstaat het risico dat de lokale textielproductie in deze ontwikkelingslanden onder druk komt te staan. Door dergelijke landen te overspoelen met goedkoop textiel, is de lokale bevolking niet meer in staat om textielproducten te betalen die worden vervaardigd op de eigen markt.¹⁰⁹ Het doneren van een overvloed aan textielproducten kan de groei van ontwikkelingslanden dus belemmeren.

Tot slot worden de ontwikkelingslanden door de donatie van textielproducten afhankelijk van externe bronnen. Daarom debatteren verschillende Afrikaanse landen over een verbod op de invoer van textiel als een manier om de lokale textielproductie te beschermen en te versterken.¹¹⁰

51. **VERBOD** – Om de vernietiging van nieuwe goederen tegen te gaan, heeft de Belgische wetgever er dus voor gekozen om de btw-plicht af te schaffen wanneer bedrijven hun goederen willen schenken. Een uitdrukkelijk verbod op de vernietiging van nieuwe goederen is echter niet opgenomen in de Belgische wetgeving.¹¹¹ Vernietiging wordt op deze manier enkel ontraden, maar niet verboden.

52. **BEPERKT TOEPASSINGSGBIED** – Een aantal goederen worden uitgesloten uit het toepassingsgebied (*supra* nr. 46). Een overtollige voorraad zetels en stoelen of geretourneerde sierkussens vervaardigd uit textiel genieten niet van de btw-afschaffing. Wanneer dergelijke producten bijvoorbeeld niet worden verkocht of zijn beschadigd, zullen zij nog steeds het voorwerp uitmaken van vernietiging, ookal verkeren zij nog in een bruikbare staat.¹¹² Het is dan ook aan te bevelen het toepassingsgebied van de regelgeving uit te breiden om zo zijn effect te verhogen.

53. **OVERPRODUCTIE** – Eén van de redenen waarom nieuwe goederen vaak eindigen op de afvalberg is overproductie (*supra* nrs. 26, 27, 28). Een afschaffing van de btw-plicht zal dit probleem niet aanpakken.¹¹³ Het gevolg is dat bedrijven nog steeds zullen kampen met een overvloed aan textielproducten. Ook luxemerken zullen geen gebruik maken van dit gunstig regime, aangezien zij voornamelijk zijn gericht op het behoud van het exclusieve karakter van hun merk (*supra* nrs. 23, 24, 25). Zij zullen dan nog steeds overgaan tot productvernietiging.¹¹⁴

54. **TIJDBESPARINGEN** – De afschaffing van de btw-plicht kan ook negatieve economische gevolgen hebben voor het bedrijfsleven. Zo gaven kleine handelaren reeds aan dat het voor hen zeer tijdrovend is om een gepaste schenkingsorganisatie te vinden. Voor dergelijke ondernemingen is het

¹⁰⁹ L. MORTENSEN, " Briefing: EU exports of used textiles in Europe's circular economy", 2023, <https://www.eea.europa.eu/publications/eu-exports-of-used-textiles/eu-exports-of-used-textiles>.

¹¹⁰ A. ELIA, "Fashion's Destruction of Unsold Goods: Responsible Solutions for an Environmentally Conscious Future", *Fordham Intell. Prop. Media & Ent. L.J.* 2020, Vol. 30 (2), (539) 554.

¹¹¹ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 14.

¹¹² Ibid.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ H. ROBBERTS, L. MILIOS, O. MONT en C. DALHAMMER, "Product destruction: Exploring unsustainable production-consumption systems and appropriate policy responses", *Sustainable Production and Consumption* 2023, (300) 303.

vaak economisch voordeliger om zich zo snel mogelijk van overtollige, onverkochte, geretourneerde of beschadigde goederen te ontdoen in plaats van hun tijd te spenderen aan het zoeken naar gepaste liefdadigheidsorganisaties.¹¹⁵

55. **CONTROLE** –In de media zijn de afgelopen jaren verschillende bedrijven in de belangstelling komen te staan nadat aan het licht kwam dat zij hun nieuwe goederen vernietigen (*supra* nrs. 3, 22). Dit weerspiegelt slechts een klein aantal van de gevallen, aangezien het voor vele bedrijven nog steeds een taboe is om openbaar te maken hoeveel producten ze daadwerkelijk vernietigen.¹¹⁶ Slechts enkelen hebben zich er publiekelijk toe verbonden het vernietigen van nieuwe goederen te voorkomen of te verminderen.¹¹⁷ Door een gebrek aan gegevens is het dan ook onduidelijk welke ondernemingen zich hier schuldig aan maken en op welke schaal dergelijke praktijken gebeuren.¹¹⁸ Om het probleem effectief aan te pakken, is het dan ook noodzakelijk dat hier meer gegevens over worden verzameld. De Belgische wetgever voorziet echter niet in een transparantieverplichting. Daarnaast voorziet het Belgische initiatief ook niet in een controlesysteem dat het mogelijk maakt om na te gaan wat er gebeurt met de producten die niet onder het toepassingsgebied van de uitzonderingen vallen.¹¹⁹ Er zijn met andere woorden geen gegevens beschikbaar omtrent die stroom van goederen die op jaarbasis worden vernietigd, zowel wat betreft de goederen die onder het toepassingsgebied vallen, als de goederen die niet onder het toepassingsgebied vallen.

Daarnaast voorziet de wetgeving ook niet in een controlemechanisme dat het mogelijk maakt om na te gaan of bedrijven de afschaffing van de btw-plicht niet gebruiken om zich in te dekken.¹²⁰ De mogelijkheid bestaat dat bedrijven hun nieuwe goederen doneren en daarmee de schijn wekken zich in te zetten tegen de vernietiging. In werkelijkheid kan het zijn dat bedrijven de goederen schenken om zo een latere vernietiging te verhullen. Dit vormt een lacune in het initiatief van de Belgische wetgever.

Tot slot voorziet de Belgische wetgever niet in een controlesysteem dat het mogelijk maakt om deze maatregel effectief te controleren.¹²¹ Het ontbreekt aan mechanismen die nagaan hoeveel goederen er onder deze regelgeving effectief worden gedoneerd en welke goederen er op jaarbasis alsnog worden vernietigd. Dit kan wenselijk zijn om deze maatregel gericht te kunnen beoordelen en de

¹¹⁵ Commission staff working document (Comm.) Impact assessment accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a framework for setting ecodesign requirements for sustainable products and repealing Directive 2009/125/EC, 30 maart 2022, SWD(2022) 82 final, part 4/4, 159.

¹¹⁶ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 14.

¹¹⁷ H&M GROUP, "H&M Group Sustainability Performance Report", 2020, <https://hmgroup.com/news/hm-group-sustainability-performance-report-2020/>.

¹¹⁸ H. ROBBERTS, L. MILIOS, O. MONT en C. DALHAMMER, "Product destruction: Exploring unsustainable production-consumption systems and appropriate policy responses", *Sustainable Production and Consumption* 2023, (300) 303.

¹¹⁹ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 14.

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ H. ROBBERTS, L. MILIOS, O. MONT en C. DALHAMMER, "Product destruction: Exploring unsustainable production-consumption systems and appropriate policy responses", *Sustainable Production and Consumption* 2023, (300) 303.

transparantie te verhogen. Dit is mijns inziens noodzakelijk om na te gaan waar er nood is aan verbetering, bijkomende maatregelen en aanpassingen.

56. **UITVOER** – Een lacune in de Belgische wetgeving is het feit dat dit initiatief geen betrekking heeft op de uitvoer van goederen naar landen waar ze wel nog mogen worden vernietigd. Hierdoor kan de Belgische wetgeving worden omzeild (*infra* nrs. 88, 89).

Afdeling 2. Frankrijk

57. **CIJFERS** - In Frankrijk blijven jaarlijks voor 800 miljoen euro aan nieuwe niet-voedingsmiddelen onverkocht. Van deze 800 miljoen euro aan nieuwe goederen, wordt voor 630 miljoen euro vernietigd. Slechts 140 miljoen euro wordt gedoneerd. Het lot van de onverkochte niet-voedingsmiddelen verschilt sterk per sector. Zo bedraagt het aandeel van de textielindustrie in deze vernietiging 49 miljoen euro.¹²² Elk jaar wordt in Frankrijk tussen de 10.000 en 20.000 ton aan textielproducten vernietigd. Dit komt overeen met het gewicht van één of twee Eiffeltorens.¹²³ De Franse wetgever heeft omwille van deze redenen ingegrepen op het gebied van de vernietiging van onverkochte niet-voedingsproducten door middel van het opleggen van een verbod.

§1. La loi sur la lutte contre le gaspillage et l'économie circulaire

I. Evolutie

58. **STRIJD TEGEN VOEDSELVERSPIJLING** - Reeds voordat de Franse wetgever ingreep op het gebied van onverkochte niet-voedingsproducten, stelde hij in 2016 regels op omtrent de vermindering van voedselverspilling. In Frankrijk zijn immers 5.5 miljoen mensen afhankelijk van voedselhulp en 8 miljoen mensen worden geconfronteerd met voedselonzekerheid door een gebrek aan geld.¹²⁴

Artikel 1 van de wet van 11 februari 2016 betreffende de bestrijding van voedselverspilling voert in de artikelen L. 541-15-4 tot en met L. 541-15-16 van de Franse Milieuwet een verbod in voor producenten, distributeurs en verwerkers van levensmiddelen om onverkocht voedsel dat nog eetbaar is, opzettelijk te vernietigen. Het verbod voorziet in een specifieke sectorale hiërarchie die moet worden nageleefd. De acties ter bestrijding van voedselverspilling worden uitgevoerd in de volgende rangorde:

- 1) Preventie
- 2) Schenking of verwerking
- 3) Terugwinning voor diervoeder
- 4) Gebruik voor compostering ten behoeve van de landbouw of terugwinning van energie.¹²⁵

¹²² Étude d'impact du projet de loi relatif à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, 9 Juillet 2019, <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif/>, 63.

¹²³ MINISTÈRE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE, "La loi anti-gaspillage dans le quotidien des Français: concrètement ça donne quoi?", 2021, <https://www.ecologie.gouv.fr/loi-anti-gaspillage-economie-circulaire>, 19.

¹²⁴ MINISTERIE VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit, "Franse overheid stelt regels voor vermindering van voedselverspilling", 2021, <https://www.agroberichtenbuitenland.nl/landeninformatie/frankrijk/achtergrond/voedselverspilling>.

¹²⁵ Art. 1 Loi n° 2016-138 (Fr) 11 février 2016 relative à la lutte contre le gaspillage alimentaire, *JORF* 12 février 2014, www.legifrance.gouv.fr.

59. **BTW** - Naast de Belgische wetgever heeft ook de Franse wetgever een gunstiger btw-regime ingevoerd om vernietiging aan te pakken en giften aan te moedigen, namelijk in artikel 238bis van het Franse Belastingwetboek. Het blijkt echter dat van dit regime weinig gebruik wordt gemaakt in Frankrijk. Slecht één op de vijf bedrijven werkzaam in kleding en schoeisel maakt gebruik van dit regime. In de sector 'huishoudelijk linnengoed' maakt amper één op de drie bedrijven hiervan gebruik.¹²⁶

II. *Maatregelen tegen de vernietiging van nieuwe goederen*

60. **RATIO LEGIS** - Met de wet van 10 februari 2020 betreffende de bestrijding van afval en de circulaire economie komt de Franse wetgever tegemoet aan de wens van zijn burgers omtrent een eerlijker en een transparanter overheidsbeleid op het gebied van ecologie.¹²⁷ Deze wet heeft immers tot doel de hoeveelheid afval te beperken en de natuurlijke hulpbronnen en het klimaat te beschermen. De maatregelen hierin opgenomen moeten het mogelijk maken om een diepgaande verandering teweeg te brengen in de productie- en consumptiepatronen van de Franse burgers. Via deze wet wordt getracht af te stappen van het *take-make-dispose* model.¹²⁸

61. **MAATREGELEN** - Middels de wet van 10 februari 2020 voorziet de Franse wetgever in een hele reeks initiatieven om een duurzamere economie te bereiken, met name¹²⁹:

- 1) Afstappen van wegwerpplastic: de wet heeft onder andere als doel een einde te maken aan het op de markt brengen van plastic verpakkingen voor eenmalig gebruik tegen 2040;
- 2) De consumenten beter informeren: de transitie naar een circulaire economie vereist een verandering in het gedrag van de consumenten dat is gebaseerd op betere informatie;
- 3) De strijd tegen verspilling en voor solidair hergebruik: de wet verbiedt onder andere de verwijdering van onverkochte niet-voedingsproducten en versterkt de strijd tegen voedselverspilling;
- 4) Acties ondernemen tegen geplande veroudering: de wet voorziet onder andere in een betere toegang tot reserveonderdelen;
- 5) Een betere productie.¹³⁰

62. **VERBOD** - De wet van 10 februari 2020 maakt een einde aan de vernietiging van nieuwe, onverkochte niet-voedingsproducten. Artikel 35 bepaalt namelijk het volgende: "*de producenten, importeurs en distributeurs van nieuwe, voor de verkoop bestemde niet-voedingsproducten zijn verplicht hun onverkochte producten opnieuw te gebruiken, met name door de essentiële producten te schenken aan verenigingen die strijden tegen onzekerheid en aan structuren van de sociale economie die de erkenning 'onderneming van sociaal nut' genieten, zoals gedefinieerd in artikel L. 3332-17-1 van het Arbeidswetboek, om hun onverkochte producten te hergebruiken of te recyclen*

¹²⁶ Étude d'impact du projet de loi relatif à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, 9 juli 2019, <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif/>, 63.

¹²⁷ MINISTÈRE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE, "La loi anti-gaspillage dans le quotidien des Français: concrètement ça donne quoi?", 2021, <https://www.ecologie.gouv.fr/loi-anti-gaspillage-economie-circulaire>, 18.

¹²⁸ Étude d'impact du projet de loi relatif à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, 9 juli 2019, <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif/>, 63-65.

¹²⁹ Loi n°2020-105 du 10 février 2020 relative à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, *JORF* 11 février 2020, n°0035.

¹³⁰ MINISTÈRE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE, "La loi anti-gaspillage dans le quotidien des Français: concrètement ça donne quoi?", 2021, <https://www.ecologie.gouv.fr/loi-anti-gaspillage-economie-circulaire>.

met inachtneming van de hiërarchie van verwerkingsmethoden die in artikel L. 541-1 van dit wetboek is vermeld”.¹³¹

Middels artikel 35 van wet nr. 2020-105 wordt artikel 541-15-8 gecreëerd in het Franse Milieuwetboek. Verwijdering, in het bijzonder storting en verbranding, van nieuwe onverkochte niet-voedingsproducten is verboden. Producenten, importeurs en distributeurs hebben ingevolge dit artikel de verplichting om hun nieuwe, onverkochte niet-voedingsmiddelen te hergebruiken, met name door de onverkochte producten te schenken of te recyclen in plaats van ze te dumpen op een stortplaats of een verbrandingsoven.¹³²

Deze maatregel trad reeds in werking op 1 januari 2022 voor alle niet-voedingsmiddelen die onder de regeling van de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid¹³³ vallen. Uiterlijk op 31 december 2023 zal deze regelgeving ook van toepassing zijn op alle andere producten.¹³⁴

63. HIËRARCHIE VAN VERWERKINGSMETHODEN - De verplichting om nieuwe, onverkochte niet-voedingsmiddelen te beheren, maakt toepassing van de hiërarchie van afvalverwerkingsmethoden zoals opgenomen in artikel L. 541-1 van het Franse Milieuwetboek. De hiërarchie van afvalverwerkingsmethoden wordt toegepast in de volgende chronologie:

- 1) Voorbereiding voor hergebruik;
- 2) Recyclage;
- 3) Elke andere nuttige toepassing, met inbegrip van energierecuperatie;
- 4) Verwijdering.¹³⁵

64. TOEPASSINGSGBIED - Ten eerste richt deze regelgeving zich tot producenten, importeurs en distributeurs. Het gaat om eenieder die beroepsmatig eindproducten vervaardigd, invoert of verhandelt.¹³⁶ De wetgeving spreekt uitdrukkelijk van 'bezitter' en niet van 'eigenaar' van nieuwe, onverkochte niet-voedingsmiddelen. Het is dus niet vereist dat de houder de bedoeling heeft om als eigenaar van het product op te treden.¹³⁷ De houder van nieuwe, onverkochte niet-voedingsproducten is dus degene die de feitelijke macht heeft over het product, ongeacht of hij optreedt als eigenaar, bezitter¹³⁸ of precair houder¹³⁹.

Dit maakt het mogelijk om ook onlineplatforms op te nemen in het toepassingsgebied. De maatregel geldt immers niet alleen voor nieuwe, onverkochte niet-voedingsproducten die het voorwerp uitmaakten van een fysieke verkoop, maar ook voor deze die het voorwerp uitmaakten van een verkoop op afstand.¹⁴⁰ Artikel 541-15-8 verwijst naar artikel 541-10-9 van het Franse Milieuwetboek

¹³¹ Art. 35 Loi n° 2020-105 (Fr) 10 février 2020 relative à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, JORF 11 février 2020, www.legifrance.gouv.fr.

¹³² Art. L. 541-15-8 Code de l'environnement, www.legifrance.gouv.fr.

¹³³ Dit betekent dat producenten verantwoordelijk zijn voor het afvalbeheer van de producten die door hen in de handel worden gebracht.

¹³⁴ Art. 3.II du décret n° 2020-1724 du 28 décembre 2020 relatif à l'interdiction d'élimination des invendus non alimentaires et à diverses dispositions de lutte contre le gaspillage, 2026612D, www.legifrance.gouv.fr.

¹³⁵ Art. L. 541-1 Code de l'environnement, www.legifrance.gouv.fr.

¹³⁶ Article 1245-5 Code Civile, www.legifrance.gouv.fr.

¹³⁷ C. LEPLA, "L'obligation de gestion des invendus non alimentaires", *RJ.E* 2022, (81) 82.

¹³⁸ "Bezit" is de feitelijke uitoefening van een recht als ware men de titularis van dit recht is.

¹³⁹ Dit houdt in dat men een zaak onder zich heeft voor een ander.

¹⁴⁰ Exposé des motifs relatif à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, 4 Juillet 2019, <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif>.

dat betrekking heeft op onlineplatforms. Het viseert alle natuurlijke of rechtspersonen die via een elektronische interface, zoals een marktplaats, een platform of een soortgelijke voorziening, de verkoop of levering op afstand van producten namens een derde vergemakkelijken.¹⁴¹ Wanneer marktplaatsen in het *bezit* zijn van nieuwe, onverkochte niet-voedingsproducten die onder het beginsel van de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid vallen, zijn zij verplicht deze producten te beheren overeenkomstig de bepalingen van artikel 541-15-8 van het Franse Milieuwetboek.¹⁴²

65. VOORWERP – In de eerste plaats viseert de regelgeving *niet-voedingsmiddelen*.¹⁴³ Alle voor menselijke consumptie bestemde levensmiddelen, zoals voeding, vallen hier dus niet onder.¹⁴⁴ Vervolgens moet het gaan om *roerende goederen* die bestemd zijn voor de verkoop aan beroepsbeoefenaren of consumenten, ongeacht of het gaat om huishoudelijk gebruik of professioneel gebruik.¹⁴⁵ Bepaalde categorieën van goederen zijn uitgesloten uit het toepassingsgebied, zoals testers.¹⁴⁶ Tot slot moeten de goederen *nieuw* zijn. Tweedehands goederen kunnen hier dus niet onder worden geplaatst.¹⁴⁷ Concreet strekt het voorwerp van de verplichting tot beheer zich onder andere uit tot dagelijkse hygiëneproducten, kleding, elektronische producten, schoenen, boeken, huishoudelijke apparaten, enzovoort.¹⁴⁸

Textielproducten vallen dus onder het Franse verbod. Het zijn roerende goederen en deze vallen bijgevolg onder het toepassingsgebied van deze regelgeving, voor zover het gaat om *nieuwe* textielproducten. Onder de Franse wet is het dus verboden om nieuwe textielproducten te vernietigen. Zij moeten met andere woorden verplicht worden hergebruikt, via onder andere donaties, of zij moeten verplicht worden gerecycleerd door diegene die dergelijke nieuwe textielproducten in hun *bezit* hebben.

66. HYGIËNE- EN KINDERVERZORGINGSPRODUCTEN - Het aandeel hygiëne- en kinderverzorgingsproducten dat jaarlijks wordt vernietigd in Frankrijk bedraagt 180 miljoen euro. Dit aantal is schrijnend aangezien 3 miljoen Fransen niet over voldoende basishygiëneproducten beschikken. Daarnaast beschikken 1.7 miljoen vrouwen niet over voldoende sanitaire bescherming.¹⁴⁹ Voor deze twee productgroepen geldt dan ook een bijzondere regeling. Hygiëne- en kinderverzorgingsproducten die onverkocht blijven, moeten verplicht opnieuw worden gebruikt.¹⁵⁰ Voor deze categorie wordt met andere woorden de voorrang gegeven aan hergebruik, bij voorkeur via schenkingen.

Hierop bestaan twee uitzonderingen. Een eerste uitzondering geldt voor producten met een minimale houdbaarheidsdatum van minder dan drie maanden. Een tweede uitzondering betreft de situatie

¹⁴¹ Art. L. 541-10-9 Code de l'environnement, www.legifrance.gouv.fr.

¹⁴² Art. L. 541-15-8 II Code de l'environnement, www.legifrance.gouv.fr.

¹⁴³ C. LEPLA, "L'obligation de gestion des invendus non alimentaires", *RJ.E* 2022, (81) 84.

¹⁴⁴ Art. L. 541-15-4 Code de l'environnement, www.legifrance.gouv.fr.

¹⁴⁵ Projet de loi n° 660 relatif à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, 10 Juillet 2019, <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif>.

¹⁴⁶ C. LEPLA, "L'obligation de gestion des invendus non alimentaires", *RJ.E* 2022, (81) 84.

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ Projet de loi n° 660 relatif à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, 10 Juillet 2019, <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif>.

¹⁴⁹ MINISTÈRE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE, "La loi anti-gaspillage dans le quotidien des Français: concrètement ça donne quoi?", 2021, <https://www.ecologie.gouv.fr/loi-anti-gaspillage-economie-circulaire>, 19.

¹⁵⁰ Art. 35.III Loi n° 2020-105 (Fr) 10 février 2020 relative à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, *JORF* 11 février 2020, www.legifrance.gouv.fr.

waarin er geen mogelijkheid tot hergebruik bestaat. Wanneer hergebruik niet mogelijk is, moet de rangorde van artikel L.541-1 van het Franse Milieuwetboek worden gerespecteerd (*supra* nr. 63).

Het decreet van de Raad van State van 28 december 2020 preciseert de lijst van hygiëne- en kinderverzorgingsproducten. Het gaat onder andere om de volgende producten: huid-, haar en hoofdhuidverzorgingsproducten, producten voor het verwijderen van make-up, scheerproducten, antitranspiratiemiddelen, zonneproducten, tandheelkundige producten, zepen, luiers, toiletpapier, zuigflessen, etc.¹⁵¹

67. UITZONDERINGEN - De verplichting tot beheer van nieuwe, onverkochte niet-voedingsproducten kent een aantal uitzonderingen. Deze verplichting geldt niet voor producten waarvan de materiaal terugwinning verboden is, voor producten waarvan de verwijdering is voorgeschreven of voor producten waarvan het hergebruik en de recyclage ernstige gezondheids- of veiligheidsrisico's inhouden.¹⁵² Productvernietiging blijft in deze situaties dus toegestaan.

Daarnaast blijft productvernietiging gerechtvaardigd wanneer de voorwaarden voor hergebruik of recyclage niet beantwoorden aan de doelstelling van de duurzame ontwikkeling. In zijn decreet van 28 december 2020 verduidelijkt de Franse Raad van State in welke gevallen het hergebruik en de recyclage niet beantwoorden aan deze doelstellingen. Productvernietiging blijft toegestaan wanneer is voldaan aan volgende cumulatieve criteria:

- 1) Er is geen markt of vraag naar producten met dezelfde hoofdfuncties en kenmerken als het onverkochte product of geen van deze producten blijft op de markt;
- 2) Geen enkel recyclagebedrijf voor de materialen waaruit het merendeel van de producten bestaat, aanvaardt de recyclage van de onverkochte producten of de onverkochte producten kunnen niet worden gerecycleerd omdat bijvoorbeeld de recyclagefaciliteiten te ver weg zijn en de kosten van de operatie te hoog liggen.¹⁵³

68. SANCTIEREGELING - Wanneer de verplichting tot hergebruik niet wordt nageleefd of wanneer de rangorde opgenomen in artikel L. 541-1 van het Franse Milieuwetboek niet wordt gevolgd, kan dit aanleiding geven tot administratieve sancties die mogelijks kunnen worden gepubliceerd. Voor natuurlijke personen wordt de niet-naleving bestraft met een administratieve geldboete van maximaal 3.000 euro. Voor een rechtspersoon loopt dit op tot maximaal 15.000 euro.¹⁵⁴

¹⁵¹ Art. 3.I du décret n° 2020-1724 du 28 décembre 2020 relatif à l'interdiction d'élimination des invendus non alimentaires et à diverses dispositions de lutte contre le gaspillage, 2026612D, www.legifrance.gouv.fr.

¹⁵² Avis n°397960 relatif à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, 4 Juillet 2019, <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif>, 3 ; Art. 35.III Loi n° 2020-105 (Fr) 10 février 2020 relative à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, *JORF* 11 février 2020, www.legifrance.gouv.fr.

¹⁵³ Art. 3.I du décret n° 2020-1724 du 28 décembre 2020 relatif à l'interdiction d'élimination des invendus non alimentaires et à diverses dispositions de lutte contre le gaspillage, 2026612D, www.legifrance.gouv.fr; Art. 35.III Loi n° 2020-105 (Fr) 10 février 2020 relative à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, *JORF* 11 février 2020, www.legifrance.gouv.fr.

¹⁵⁴ Art. 35.III Loi n° 2020-105 (Fr) 10 février 2020 relative à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, *JORF* 11 février 2020, www.legifrance.gouv.fr.

§2. Voor- en nadelen

I. Voordelen

69. **DUIDELIJK SIGNAAL** - Het initiatief van de Franse wetgever om de vernietiging van nieuwe, voor de verkoop bestemde niet-voedingsproducten te verbieden, zendt een duidelijk signaal uit dat vernietiging niet meer wordt getolereerd.¹⁵⁵ Naar verwachting zal het aantal goederen dat jaarlijks in Frankrijk wordt vernietigd, verminderen dankzij de verplichting tot hergebruik. Er wordt geschat dat de invoering van het verbod de vernietiging van 10.000-20.000 ton textielproducten zal tegengaan.¹⁵⁶

70. **VOORLOPIGE IMPACT** – Omwille van het feit dat een verbod op de vernietiging van onverkochte niet-voedingsmiddelen nog niet zo lang geleden in werking is getreden, zijn recente cijfers over de impact van dergelijk verbod nog niet beschikbaar. Sinds de inwerkingtreding van de wet van 2016, die Franse supermarkten verbiedt voedsel weg te gooien, heeft echter 94% van de Franse ondernemingen een overeenkomst gesloten met een voedselbank. Daarnaast zijn zij veel slimmer gaan inkopen. De invoering van een verbod kan mijns inziens dus zeker goed werken om verspilling tegen te gaan, ongeacht of het gaat over voedingsmiddelen of niet-voedingsmiddelen. Ookal is het verbod nog niet lang in voege, toch heeft deze maatregel reeds een grote impact in Frankrijk. Zo bouwen verschillende ondernemingen alvast partnerschappen uit met bestaande tweedehandsplatformen- en spelers.¹⁵⁷

De aankondiging in Frankrijk om vernietiging te verbieden, heeft een aantal internationale ondernemingen geïnspireerd. Een aantal bedrijven kiezen er spontaan zelf voor om een verbod op te leggen. LVMH, het moederbedrijf van onder andere Louis Vuitton en Christian Dior, heeft naar aanleiding van de Franse wetgeving besloten om voor 2023 te stoppen met het verbranden van producten. Tot slot heeft ook Amazon bekendgemaakt dat het van plan is om onverkochte stukken te schenken aan zorgorganisaties die met het onlineplatform werken.¹⁵⁸

De Franse wetgeving heeft niet alleen internationale ondernemingen geïnspireerd, maar ook andere Europese landen nemen een voorbeeld aan Frankrijk. Nederland wil in overleg treden met zijn buurlanden om te kijken of ze bereid zijn om gezamenlijk te werken aan de nationale implementatie van een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen (*infra* nr. 143).¹⁵⁹ Mijns inziens toont het feit dat zowel een aantal ondernemingen zelf voor een verbod kiezen, als het feit dat andere Europese landen voornemens zijn een verbod in te voeren, aan dat dergelijke maatregel vanuit ecologisch en moreel oogpunt nuttig is om de strijd tegen vernietiging in de textielsector aan te pakken.

¹⁵⁵ H. ROBBERTS, L. MILIOS, O. MONT en C. DALHAMMER, "Product destruction: Exploring unsustainable production-consumption systems and appropriate policy responses", *Sustainable Production and Consumption* 2023, (300) 303.

¹⁵⁶ Étude d'impact du projet de loi relatif à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, 9 Juillet 2019, <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif/>; MINISTÈRE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE, "La loi anti-gaspillage dans le quotidien des Français: concrètement ça donne quoi?", 2021, <https://www.ecologie.gouv.fr/loi-anti-gaspillage-economie-circulaire>, 19.

¹⁵⁷ J. VERSCHAEVE, "Verbied de massale vernietiging van spiksplinternieuwe spullen", 2021, <https://www.mo.be/zeronaut/stop-de-massale-vernietiging-van-spijsplinternieuwe-goederen>.

¹⁵⁸ H. DEWINTRE, "Frankrijk verbiedt vernietiging onverkochte voorraad: wie betaalt de prijs?", 2019, <https://fashionunited.nl/nieuws/business/frankrijk-verbiedt-vernietiging-onverkochte-voorraad-wie-betaalt-de-prijs/>.

¹⁵⁹ AFVALONLINE, "Heijnen, met tegenzin, aan de slag met vernietigingsverbod", 2023, <https://afvalonline.nl/bericht/38063/heijnen-met-tegenzin-aan-slag-met-vernietigingsverbod>.

71. **ONLINE MARKTPLAATSEN** - Deze regelgeving richt zich tot degene die nieuwe, onverkochte niet-voedingsmiddelen in hun bezit hebben (*supra* nr. 64). Dit maakt het mogelijk om online marktplaatsen expliciet onder het toepassingsgebied te laten vallen.¹⁶⁰ Dit is een belangrijke toevoeging, aangezien e-commerce bedrijven vaak worden bekritiseerd omwille van het feit dat zij een grote bijdrage leveren aan milieuvervuiling.

II. Nadelen

72. **BEPERKT TOEPASSINGSGEBIED** - Hoewel het initiatief van de Franse wetgever wordt beschouwd als *revolutionair*, vertoont de Franse wetgeving een aantal gebreken. Ten eerste is het toepassingsgebied beperkt.¹⁶¹ Het richt zich tot nieuwe, voor de verkoop bestemde niet-voedingsmiddelen (*supra* nr. 64). Het is dus vereist dat het gaat om *nieuwe* goederen.¹⁶² De wet betreffende de bestrijding van afval en de circulaire economie bevat geen definitie van het begrip 'nieuw'. Daarom kan eventueel beroep worden gedaan op de definitie 'tweedehands' vervat in artikel L. 321-1 van het Franse Wetboek van Koophandel. Als tweedehandsgoederen worden beschouwd "*de goederen die in elk stadium van de productie of de distributie in het bezit van een persoon zijn gekomen voor eigen gebruik, al dan niet tegen betaling, of die wijzigingen hebben ondergaan waardoor zij niet als nieuw te koop kunnen worden aangeboden*". Geretoureerde en beschadigde goederen lijken dus buiten het toepassingsgebied van de regelgeving te vallen. Dit betekent dat het verbod voor deze goederen niet geldt en dat zij bijgevolg toch kunnen worden vernietigd.¹⁶³ Dit is een gemiste kans voor de Franse wetgever. Het is dan ook aan te bevelen dat de Franse wetgever ook deze goederen opneemt in zijn toepassingsgebied, aangezien de snelle groei van e-commerce ervoor zorgt dat consumenten hun aangekochte goederen steeds vaker retourneren.¹⁶⁴

73. **HERGEBUIK VS. RECYCLAGE** - Een ander pijnpunt in de Franse regelgeving betreft het feit dat hergebruik, voornamelijk via donaties, en recyclage als gelijkwaardige opties worden beschouwd. Voorlopig bepaalt de maatregel dus niet dat onverkocht textiel moet worden geschonken. Bedrijven genieten met andere woorden nog steeds van enige vrijheid. Hergebruik is voor een zeer beperkt productbereik, namelijk hygiëne- en kinderverzorgingsproducten, de optie waaraan prioriteit moet worden gegeven (*supra* nr. 66). Bedrijven mogen dus kiezen of ze hun nieuwe goederen hergebruiken of recycleren.¹⁶⁵ Dit vormt voornamelijk in de textielsector een groot probleem. Het aantal hergebruiks- en recyclagecapaciteiten in Europa is beperkt. Ook sorterings- en geavanceerde recyclagetechnologieën ontbreken in Europa en moeten nog verder worden ontwikkeld. Vezels in textiel worden vaak vermengd met andere vezels, hetgeen recyclage van textielproducten bijzonder

¹⁶⁰ C. LEPLA, "L'obligation de gestion des invendus non alimentaires", *RJ.E* 2022, (81) 83.

¹⁶¹ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 14.

¹⁶² C. LEPLA, "L'obligation de gestion des invendus non alimentaires", *RJ.E* 2022, (81) 84.

¹⁶³ H. ROBBERTS, L. MILIOS, O. MONT en C. DALHAMMER, "Product destruction: Exploring unsustainable production-consumption systems and appropriate policy responses", *Sustainable Production and Consumption* 2023, (300) 303.

¹⁶⁴ LUND UNIVERSITY, "Where do your online shopping returns end up? In the bin, new research finds", 2023, <https://www.lunduniversity.lu.se/article/where-do-your-online-shopping-returns-end-bin-new-research-finds>.

¹⁶⁵ H. ROBBERTS, L. MILIOS, O. MONT en C. DALHAMMER, "Product destruction: Exploring unsustainable production-consumption systems and appropriate policy responses", *Sustainable Production and Consumption* 2023, (300) 303; L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 14.

moeilijk maakt. Er zijn op dit moment immers weinig technologieën beschikbaar die het mogelijk maken om vezels van elkaar te scheiden.¹⁶⁶ Wanneer bedrijven ervoor opteren hun goederen te recyclen en er geen recyclagefaciliteit beschikbaar is, mogen deze producten onder de Franse wetgeving nog steeds worden vernietigd.¹⁶⁷ De vraag kan dan ook worden gesteld of het Franse initiatief zijn doel bereikt, aangezien hergebruik via donaties niet verplicht is en een groot deel van de nieuwe goederen alsnog kan worden vernietigd.

Voorname­lijk luxemerken zullen ervoor opteren hun goederen te recyclen in plaats van ze te hergebruiken via bijvoorbeeld donaties. Omdat luxemerken recyclage mogen verkiezen boven donatie, zullen de meeste onverkochte goederen nog steeds worden vernietigd, aangezien recyclage in de praktijk onmogelijk zal blijken. Vermits luxemerken verantwoordelijk zijn voor een groot deel van de vernietiging, pakt de Franse regelgeving ook dit probleem niet aan.

74. OVERPRODUCTIE – Net als het Belgische initiatief, pakt ook het Franse initiatief overproductie niet aan.¹⁶⁸

75. CONTROLE – Ook het Franse initiatief voorziet niet in een algemene transparantieverplichting. Producenten, handelaars en distributeurs zijn er niet toe gebonden om openbaar te maken hoeveel goederen ze daadwerkelijk vernietigen en wat de redenen hiervoor zijn. Aangezien de vernietiging van nieuwe, onverkochte niet-voedingsproducten onder het Franse initiatief is verboden, bemoeilijkt de afwezigheid van een transparantieverplichting de handhaving van de sancties.¹⁶⁹ Bijkomend bevat de Franse wetgeving ook geen controlesysteem dat nagaat wat het lot is van goederen die niet onder het toepassingsgebied vallen.

Daarnaast voorziet de Franse wetgeving ook niet in een controlemechanisme dat nagaat hoeveel van de nieuwe, onverkochte niet-voedingsproducten worden gedoneerd, wat het aandeel is van de gerecycleerde goederen en hoeveel goederen er alsnog op jaarbasis worden vernietigd op basis van de uitzonderingen.¹⁷⁰ Ook hier is een toezichtstelsel mijns inziens noodzakelijk om de Franse maatregel gericht te kunnen beoordelen en de transparantie omtrent deze praktijk te verhogen. Op deze manier kan worden nagegaan waar er nood is aan verbetering en aanpassing.

76. UITVOER – Net zoals het Belgische initiatief bevat ook het Franse initiatief geen regels over de uitvoer van producten naar andere landen waar een minder strenge regelgeving geldt omtrent de

¹⁶⁶ L. MORTENSEN, " Briefing: EU exports of used textiles in Europe's circular economy", 2023, <https://www.eea.europa.eu/publications/eu-exports-of-used-textiles/eu-exports-of-used-textiles>; Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 30 maart 2022, COM(2022), 141 def, 3.

¹⁶⁷ C. LEPLA, "L'obligation de gestion des invendus non alimentaires", *R.J.E* 2022, (81) 86-87.

¹⁶⁸ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 14.

¹⁶⁹ H. ROBBERTS, L. MILIOS, O. MONT en C. DALHAMMER, "Product destruction: Exploring unsustainable production-consumption systems and appropriate policy responses", *Sustainable Production and Consumption* 2023, (300) 303; L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 14.

¹⁷⁰ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 14.

vernietiging van nieuwe goederen. Dit kan een achterpoortje vormen om het Franse verbod te omzeilen (*infra* nrs. 88, 89).

Afdeling 3. Duitsland

77. **CIJFERS** – Naar schatting wordt in Duitsland jaarlijks voor 7 miljard euro aan onverkochte goederen vernietigd.¹⁷¹ In de Duitse e-commerce sector wordt geschat dat vier procent van de geretourneerde producten worden weggegooid. Dit komt neer op ongeveer 20 miljoen artikelen per jaar.¹⁷² Omwille van deze cijfers heeft ook de Duitse wetgever maatregelen genomen om de vernietiging van nieuwe goederen aan te pakken.

§1. Gesetz zur Förderung der Kreislaufwirtschaft und Sicherung der umweltverträglichen Bewirtschaftung von Abfällen

I. Evolutie

78. **HISTORIEK** – Op 1 juni 2012 trad in Duitsland de wet op de circulaire economie in werking. Het doel van deze wet is om de circulaire economie te bevorderen, om natuurlijke hulpbronnen te behouden en om mens en milieu te beschermen bij de productie en het beheer van afvalstoffen.¹⁷³

De wet van 1 juni 2012 werd gewijzigd in het licht van Richtlijn 2018/851/EU tot wijziging van de Kaderrichtlijn Afvalstoffen dat deel uitmaakt van het EU-wetgevingspakket inzake de circulaire economie. Het doel van deze wijziging bestond erin om de circulaire economie te bevorderen door afvalstoffen te vermijden en te hergebruiken. De Duitse wetgever heeft, naast de eisen gesteld in deze Richtlijn, bijkomende maatregelen getroffen om het doel van deze Richtlijn te bereiken. Zo bevat de gewijzigde wet onder andere nieuwe instrumenten om milieuvervuiling en verspilling van hulpbronnen tegen te gaan.¹⁷⁴ Om afval te voorkomen wordt de bestaande producentenverantwoordelijkheid aangevuld en versterkt met een nieuw beginsel, namelijk de 'zorgplicht' ('*obhutspflicht*').¹⁷⁵

II. Maatregelen tegen de vernietiging van nieuwe goederen

79. **RATIO LEGIS** – Productvernietiging krijgt in Duitsland grote politieke belangstelling dankzij de media-aandacht omtrent de vernietiging van retourzendingen door grote e-commerce bedrijven. Er zijn echter weinig gegevens beschikbaar over het aantal retourzendingen en het aantal overschotten van nieuwe goederen dat daadwerkelijk wordt vernietigd. Het gaat slechts om geschatte aantallen (*supra* nr. 77). Omwille van deze redenen voorziet de Duitse wetgever in een zorgplicht en een

¹⁷¹ A. NIRANJAN, "Returned, as-new goods end up as trash", 2020, <https://www.dw.com/en/destroy-packages-online-shopping/a-52281567>.

¹⁷² UNIVERSITÄT BAMBERG, "Retouren: Warum 20 Millionen Artikel vernichtet werden", 2019, <https://www.uni-bamberg.de/presse/pm/artikel/retourenvernichtung-asdecker-2019/>.

¹⁷³ BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, "Kreislaufwirtschaftsgesetz: Gesetz zur Förderung der Kreislaufwirtschaft und Sicherung der umweltverträglichen Bewirtschaftung von Abfällen", 2022, <https://www.bmu.de/gesetz/kreislaufwirtschaftsgesetz/>.

¹⁷⁴ BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, "Eckpunkte der Novellierung des Kreislaufwirtschaftsgesetzes (KrWG)", 2020, <https://www.bmu.de/themen/wasser-ressourcen-abfall/kreislaufwirtschaft/abfallpolitik/uebersicht-kreislaufwirtschaftsgesetz/eckpunkte-der-novellierung-des-kreislaufwirtschaftsgesetzes-krwg>.

¹⁷⁵ BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, "Neue Instrumente im Einsatz gegen Verhüllung und Ressourcenverschwendung", 2020, <https://www.bmu.de/pressemitteilung/neue-instrumente-im-einsatz-gegen-vermuellung-und-ressourcenverschwendung>.

transparantieplichting om de vernietiging van nieuwe goederen aan te pakken. Met de nieuwe zorgplicht wordt een rechtsgrondslag gecreëerd om bedrijven te verbieden onverkochte goederen te vernietigen. Daarnaast maakt de transparantieplichting het mogelijk om inzicht te krijgen in de werkelijke omvang van dergelijke vernietiging.

80. **ZORGPLICHT** – In 2020 voerde Duitsland in het kader van de wet op de circulaire economie de zorgplicht in. Art. §23 (1) KrWG bepaalt dat *“eenieder die producten ontwikkelt, vervaardigt, verwerkt of verkoopt, producentenverantwoordelijkheid draagt om de doelstellingen van de circulaire economie te verwezenlijken”*. Deze verantwoordelijkheid omvat onder andere de zorgplicht. Dit houdt in dat fabrikanten, handelaars en distributeurs ervoor moeten zorgen dat de producten, bij de distributie en de behandeling ervan, bruikbaar blijven en dat zij geen afval worden. Op deze manier tracht de Duitse wetgever te voorkomen dat bruikbare goederen in perfecte staat worden vernietigd, voornamelijk in de textielsector.¹⁷⁶ Dit beginsel is in overeenstemming met de afvalhiërarchie waar de nadruk wordt gelegd op preventie als strategie om afval te vermijden (*infra* nr. 154).

De belangrijkste verplichting in het kader van de zorgplicht is het waarborgen van de duurzaamheid en de bruikbaarheid van producten zodat de productkwaliteit en functie behouden blijft. De verplichting heeft betrekking op de distributie van producten, d.w.z. het op de markt brengen van goederen voor commerciële doeleinden aan derden. Dit omvat ook het transport en de opslag van producten. De zorgplicht heeft een uitgebreid toepassingsgebied en omvat zowel geretourneerde goederen als andere consumptiegoederen zoals nieuwe goederen en een overtollige voorraad.¹⁷⁷ Dergelijke goederen mogen dus niet langer in de vuilnisbak worden gedumpt om vervolgens te worden verbrand. Als het oorspronkelijke doel van het product niet langer kan worden gehandhaafd, kan een ander gebruik worden overwogen. Alleen als dit technisch of juridisch niet langer mogelijk is, zoals onder andere veiligheids- en gezondheidsrisico's, of wanneer het economisch niet meer redelijk is, mag verwijdering als laatste redmiddel worden overwogen.¹⁷⁸

De zorgplicht is een algemeen beginsel en moet nog door concrete wettelijke regelingen worden 'geactiveerd'.¹⁷⁹ Zij is er dus voornamelijk op gericht om de betrokken actoren in de industrie te motiveren om vrijwillige verbintenissen aan te gaan. De zorgplicht legt dus slechts afdwingbare verplichtingen op aan de producenten en distributeurs nadat de Duitse federale regering via een ordonnantie heeft bepaald wie precies de verplichtingen moet nakomen, welke producten concreet worden getroffen en hoe de respectievelijke gedragsverplichting moet worden nagekomen.¹⁸⁰ De machtiging om dergelijke maatregelen uit te vaardigen, ligt vervat in §24, lid 10 KrWG. Het komt dus aan de wetgever toe om voor geschikte, noodzakelijke en evenredige maatregelen te zorgen. Hiervoor is een goedkeuring van de 'Bundesrat' en 'Bundestag' nodig.

¹⁷⁶ BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, "Mode und Textilien", 2022, <https://www.bmuv.de/themen/nachhaltigkeit-digitalisierung/konsum-und-produkte/produktbereiche/mode-und-textilien>.

¹⁷⁷ Ibid.

¹⁷⁸ BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, "Was wären die ersten Schritte für einen nachhaltigeren Online-Handel?", 2020, <https://www.bmuv.de/faq/was-waeren-die-ersten-schritte-fuer-einen-nachhaltigeren-online-handel>.

¹⁷⁹ Art. §23, lid 4 KrWG, <https://www.gesetze-im-internet.de/krwg/>.

¹⁸⁰ Art. §23, lid 4 juncto art. §24, 10) KrWG, <https://www.gesetze-im-internet.de/krwg/>.

Ondanks het feit dat de zorgplicht nog door een wettelijke regeling ten uitvoer moet worden gelegd, beïnvloedt de zorgplicht reeds het gedrag van de producenten, handelaars en distributeurs. Als gevolg van het duidelijke signaal van de wetgever hebben velen de manier waarop zij met retourzendingen omgaan reeds veranderd.¹⁸¹ In Duitsland beweert Zalando dat zij alvast aan de zorgplicht voldoen. Zalando heeft een retourpercentage van 50% en betoogt dat bijna alle geretourneerde artikelen opnieuw worden verkocht via een outletwinkel. Slechts 0.05% van de geretourneerde goederen zou uit noodzaak worden vernietigd.¹⁸²

81. TRANSPARANTIEVERPLICHTING - Om de zorgplicht te kunnen handhaven, is in de wetgeving een documentatieplicht opgenomen. Voor het eerst kunnen fabrikanten en handelaren worden verplicht een transparantieverlag op te stellen.¹⁸³ Dit verplicht de ondernemingen om duidelijk te documenteren hoe onverkochte goederen worden behandeld. Daarnaast moeten zij openbaar maken welke maatregelen zij nemen ter uitvoering van de zorgplicht.¹⁸⁴ Tot slot gelden er verplichte rapportagevereisten die bedrijven ertoe aanzetten om de soorten producten, de hoeveelheden en de plaats van verwijdering bekend te maken.¹⁸⁵

Artikel 25, lid 1, nr. 9 KrWG verleent de 'Bundesrat' de machtiging tot uitvaardiging van dergelijke maatregel. Het BMU (Bondsministerie voor Milieu, Natuurbehoud en Nucleaire veiligheid), dat hiermee is belast, werkt hiervoor momenteel kernpunten uit. Ook de transparantieverplichting moet dus nog verder worden uitgewerkt. Tegelijkertijd blijft het BMU samen met brancheorganisaties, onlinedetailhandelaren en andere belanghebbenden zoeken hoe transparantie kan worden gecreëerd over de omvang van en de redenen voor de vernietiging van goederen. Het gaat daarbij onder meer om noodzakelijke gegevens, concepten voor het omgaan met overschotten en retourzendingen en wettelijke voorschriften op grond waarvan goederen moeten worden vernietigd.¹⁸⁶

§2. Voor- en nadelen

I. Voordelen

82. TRANSPARANTIE – Duitsland is het eerste land dat een transparantieverplichting invoerde in zijn nationale wetgeving. Indien producenten, handelaars en distributeurs deze transparantieverplichting correct naleven, kan dit leiden tot veel transparantie omtrent de stroom van goederen die wordt vernietigd. Daarnaast verschaft dit ook informatie omtrent de soorten, redenen en hoeveelheden van producten die worden vernietigd. Ook de verplichting om openbaar te maken welke maatregelen zij treffen ter uitvoering van de zorgplicht, zorgt ervoor dat deze

¹⁸¹ BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, "Wirkt die Obhutspflicht des Kreislaufwirtschaftsgesetzes?", 2023, <https://www.bmu.de/faq/wirkt-die-obhutspflicht-des-kreislaufwirtschaftsgesetzes>.

¹⁸² E-COMMERCE NEWS, "Germany makes destroying products more difficult", 2020, <https://ecommercenews.eu/germany-makes-destroying-products-more-difficult/>.

¹⁸³ BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, "Neue Instrumente im Einsatz gegen Verhüllung und Ressourcenverschwendung", 2020, <https://www.bmu.de/pressemitteilung/neue-instrumente-im-einsatz-gegen-vermuellung-und-ressourcenverschwendung>.

¹⁸⁴ Art. §25, lid 1, 9) KrWG, <https://www.gesetze-im-internet.de/krwg/>.

¹⁸⁵ Ibid.

¹⁸⁶ BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, "Die Obhutspflicht im Kreislaufwirtschaftsgesetz", 2020, <https://www.bmu.de/themen/wasser-ressourcen-abfall/kreislaufwirtschaft/abfallpolitik/uebersicht-kreislaufwirtschaftsgesetz/die-obhutspflicht-im-kreislaufwirtschaftsgesetz>.

maatregel doeltreffend kan worden gecontroleerd. Het initiatief van de Duitse wetgever is dan ook een goede basis voor strengere wetgeving in de toekomst.¹⁸⁷

83. TOEPASSINGSGBIED – Het initiatief van de Duitse wetgever bevat het meest uitgebreide toepassingsgebied. Een overvloedige voorraad goederen, onverkochte goederen en geretourneerde goederen vallen uitdrukkelijk onder de nationale wetgeving. Dit maakt het mogelijk om een hele reeks oorzaken van productvernietiging aan te pakken.¹⁸⁸

84. ZORGPLICHT – De zorgplicht als nieuw rechtsbeginsel voor producenten en detailhandelaren is één van de grootste voordelen van het Duitse initiatief. Op deze manier zullen producten zo lang mogelijk in de economie worden gehouden en wordt er vermeden dat zij snel als afval zullen eindigen. Handelaars zullen dankzij de nieuwe zorgplicht een zinvolle bestemming moeten vinden voor deze goederen.¹⁸⁹ De Duitse wetgeving heeft dus veel potentieel om productvernietiging een halt toe te roepen.

II. Nadelen

85. ALGEMEEN EN VAAG – Het grootste nadeel aan het initiatief van de Duitse wetgever is het feit dat zowel de zorgplicht als de transparantieplichting algemeen en vaag blijven. Voorlopig blijft de zorgplicht nog een algemene basisplicht, zonder specifieke normadressaat. Deze plichten zijn met andere woorden (nog niet) in rechte afdwingbaar.

Ook de stroom van goederen en de specifieke gedragsverplichtingen vallend onder de zorgplicht, dienen verdere uitwerking te krijgen. Om de zorgplicht correct en effectief te handhaven en te controleren, moeten zowel de geadresseerden als de producten door de Duitse wetgevers verder worden gespecificeerd.¹⁹⁰

86. UITVOER – Ook de Duitse wetgeving bevat geen regelgeving over de uitvoer van goederen naar andere landen. Daardoor is het bijna onmogelijk om het toch al moeilijke toezicht, de transparantie en de voorwaarden waaronder de vernietiging plaatsvindt, te waarborgen.

Afdeling 4. Beperkingen aan een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen

§1. Vrij verkeer van goederen

87. INLEIDING – België, Frankrijk en Duitsland hebben elk eigen nationale maatregelen genomen om productvernietiging aan te pakken. Hierdoor wordt eenzelfde probleem, namelijk productvernietiging, met uiteenlopende nationale maatregelen aangepakt. Dit brengt het risico met zich mee dat deze maatregelen botsten met de regels inzake het vrij verkeer van goederen. Wanneer

¹⁸⁷ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 14.

¹⁸⁸ Ibid.

¹⁸⁹ BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, "Welche Maßnahmen – insbesondere aus dem 5-Punkte-Plan – hat das BMU umgesetzt?", 2023, <https://www.bmu.de/faq/welche-massnahmen-insbesondere-aus-dem-5-punkte-plan-hat-das-bmu-umgesetzt>.

¹⁹⁰ H. ROBBERTS, L. MILIOS, O. MONT en C. DALHAMMER, "Product destruction: Exploring unsustainable production-consumption systems and appropriate policy responses", *Sustainable Production and Consumption* 2023, (300) 303.

lidstaten nationale regels uitvaardigen, moeten zij immers steeds rekening houden met de regels inzake het vrij verkeer. Er moet met andere woorden worden onderzocht of de regels inzake het vrij verkeer een beperking inhouden op de mogelijkheid van de nationale wetgevers om eigen initiatieven op poten te zetten omtrent de vernietiging van nieuwe goederen.

88. INTERNE MARKT – Met het sluiten van het Verdrag van Maastricht kwam de interne markt tot stand. De bepalingen van het vrij verkeer vormen de kern van de interne markt.¹⁹¹ Deze bepalingen bevorderen de toegang tot verschillende nationale markten. Dit houdt met andere woorden in dat goederen, personen, diensten en kapitaal vrij moeten kunnen circuleren binnen de grenzen van de Europese Unie.¹⁹² Dit betekent ook dat een goede werking van de interne markt vereist dat lidstaten het vrij verkeer van goederen, diensten, personen en kapitaal niet belemmeren met eigen nationale maatregelen.¹⁹³

89. VRIJ VERKEER VAN GOEDEREN – Goederen die zich in de ene lidstaat bevinden, mogen zich dus vrijelijk begeven naar het grondgebied van een andere lidstaat. Wanneer nationale wetgevers nieuwe milieumaatregelen uitvaardigen, kan het zijn dat de interne markt in het gedrang komt. Bij gebrek aan harmonisatiemaatregelen, staat het de wetgevers van de lidstaten immers vrij eigen nationale initiatieven op poten te zetten met het oog op de bescherming van het milieu.¹⁹⁴

Bij gebrek aan harmonisatie via richtlijnen of verordeningen, of indien harmonisatie via EU-maatregelen niet volledig is, zijn de bepalingen van het vrij verkeer van goederen rechtstreeks toepasselijk.¹⁹⁵ Deze zijn terug te vinden in de artikelen 34-36 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (hierna: VWEU).¹⁹⁶ De artikelen 34¹⁹⁷ en 35¹⁹⁸ VWEU hebben betrekking op de kwantitatieve beperkingen en de maatregelen van gelijke werking als kwantitatieve beperkingen. Desbetreffende artikelen verbieden de lidstaten om het vrije verkeer te beperken. Wanneer lidstaten voornemens zijn milieumaatregelen in te voeren in de eigen nationale wetgeving, moeten zij deze artikelen respecteren.

Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen financiële belemmeringen enerzijds en niet-financiële belemmeringen anderzijds.¹⁹⁹ Beiden hebben gemeenschappelijk dat het telkens gaat om restricties van het goederenverkeer waarbij het zowel kan gaan om goederen afkomstig uit de lidstaten als om goederen afkomstig uit derde landen, voor zover deze laatste zich in het vrij verkeer bevinden.²⁰⁰ Het Hof van Justitie definieert goederen als "*waren die in geld waardeerbaar zijn en als*

¹⁹¹ Art. 26 VWEU.

¹⁹² K. LENAERTS en P. VAN NUFFEL, *Europees recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 129.

¹⁹³ P. CRAIG en G. DE BURCA, *European Union Law: Substantive law*, Oxford, Oxford University Press, 2017, 1-32.

¹⁹⁴ N. DE SADELEER, "Environmental Measures as an Obstacle to Free Movement of Goods in the Internal Market", in C. DALHAMMER, E. MAITRE-EKERN en C. BUGGE (eds.), *Preventing environmental damage from products*, Cambridge, CUP, 2018, (125) 127.

¹⁹⁵ *Ibid.*, 133.

¹⁹⁶ Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie van 25 maart 1957, *Pb.L.* 26 oktober 2012, afl. 326.

¹⁹⁷ "Kwantitatieve invoerbeperkingen en alle maatregelen van gelijke werking zijn tussen de lidstaten verboden."

¹⁹⁸ "Kwantitatieve uitvoerbeperkingen en alle maatregelen van gelijke werking zijn tussen de lidstaten verboden."

¹⁹⁹ Art. 28 VWEU; art. 30 VWEU; art. 110 VWEU.

²⁰⁰ G. DE BAERE en J. MEEUSEN, *Grondbeginselen van het recht van de Europese Unie*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 211.

zodanig het voorwerp van handelstransacties kunnen uitmaken²⁰¹". Textielproducten vallen dus onder het vrije goederenverkeer.

Het verbod van maatregelen van gelijke werking wordt in het arrest *Dassonville* van het Hof van Justitie ruim geïnterpreteerd en heeft bijgevolg een grote reikwijdte. Volgens de bewoordingen van dit arrest "moet elke handelsregeling van de lidstaten die de intracommunautaire handel al dan niet rechtstreeks, daadwerkelijk of potentieel kan belemmeren, worden beschouwd als een maatregel van gelijke werking als kwantitatieve beperking".²⁰² Het gaat met andere woorden om elke maatregel die de handel binnen de EU direct of indirect, daadwerkelijk of potentieel kan belemmeren. Verder werd in het arrest *Cassis de Dijon* beslist dat deze maatregelen zonder onderscheid van toepassing zijn op buitenlandse en binnenlandse goederen. Voor een buitenlandse producent kan het immers moeilijker zijn om de regels na te leven dan voor een nationale producent.²⁰³

Maatregelen van gelijke werking worden dus vaak verboden wegens belemmering van het vrije goederenverkeer.²⁰⁴ Een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen lijkt een maatregel te zijn die de handel binnen de EU potentieel kan belemmeren. Ondernemingen zullen mogelijks geen handel willen drijven met andere landen waar dergelijk verbod is ingesteld. Naarmate verschillende lidstaten steeds strengere maatregelen nemen om de vernietiging van nieuwe goederen tegen te gaan, worden de lidstaten die minder strenge eisen stellen doelwitten voor vernietiging.

90. RECHTVAARDIGINGSGRONDEN – Hoewel een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen het vrij verkeer van goederen kan belemmeren, kan dergelijke maatregel toch worden gerechtvaardigd.²⁰⁵ Nationale maatregelen die het vrij verkeer van goederen mogelijks beperken, zijn immers niet absoluut verboden.²⁰⁶

In de eerste plaats kunnen zij worden gerechtvaardigd op grond van één van de in artikel 36 VWEU genoemde uitzonderingen, namelijk: bescherming van de openbare zedelijkheid, de openbare orde, de openbare veiligheid, de gezondheid en het leven van personen, dieren of planten, het nationaal artistiek historisch en archeologisch bezit of de bescherming van de industriële en commerciële eigendom. Wat milieukwesties betreft, heeft artikel 36 VWEU een beperkte werkingssfeer, aangezien zij zijn beperkt tot de bescherming van planten en dieren of de bescherming van het leven en de gezondheid van de mens tegen milieurisico's, maar dus niet het milieu *in se*.²⁰⁷ Geen van deze rechtvaardigingsgronden lijkt dus een nationaal verbod te kunnen rechtvaardigen, aangezien een

²⁰¹ HvJ 10 december 1968, nr. C-7-68, ECLI:EU:C:1968:51, Commissie van de Europese Gemeenschappen/Italiaanse Republiek, §3.

²⁰² HvJ 11 juli 1974, nr. C-8/74, ECLI:EU:C:1974:82, *Dassonville*, §5.

²⁰³ HvJ 20 februari 1979, nr. C-120/78, ECLI:EU:C:1979:42, *Rewe-Zentral AG/Bundesmolopolverwaltung für Branntwein*, §8-15.

²⁰⁴ P. CRAIG en G. DE BURCA, *European Union Law: Substantive law*, Oxford, Oxford University Press, 2017, 35-41; G. DE BAERE en J. MEEUSEN, *Grondbeginselen van het recht van de Europese Unie*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 217; K. LENAERTS en P. VAN NUFFEL, *Europees recht (zevende editie)*, Mortsel, Intersentia, 2023, 144-145.

²⁰⁵ HvJ 15 december 1993, nr. C-292/92, ECLI:EU:C:1993:932, *Hünermund en anderen/Landesapothekerkammer Baden-Württemberg*.

²⁰⁶ E. TERRY en E.V. IRAMBONA, "Duurzame consumptie en maximum harmonisatie: water en vuur?", *SSRN* 2023, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4376907, (1) 6; N. DE SADELEER, "Environmental Measures as an Obstacle to Free Movement of Goods in the Internal Market", in C. DALHAMMER, E. MAITRE-EKERN en C. BUGGE (eds.), *Preventing environmental damage from products*, Cambridge, CUP, 2018, (125) 126.

²⁰⁷ N. DE SADELEER, "Environmental Measures as an Obstacle to Free Movement of Goods in the Internal Market", in C. DALHAMMER, E. MAITRE-EKERN en C. BUGGE (eds.), *Preventing environmental damage from products*, Cambridge, CUP, 2018, (125) 130.

verbod op de vernietiging van nieuwe goederen voornamelijk de milieu- en klimaatbescherming beoogt.

Ten tweede kan een nationale maatregel ook worden gerechtvaardigd op grond van dwingende eisen die in de rechtspraak van het Hof van Justitie zijn gevestigd, met name de jurisprudentiële rechtvaardigingsgronden.²⁰⁸ Door bijkomende rechtvaardigingsgronden toe te laten, maakt het Hof het voor de lidstaten mogelijk om eigen, hedendaagse beleidsbelangen, zoals bijvoorbeeld productvernietiging, te behartigen.²⁰⁹ Er bestaat echter geen limitatieve lijst van belangen die door het Hof worden toegelaten als jurisprudentiële rechtvaardigingsgrond. Het Hof stelt dat het moet gaan om 'dwingende eisen' of 'dwingende vereisten' van Unierecht. Dit houdt in dat de desbetreffende belangen op Europees niveau als behartigenswaardig moeten worden beschouwd en dat de belangen geen zuiver economische doelstellingen mogen hebben.²¹⁰ Het Hof heeft reeds enkele dwingende eisen erkend in haar rechtspraak. Zo heeft zij milieubescherming expliciet erkend als een jurisprudentiële rechtvaardigingsgrond, aangezien het gaat om 'niet-economische beleidsdoelstellingen van algemeen belang'.²¹¹ In overeenstemming met de *Cassis de Dijon-rechtspraak* heeft het Hof geoordeeld dat milieubescherming een dwingende eis van algemeen belang is die beperkingen op de regels inzake het vrij verkeer rechtvaardigt.²¹² Aangezien veel milieumaatregelen betrekking hebben op het behoud en het beheer van hulpbronnen, zo ook een verbod, zonder te verwijzen naar de gezondheid of bescherming van fauna en flora, is het mijns inziens aannemelijk dat een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen kan worden gerechtvaardigd op basis van deze jurisprudentiële rechtvaardigingsgrond.

91. EVENREDIGHEIDSTOETS - Lidstaten mogen dus beperkingen op het vrij verkeer handhaven of aannemen wanneer deze gerechtvaardigd worden en bijkomend de evenredigheidstoets doorstaan. Dit houdt in dat de genomen maatregel geschikt moet zijn om de verwezenlijking van het nagestreefde doel te waarborgen en niet verder mag gaan dan wat nodig is om dat doel te bereiken.²¹³

De evenredigheidstoets blijkt echter een struikelpunt te vormen.²¹⁴ België, Frankrijk en Duitsland zullen immers moeten aantonen dat hun nationale maatregel noodzakelijk is voor een doelmatige bescherming van het daarmee nagestreefde algemene belang en ze moeten kunnen aantonen dat dit doel niet kan worden bereikt met maatregelen die het goederenverkeer minder beperken.²¹⁵ Het Hof hecht veel waarde aan deze voorwaarden van 'geschiktheid' en 'noodzakelijkheid'. Dit betekent echter niet dat een nationale maatregel, zoals een verbod op Frans niveau, *per se* onevenredig is

²⁰⁸ E. TERRY en E.V. IRAMBONA, "Duurzame consumptie en maximum harmonisatie: water en vuur?", *SSRN* 2023, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4376907 (1) 6.

²⁰⁹ G. DE BAERE en J. MEEUSEN, *Grondbeginselen van het recht van de Europese Unie*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 226.

²¹⁰ HvJ 11 december 2003, nr. C-322-01, ECLI:EU:C:2003:664, Deutscher Apothekerverband/DocMorris nv-Waterval, §122.

²¹¹ HvJ 20 september 1988, nr. C-302/86, ECLI:EU:C:1988:252, Commissie van de Europese Gemeenschappen/Koninkrijk Denemarken, §6.

²¹² N. DE SADELEER, "Environmental Measures as an Obstacle to Free Movement of Goods in the Internal Market", in C. DALHAMMER, E. MAITRE-EKERN en C. BUGGE (eds.), *Preventing environmental damage from products*, Cambridge, CUP, 2018, (125) 130.

²¹³ *Ibid.*, 135.

²¹⁴ *Ibid.*, 132.

²¹⁵ HvJ 11 mei 1989, nr. C-25/88, EU:C:1989:187, Wurmse/Norlaine, §13.

omdat een andere lidstaat minder strenge maatregelen hanteert, zoals een btw-afschaffing op de schenking van goederen op Belgisch niveau.²¹⁶

Alhoewel het Hof zich streng opstelt, wordt in de rechtsleer opgemerkt dat er een accentverschuiving binnen de rechtspraak van het Hof gaande is. De Sadeleer haalt in zijn analyse aan dat het Hof zich terughoudender opstelt wanneer het gaat over milieukwesties en daarnaast een grotere beleidsruimte toelaat aan de lidstaten om nationale maatregelen die het vrij verkeer belemmeren, te behouden. Dit hangt samen met het feit dat de verdragen zelf een beter evenwicht weerspiegelen tussen de interne markt en duurzame ontwikkeling.²¹⁷ In artikel 3, lid 3 VEU is immers duurzame ontwikkeling opgenomen als één van de hoofddoelstellingen van de EU.

Zo behandelde de zaak *Swedish Watercraft* van het Hof van Justitie een algemeen verbod op het gebruik van waterscooters. Het Hof concludeerde in casu dat dergelijk verbod kon worden gerechtvaardigd door de doelstelling van milieubescherming en de bescherming van de gezondheid en het leven van personen, dieren en planten.²¹⁸ Wat betreft de proportionaliteitstoets stelde het Hof zich mild op. Partijen waren van mening dat de Zweedse overheid een minder strenge regeling had kunnen opleggen om het beoogde doel te bereiken. Dit doel zou kunnen worden bereikt door het gebruik van waterscooters toe te staan, mits zij niet zouden worden gebruikt in kwetsbare gebieden.²¹⁹ Het Hof was echter van mening dat dit alternatief minder doeltreffend was dan een verbod.²²⁰ Deze zaak illustreert dat het Hof bereid is om belemmerende maatregelen, met name een verbod, aan te nemen omwille van milieuredenen.

Aangezien een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen onder meer milieu- en klimaatbescherming beoogt, zou dit mijns inziens mogelijks als rechtvaardigingsgrond kunnen worden aanvaard, mits het verbod de evenredigheidstoets zou doorstaan. Tot op heden is er echter nog geen rechtspraak geformuleerd door het Hof van Justitie die een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen in de textielsector evalueert.

92. UITVOER – Indien een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen wordt gerechtvaardigd en de lidstaten bijgevolg eigen nationale regels mogen uitvaardigen, doet zich een ander probleem voor. Omwille van het feit dat textielproducten op basis van de regels inzake het vrij verkeer van goederen zich vrijelijk mogen begeven binnen het grondgebied van de EU, ontstaat het probleem dat ondernemingen hun goederen mogelijks gaan exporteren naar landen waar ze wel nog mogen worden vernietigd. Zo is het een Franse onderneming toegestaan zijn textielproducten te verplaatsten naar Italië voor vernietiging om op deze manier het Franse verbod te ontwijken. Ook in de Duitse wetgeving is deze lacune terug te vinden. Dit kan een achterpoortje vormen om de

²¹⁶ G. DE BAERE en J. MEEUSEN, *Grondbeginselen van het recht van de Europese Unie*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 227-228.

²¹⁷ N. DE SADELEER, "Environmental Measures as an Obstacle to Free Movement of Goods in the Internal Market", in C. DALHAMMER, E. MAITRE-EKERN en C. BUGGE (eds.), *Preventing environmental damage from products*, Cambridge, CUP, 2018, (125) 136-138.

²¹⁸ HvJ 4 juni 2009, nr. C-142/05, ECLI:EU:C:2009:336, Mickelsson/Roos, §36.

²¹⁹ Ibid.

²²⁰ Ibid., §44.

zorgplicht te omzeilen. De Belgische, Franse en Duitse wetgever pakt dit probleem dus niet aan in zijn nationale initiatieven.²²¹

§2. Eigendomsrecht in België

93. **AFBAKENING** – Niet alleen de regels over het vrij verkeer van goederen, maar ook de regels omtrent het eigendomsrecht kunnen mogelijks een belemmering vormen om een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen op te leggen.

I. Het Belgisch eigendomsbegrip

94. **EXCLUSIEF KARAKTER** – Het eigendomsrecht is in de Belgische wetgeving verankerd in het Burgerlijk Wetboek. Artikel 544 oud Burgerlijk Wetboek omschreef eigendom als volgt: *“het recht om op de meest volstreekte wijze van een zaak het genot te hebben en daarover te beschikken, mits men er geen gebruik van maakt dat strijdig is met de wetten of met de verordeningen”*. Uit de bewoordingen *“op de meest volstreekte wijze”* werd afgeleid dat het eigendomsrecht een exclusief karakter heeft en zo het meest volmaakte zakelijke recht vormt.²²²

De houders van eigendomsrechten bevinden zich dus in een bijzondere positie omdat zij beschikken over de exclusieve macht. De eigenaar is immers degene die op de meest absolute wijze over zijn eigendom kan beschikken.²²³ Exclusiviteit leidt tot volmaaktheid wat inhoudt dat de bevoegdheden van de eigenaar van een zaak onbeperkt zijn.²²⁴ Daarnaast heeft de eigenaar de mogelijkheid om derden uit de sluiten van enige inmenging.²²⁵ Derden mogen zich met andere woorden niet ‘moeien’ met het eigendomsrecht van de eigenaar.

95. **BESCHIKKINGSBEVOEGDHEID** - In het huidige eigendomsrecht staat voornamelijk de eigenaar centraal en wat hij met zijn rechten mag doen. De eigenaar heeft het recht om met het object te doen wat hij wil, weliswaar binnen de grenzen van de wet.²²⁶ Dit gaat zelfs zo ver dat hij de bevoegdheid heeft om zijn zaken in brand te steken. Met andere woorden, de eigenaar van een zaak heeft het recht om zijn goederen te vernietigen.²²⁷

96. **UTILITARISME** - Het exclusief eigendomsbegrip kan worden teruggebracht tot het neoliberale economische gedachtegoed dat gericht is op groei en welvaart.²²⁸ Het goederenrecht wordt beschouwd als een middel om een bepaald doel te bereiken, met name het verkrijgen en het verwezenlijken van welvaart. Dit is het utilitaristisch gedachtegoed dat momenteel ons goederenrecht domineert. De eigenaar van een zaak neemt beslissingen in zijn eigen voordeel met

²²¹ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, “Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods”, 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 14.

²²² D. GRUYAERT en S. DEMEYERE, “Het nieuwe goederenrecht (deel I)”, *RW* 2020-21, nr. 22, (843) 847.

²²³ D. GRUYAERT, *De exclusiviteit van het eigendomsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 27-31.

²²⁴ V. SAGAERT, B. TILLEMEN en A.L. VERBEKE, *Vermogensrecht in kort bestek (zesde editie)*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 45-66.

²²⁵ V. SAGAERT, “Nieuwe perspectieven op het eigendomsrecht na tweehonderd jaar Burgerlijk Wetboek”, in P. LECOCQ, B. TILLEMEN en A.L. VERBEKE, *Zakenrecht*, Brugge, Die Keure, 2005, 43-85.

²²⁶ V. SAGAERT, *Goederenrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2021, 295.

²²⁷ B. AKKERMANS, “Sustainable obligations in Dutch property law”, in S. DEMEYERE en V. SAGAERT (eds.), *Contract and Property with an Environmental Perspective*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (29) 31.

²²⁸ B. AKKERMANS, “Sustainable Ownership – new obligations towards achieving a sustainable society”, *EPLJ* 2021, (277) 284.

het oog op winstmaximalisatie.²²⁹ Te denken valt aan de vernietiging van een overtollige voorraad textielproducten om verliezen te voorkomen (*supra* nr. 29). Het huidige eigendomsrecht wordt dus beschouwd als een individueel recht waarbij waardeverrijking, waardevermeerdering en individuele welvaart de uitgangspunten zijn.

97. **NIEUW BW** – In het kader van de hervorming van het goederenrecht werd het eigendomsbegrip lichtjes gewijzigd. Het nieuwe artikel 3.50 BW bepaalt het volgende: "*het eigendomsrecht verleent aan de eigenaar rechtstreeks het recht om het voorwerp ervan te gebruiken, hiervan het genot te hebben en erover te beschikken. De eigenaar heeft de volheid van bevoegdheden, behoudens de beperkingen die door wetten, verordeningen of door de rechten van derden worden opgelegd*". Het valt op te merken dat het nieuwe artikel 3.50 BW verschilt van het oude artikel 544 BW, aangezien de woorden "*op de meest volstrekte wijze*" werden geschrapt en werden vervangen door de woorden "*volheid van bevoegdheden*".

De wetgever houdt steeds meer rekening met het feit dat doorheen de eeuwen het eigendomsrecht een meer functionele en sociale invulling heeft verkregen.²³⁰ De individualistische visie op het eigendomsrecht wordt verlaten. Sinds de jaren '50 zijn het aantal beperkingen die vanuit het algemeen belang aan de eigenaar worden opgelegd immers groter geworden.²³¹ Te denken valt aan het groeiend aantal wettelijke erfdienstbaarheden van openbaar nut. Dit wordt de '*sociale dimensie*' van het eigendomsrecht genoemd.²³² Een eigenaar wordt meer aangesproken op zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid en er kunnen aan hem bepaalde beperkingen worden opgelegd in het algemeen belang.

In de eigendomsdefinitie van artikel 3.50 BW is voortaan uitdrukkelijk opgenomen dat aan de bevoegdheden van de eigenaar beperkingen kunnen worden opgelegd, niet alleen door wetten en verordeningen, maar ook door de rechten van derden.²³³ Artikel 3.50 BW verleent de wetgever met andere woorden de expliciete bevoegdheid om de uitoefening van het eigendomsrecht te beperken. Bij een eigendomsbeperking behoudt de titularis van het eigendomsrecht zijn eigendomstitel, maar wordt hij beperkt in de uitoefening van zijn recht.

II. Bescherming van het eigendomsrecht

98. **GRONDRECHT** - Het eigendomsrecht is een grondrecht dat moet worden beschermd tegen inbreuken.²³⁴ Wanneer de Belgische wetgever voornemens is een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen in te voeren, kan de vraag worden gesteld hoe dergelijk verbod zich verhoudt ten aanzien van deze grondrechten. Een verbod houdt immers een beperking in op de bevoegdheden van de eigenaar.

²²⁹ B. AKKERMANS, "Duurzaam goederenrecht: naar een herijking van ons goederenrechtelijk stelsel?", *TPR* 2018, (1437) 1454.

²³⁰ MvT, Voorstel van wet houdende invoering van boek 3 "Goederenrecht" in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl. St.* Kabinet van Minister van Justitie 2018, 465.

²³¹ V. SAGAERT en P. LECOCQ, *De hervorming van het goederenrecht*, Brugge, Die Keure, 2019, 116.

²³² V. SAGAERT, *Goederenrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2021, 315-318.

²³³ D. GRUYAERT, "Eigendom" in J. BAECK, N. CARETTE, A. WYLLEMAN, P. LECOCQ, M. MUYLLE en V. SAGAERT (eds.), *Het nieuwe goederenrecht*, Mortsels, Intersentia, 2021, (249) 254.

²³⁴ V. SAGAERT, *Goederenrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2021, 391.

99. **BEPALINGEN** - De Belgische Grondwet erkent het eigendomsrecht als een grondrecht. Artikel 16 Grondwet bepaalt het volgende: "*niemand kan van zijn eigendom worden ontzet dan ten algemene nutte, in de gevallen en op de wijze bij wet bepaald en tegen billijke en voorafgaande schadeloosstelling*". Deze bepaling voorziet met andere woorden in de voorwaarden waaronder een goed kan worden onteigend.

Daarnaast wordt het eigendomsrecht als grondrecht beschermd in Europese en internationale instrumenten. Vooreerst is er artikel 17 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens²³⁵, maar de meest uitgebreide en krachtvolle bescherming van het eigendomsrecht is terug te vinden in artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens (hierna: artikel 1 EP).²³⁶ Artikel 1 EP waarborgt een volwaardig grondrecht op het ongestoord genot van eigendom. Deze bepaling heeft niet alleen betrekking op onteigeningen, maar ook op andere eigendomsbeperkingen.²³⁷

Artikel 1 EP luidt als volgt: "*alle natuurlijke personen of rechtspersonen hebben recht op het ongestoord genot van hun eigendom. Niemand zal van zijn eigendom worden beroofd behalve in het algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorgaande bepalingen zullen echter op geen enkele wijze het recht aantasten dat een staat heeft om die wetten toe te passen welke hij noodzakelijk oordeelt om toezicht uit te oefenen op het gebruik van eigendom in overeenstemming met het algemeen belang of om de betaling van belastingen of andere heffingen en boeten te verzekeren*".

Tot slot wordt het eigendomsrecht beschermd in artikel 17 van het Handvest Grondrechten van de Europese Unie.²³⁸

100. **RECHTSTREEKSE WERKING UNIERECHT** – Indien de Belgische wetgever een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen zou invoeren, lijkt dergelijke nationale bepaling dus in strijd te zijn met de regels over de bescherming van het eigendomsrecht. Wanneer nationale wetgeving beperkingen gaat opleggen aan het individuele eigendomsrecht, kan de eigenaar zich beroepen op deze beschermingsregels. Sinds het arrest *Van Gend & Loos* van het Hof van Justitie kunnen particulieren immers rechtstreeks rechten putten uit het Unierecht^{239, 240}. Een Europese norm geniet rechtstreekse werking in de interne rechtsorde wanneer deze voldoende duidelijk en onvoorwaardelijk²⁴¹ is. Binnen de Belgische rechtsorde wordt artikel 1 EP gekwalificeerd als een

²³⁵ "Ieder persoon hetzij alleenstaand of tot een collectiviteit behorend, heeft recht op eigendom. Niemand mag op willekeurige wijze uit zijn eigendom ontzet zijn".

²³⁶ Protocol 20 maart 1952 bij het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, BS 19 augustus 1955.

²³⁷ V. SAGAERT, B. TILLEMANS en A.L. VERBEKE, *Vermogensrecht in kort bestek (zesde editie)*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 63.

²³⁸ "Eenieder heeft het recht de goederen die hij rechtmatig heeft verkregen, in eigendom te bezitten, te gebruiken, erover te beschikken en te vermaken. Niemand mag zijn eigendom worden ontnomen, behalve in het algemeen belang, in de gevallen en onder de voorwaarden waarin de wet voorziet en mits het verlies tijdig en op billijke wijze wordt vergoed. Het gebruik van de goederen kan bij wet worden geregeld, voor zover het algemeen belang dit vereist. Intellectuele eigendom is beschermd."

²³⁹ Het Unierecht omvat de regels neergelegd in de verdragen en de handelingen die op grond van die verdragen worden vastgesteld, zoals toegepast en uitgelegd door de nationale rechter en het Hof van Justitie.

²⁴⁰ HvJ 5 februari 1963, nr. 26-62, ECLI:EU:C:1963:1, *Van Gend&Loos/Nederlandse administratie der belastingen*.

²⁴¹ Dit verwijst naar een norm die geen verdere uitvoering nodig heeft door Unie- of nationale overheden met een zekere beoordelingsvrijheid om het gewilde effect op een nuttige wijze te bereiken.

bepaling met directe werking wat inhoudt dat Belgische rechtsonderhorigen dit artikel kunnen inroepen voor de nationale rechter.²⁴²

101. **VOORRANG UNIERECHT** - Het Unierecht heeft voorrang op het interne recht van de lidstaten. Het beginsel van de voorrang van het Unierecht werd voor een eerste maal verwoord in het arrest *Costa/ENEL* van het Hof van Justitie.²⁴³ In casu moest het Hof uitspraak doen over de verenigbaarheid van een nationalisatiewet met bepalingen van het Europees recht. Het Hof besloot dat het Unierecht voorrang heeft op elke nationale rechtsregel die ermee in strijd zou zijn, *zelfs als het gaat om 'beginselen van het constitutioneel bestel van een lidstaat'*. Dit omdat het Europees recht vereist dat de regels in alle lidstaten op dezelfde manier moeten worden toegepast. De voorrang van het Unierecht is echter in geen enkele wettekst terug te vinden. Toch wordt dit beschouwd als een fundamenteel beginsel van het communautair recht.²⁴⁴ Het is zowel van toepassing op het primaire²⁴⁵ als op het secundaire²⁴⁶ Unierecht.

De voorrang van het Unierecht houdt dus in dat nationale rechtsregels moeten wijken voor normen van het Europees recht waarmee zij in conflict komen.²⁴⁷ Een Belgisch verbod op de vernietiging van nieuwe goederen moet met andere woorden wijken voor conflicterende normen van het Unierecht, namelijk de eigendomsbescherming uit artikel 1 EP.

102. **SANCTIE** – Wanneer een nationale rechtsregel in strijd komt te staan met normen van het Unierecht is dit niet zonder gevolgen. Deze gevolgen vloeien voort uit het *Simmenthal*-arrest van het Hof van Justitie uit 1978 waarin werd beslist dat de lidstaten de verplichting hebben om te voorkomen dat een nationale bepaling wordt aangenomen die strijdig is met het Unierecht. Daarnaast moeten zij iedere bepaling die strijdig is met het Unierecht wijzigen.²⁴⁸

Wanneer een individu zich beroept op een schending van het Unierecht in een procedure voor de nationale rechter, zal de vaststelling dat een verbod onverenigbaar is met de bescherming van het eigendomsrecht uit artikel 1 EP leiden tot de nietigverklaring van deze nationale bepaling. De lidstaten hebben immers de verplichting om de onwettige gevolgen van een schending van het Unierecht ongedaan te maken.²⁴⁹ De nationale rechter, die de uit het Unierecht voortvloeiende rechten moet vrijwaren, is niet verplicht om eerst het antwoord van het Grondwettelijk Hof af te wachten, alvorens de strijdige nationale bepaling buiten toepassing te laten. Een lagere nationale rechter moet met andere woorden nationale bepalingen buiten toepassing laten indien deze strijdig zijn met voorrang genietend Europees recht. De verplichting om nationale bepalingen die in strijd zijn met het Unierecht buiten toepassing te laten, rust niet enkel op de nationale rechter, maar op alle overheidsinstanties van de betrokken lidstaat, met inbegrip van bestuursorganen.²⁵⁰

²⁴² K. LENAERTS en P. VAN NUFFEL, *Europees recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 527.

²⁴³ HvJ 15 juli 1964, nr. 6-64, ECLI:EU:C:1964:66, *Costa/E.N.E.L.*

²⁴⁴ K. LENAERTS en P. VAN NUFFEL, *Europees recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 514.

²⁴⁵ Het primair Unierecht omvat de constituerende regels die tot stand komen door toedoen van de lidstaten zelf.

²⁴⁶ Het afgeleid Unierecht omvat de regels die de instellingen en organen van de Unie creëren.

²⁴⁷ J. WERBROUCK, *Doorwerking van het Europees consumentenrecht in het nationaal procesrecht*, Mortsels, Intersentia, 2023, 25.

²⁴⁸ HvJ 9 maart 1978, nr. 106/77, ECLI:EU:C:1978:49, Administratie van de Staatsfinanciën/NV Simmenthal.

²⁴⁹ W. DE COCK, *Belgische rechtscolleges als Europese staatssteunrecht*, Mortsels, Intersentia, 2023, 163.

²⁵⁰ K. LENAERTS en P. VAN NUFFEL, *Europees recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 516.

Tot slot volgt uit de *Francovich-rechtspraak* van het Hof van Justitie dat een staat aansprakelijk kan worden gesteld voor de schade die particulieren lijden ten gevolge van een schending van het Unierecht.²⁵¹ Een individu kan dus voor de nationale rechter een schadevergoeding vorderen. Om een staat aansprakelijk te kunnen stellen, moeten aan een aantal voorwaarden worden voldaan. In de eerste plaats moet de geschonden rechtsregel aan particulieren rechten toekennen. Vervolgens moet er sprake zijn van een voldoende gekwalificeerde schending. De laatste voorwaarde houdt in dat er een causaal verband moet bestaan tussen de schending van de op de staat rustende verplichting en de door de benadeelde persoon geleden schade.²⁵² Wanneer aan deze voorwaarden zijn voldaan, komt het aan de lidstaat toe om de gevolgen van de veroorzaakte schade ongedaan te maken.²⁵³

III. Eigendomsbescherming op basis van artikel 1 EP

103. **GEKWALIFICEERD GRONDRECHT** - Aangezien eigendom wordt beschouwd als een grondrecht, is een inmenging in het eigendomsrecht in beginsel ongerechtvaardigd. Een schending leidt in principe dan ook tot de nietigverklaring van strijdige bepalingen. Het eigendomsrecht is echter niet absoluut. Het is een 'gekwalificeerd grondrecht', aangezien dit grondrecht aan beperkingen is onderworpen.²⁵⁴ De beperkingen op het eigendomsrecht vormen de uitzondering op de regel dat het eigendomsrecht als grondrecht moet worden beschermd tegen inbreuken.²⁵⁵

104. **TOEPASSINGSGBIED** – Het EHRM interpreteert het begrip eigendom in de zin van artikel 1 EP ruim. Het Hof omschrijft eigendom als '*alle vermogensrechten die als verworven rechten kunnen worden beschouwd*'.²⁵⁶ Alles wat een economische waarde vertegenwoordigt in het vermogen van de gerechtigde wordt beschermd door artikel 1 EP. Textielgoederen kunnen hier dus onder vallen. Het toepassingsgebied is echter niet onbeperkt. Enkel een actuele en een privaatrechtelijke eigendom valt onder de bescherming van artikel 1 EP.

105. **STRUCTUUR** – Artikel 1 EP voorziet in de mogelijkheid voor de lidstaten om het eigendomsrecht te beperken, te reglementeren en zelf te ontnemen. Desbetreffend artikel is opgebouwd uit drie zinssneden.²⁵⁷ De eerste zin van artikel 1 EP is de zogenaamde genotsregel en vormt de uitdrukking van het algemeen beginsel van de bescherming van het ongestoord genot.²⁵⁸

De tweede norm ligt vervat in de tweede zin en bevat een uitzondering op het eigendomsrecht. Ingevolge de tweede zinssnede is een eigendomsberoving mogelijk in het algemeen belang en volgens de voorwaarden bepaald door de wetgever in kwestie. Het heeft voornamelijk betrekking op de onteigening, daar het een formele onteigening of eigendomsberoving viseert waarbij een

²⁵¹ HvJ 19 november 1991, nr. C-6/90 en C-9/90, ECLI:EU:C:1991:428, *Francovich/Italië*.

²⁵² G. DE BAERE en J. MEEUSEN, *Grondbeginselen van het recht van de Europese Unie*, Mortsel, Intersentia, 2020, 167-170.

²⁵³ K. LENAERTS en P. VAN NUFFEL, *Europees recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 523.

²⁵⁴ N. CARETTE en R. JANSEN, *Handboek goederenrecht (zesde editie)*, Mortsel, Intersentia, 2022, 385.

²⁵⁵ J. POETS, "Grondvesten van het eigendomsrecht – Over artikel 16 van de Grondwet en artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens in het licht van de recente rechtspraak van het Europees Hof van de Rechten van de Mens en het Grondwettelijk Hof" in R. PALMANS, J. GHYSELS en R. TIJS (eds.), *Onteigeningen in Vlaanderen na het Onteigeningsdecreet*, Antwerpen, Boom Juridisch Antwerpen, 2022, (107) 107.

²⁵⁶ EHRM 26 juni 1986, nrs. 8674/79, 8675/79 en 8685/79, *Van Marle e.a./Nederland*.

²⁵⁷ EHRM 23 september 1982, nrs. 7151/75 en 7152/75, *Sporrong en Lönnroth/Zweden*.

²⁵⁸ "Alle natuurlijke of rechtspersonen hebben recht op het ongestoord genot van hun eigendom".

vermogensrecht wordt ontnomen door de overheid. Ook een materiële onteigening (of quasi-ontteigening) wordt geplaatst onder de tweede norm. Er is sprake van een materiële onteigening wanneer de effecten van de inbreuk kunnen worden gelijkgesteld met een formele eigendomsontneming, ook al blijft dezelfde persoon formeel houder van de eigendomstitel.²⁵⁹ Dit vormt de ontnemingsregel van artikel 1 EP.²⁶⁰

Tot slot beschermt de laatste zin, namelijk de gebruiksnorm, eigendomsbeperkingen die noodzakelijk zijn in het algemeen belang.²⁶¹ Het bevat eigendomsreguleringen, waaronder erfdienstbaarheden van openbaar nut. Eigendomsbeperkingen of de regulering van eigendom wordt door het EVRM ruim opgevat. Het kan bijvoorbeeld gaan over het verlies van exclusieve rechten over een goed²⁶², de sloop van een gebouw²⁶³, het opleggen van een reisverbod en dergelijke²⁶⁴.

Volgens vaste rechtspraak van het EHRM bevat artikel 1 EP drie zelfstandige normen die onderling met elkaar verbonden zijn.²⁶⁵ De eerste norm vormt de residuaire norm en de twee andere normen betreffen twee specifieke wijzen waarop lidstaten het recht op ongestoord genot van eigendom kunnen inperken. Zij moeten worden geïnterpreteerd in het licht van de eerste norm.²⁶⁶ Het Hof toetst dus eerst aan de twee specifieke bepalingen en wanneer deze geen soelaas bieden, zal het Hof toepassing maken van de algemene regel.

106. **VOORWAARDEN** – Traditioneel wordt aangenomen dat de eigendomsbeperkingen worden beheerst door de derde norm.²⁶⁷ Een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen kan mogelijk worden gekwalificeerd onder de derde norm van artikel 1 EP, met name de gebruiksnorm. Dergelijke eigendomsbeperking kan immers niet worden aanzien als een onteigening of een quasi-ontteigening in het licht van de tweede norm van artikel 1 EP. Een verbod houdt immers een beperking in op de bevoegdheden van de eigenaar, aangezien hij zijn goederen niet meer mag vernietigen, maar de eigendom wordt hem niet volledig en definitief ontnomen.

Ingevolge de derde norm van artikel 1 EP kan het gebruik van het eigendomsrecht worden gereguleerd overeenkomstig het algemeen belang. Om dit te bereiken, mogen wetten worden ingevoerd die noodzakelijk zijn om het vooropgestelde doel te bereiken. Om deze eigendomsbeperkingen te kunnen rechtvaardigen, moeten aan een aantal voorwaarden worden voldaan.

In de eerste plaats moet zijn voldaan aan het legaliteitsbeginsel. Dit houdt in dat een inmenging in het eigendomsrecht moet zijn gebaseerd op een wettelijke basis.²⁶⁸ Een eigendomsbeperking mag

²⁵⁹ EHRM 24 juni 1993, nr. 14556/89, Papamichalopoulos en anderen/Griekenland.

²⁶⁰ "Niemand zal van zijn eigendom worden beroofd behalve in het algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginsel van het internationaal recht".

²⁶¹ "De voorgaande bepalingen zullen echter op geen enkele wijze het recht aantasten dat een staat heeft om die wetten toe te passen welke hij noodzakelijk oordeelt om toezicht uit te oefenen op het gebruik van eigendom in overeenstemming met het algemeen belang of om de betaling van belastingen of andere heffingen en boeten te verzekeren".

²⁶² EHRM 29 april 1999, nrs. 25088/94, 28331/95 en 28443/95, Chassagnou e.a./Frankrijk.

²⁶³ EHRM 23 november 2021, nr. 40444/17, Kooperatic Servis Neptun/Rusland.

²⁶⁴ EHRM 14 oktober 2021, nrs. 74288/14 en 64568/16, Democracy and Human Rights Resource Centre en Mustafayev/Azerbeidzjan.

²⁶⁵ EHRM 21 februari 1986, nr. 8793/79, James en anderen/Verenigd Koninkrijk.

²⁶⁶ Ibid., §37.

²⁶⁷ B. INDEKEU, "Bescherming tegen eigendomsbeperkingen van stedenbouwkundige aard, gezien door de bril van het EHRM en van de hoogste Belgische rechtscolleges", *RW* 2018-19, nr. 2, (43) 43.

²⁶⁸ N. CARETTE en R. JANSEN, *Handboek goederenrecht (zesde editie)*, Mortsel, Intersentia, 2022, 385.

immers niet onderworpen zijn aan de willekeur van de overheid. Dit impliceert dat de betrokken maatregel, met name een verbod, een juridische grondslag moet vinden in het nationale recht van de betrokken lidstaat.²⁶⁹ Het gaat hier om een wet in de materiële zin, namelijk elke bindende norm van een regelgever. Aldus gaat het om een formele wet, een koninklijk besluit, een ministerieel besluit en dergelijke. Hierbij is het essentieel dat de regels voldoende duidelijk, voorzienbaar en kenbaar zijn. Een bekendmaking van de wet is dus noodzakelijk.²⁷⁰

Ten tweede geldt het finaliteitsbeginsel. De inmenging in het eigendomsrecht moet een doelstelling van algemeen belang voor ogen hebben.²⁷¹ Een doelstelling van algemeen belang wordt ruim geïnterpreteerd en omvat ook de bescherming van het milieu.²⁷² In het kader van de finaliteitstoets heeft de overheid een ruime appreciatiemarge om haar economische, sociale en fiscale doelstellingen te verwezenlijken. Het Hof zal dus steeds nagaan of er weldegelijk een legitieme doelstelling in het algemeen belang wordt vooropgesteld. Het Hof beperkt zich hier tot een marginale controle. Enkel indien kennelijk een redelijke grondslag ontbreekt, kan zij de maatregel sanctioneren.²⁷³

Tot slot moet het proportionaliteitsbeginsel in acht worden genomen om een inmenging in het eigendomsrecht te kunnen rechtvaardigen. Er moet een billijk evenwicht bestaan tussen de inbreuk op het grondrecht en de doelstelling van algemeen belang die daarmee wordt beoogd. De maatregel moet met andere woorden adequaat zijn om het doel te bereiken, noodzakelijk zijn in het licht van dat doel en geen bijzondere en buitensporige lasten opleggen in verhouding tot de doelstelling van algemeen belang.²⁷⁴ Hoe ernstiger het algemeen belang, hoe groter de inbreuk op het eigendomsrecht mag zijn. Om dit te beoordelen, wordt er rekening gehouden met een aantal elementen zoals de aard van de maatregel, de duur van de maatregel, de voorzienbaarheid van de maatregel, het al dan niet aanwezig zijn van een onteigeningsdreiging, de mogelijkheid tot minder ingrijpende maatregelen en dergelijke.²⁷⁵ Deze elementen zijn niet limitatief. Wanneer de beperkingen buitensporig zijn, is de staat een schadevergoeding verschuldigd aan de eigenaar.²⁷⁶

De redenen waarom het EHRM in de ene dan wel in de andere zin oordeelt, hangt af van zaak tot zaak. Hieronder volgen twee voorbeelden ter illustratie.

²⁶⁹ J. POETS, "Grondvesten van het eigendomsrecht – Over artikel 16 van de Grondwet en artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens in het licht van de recente rechtspraak van het Europees Hof van de Rechten van de Mens en het Grondwettelijk Hof" in R. PALMANS, J. GHYSELS en R. TIJS (eds.), *Onteigeningen in Vlaanderen na het Onteigeningsdecreet*, Antwerpen, Boom Juridisch Antwerpen, 2022, (107) 145.

²⁷⁰ P. FLAMEY en M. VALKENIERS, "Planschade, onteigening en eigendomsbeperking getoetst aan de grondrechten van de Grondwet en van artikel 1 Eerste Aanvullend Protocol EVRM", *CDPK* 2011, afl. 3, (354) 255-256.

²⁷¹ B. INDEKEU, "Bescherming tegen eigendomsbeperkingen van stedenbouwkundige aard, gezien door de bril van het EHRM en van de hoogste Belgische rechtscolleges", *RW* 2018-19, nr. 2, (43) 44.

²⁷² N. CARETTE en R. JANSEN, *Handboek goederenrecht (zesde editie)*, Mortsel, Intersentia, 2022, 387.

²⁷³ J. POETS, "Grondvesten van het eigendomsrecht – Over artikel 16 van de Grondwet en artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens in het licht van de recente rechtspraak van het Europees Hof van de Rechten van de Mens en het Grondwettelijk Hof" in R. PALMANS, J. GHYSELS en R. TIJS (eds.), *Onteigeningen in Vlaanderen na het Onteigeningsdecreet*, Antwerpen, Boom Juridisch Antwerpen, 2022, (107) 145.

²⁷⁴ N. CARETTE en R. JANSEN, *Handboek goederenrecht (zesde editie)*, Mortsel, Intersentia, 2022, 388.

²⁷⁵ J. POETS, "Grondvesten van het eigendomsrecht – Over artikel 16 van de Grondwet en artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens in het licht van de recente rechtspraak van het Europees Hof van de Rechten van de Mens en het Grondwettelijk Hof" in R. PALMANS, J. GHYSELS en R. TIJS (eds.), *Onteigeningen in Vlaanderen na het Onteigeningsdecreet*, Antwerpen, Boom Juridisch Antwerpen, 2022, (107) 146.

²⁷⁶ EHRM 19 juli 2011, nr. 40409/08, Varfis/Griekenland.

107. **VARFIS/GRIEKENLAND** – In de zaak Varfis/Griekenland moest het EHRM onderzoeken of de inmenging in het recht van de verzoeker om vrij over zijn eigendom te beschikken, was gerechtvaardigd op grond van artikel 1, tweede alinea EP.²⁷⁷

In casu verwierf verzoeker een perceel grond van 5.090, 25m². Ten tijde van de aankoop kon dit perceel worden bebouwd. In 1988 vaardigde de Griekse staat een presidentieel decreet uit waarbij bouwbeperkingen werden opgelegd. Alleen gebouwen voor recreatie- en sportdoeleinden en berghutten mochten worden gebouwd op het getroffen gebied.²⁷⁸ Omwille van deze redenen gaf verzoeker te kennen dat hij door het bouwverbod ernstig werd beknut in zijn gebruiksrecht, zonder dat in enige schadevergoeding was voorzien. Verzoeker was dan ook van mening dat zijn recht op eerbiediging van zijn eigendom was geschonden en voerde onder meer de schending aan van artikel 1 EP.²⁷⁹

De Griekse staat daarentegen stelde dat de opgelegde beperkingen rechtmatig waren, aangezien zij werden vastgesteld op basis van objectieve criteria ten gunste van het algemeen belang, namelijk de bescherming van de berg *Pendeli*.²⁸⁰ Verder voerde de Griekse staat aan dat was voldaan aan de vereiste van evenredigheid tussen de inmenging in het eigendomsrecht van de verzoeker en het nagestreefde doel van algemeen belang, daar verzoeker nooit blijkt had gegeven van een voornemen om te bouwen.²⁸¹

Het Hof kwam tot de conclusie dat het recht van de verzoeker om vrij over zijn eigendom te beschikken, was geschonden.²⁸² Verder stelde het Hof echter vast dat de verdragsluitende staten op een complex en moeilijk gebied als ruimtelijke ordening over een ruime beoordelingsmarge beschikken bij het voeren van hun stedenbouwkundig beleid. Het Hof was van mening dat verzoeker enkel een beperking heeft ondervonden om volledig gebruik te maken van zijn eigendomsrecht. Zij bestempelde het beschermingsbesluit dan ook als een geoorloofde gebruiksbeperking opgelegd in het algemeen belang.²⁸³ Toch doorstond het de proportionaliteitstoets in casu niet. Het Hof beschouwde de gebruiksbeperkingen die in het algemeen belang werden opgelegd immers als buitensporig omwille van het feit dat door het beschermingsbesluit de bestemming volgens de ruimtelijke ordening niet kon worden gegarandeerd. Het Hof stelde omwille van deze redenen vast dat artikel 1 EP was geschonden en kende de verzoeker een billijke schadevergoeding toe.²⁸⁴

108. **ODESCALCHI EN LANTE DELLA ROVERE/ITALIË** – Het EHRM besloot ook tot een schending van artikel 1 EP in het kader van een langdurig bouwverbod opgelegd door de Italiaanse overheid.²⁸⁵ Verzoekers waren eigenaar van een perceel grond met een oppervlakte van 97.938 m². Het perceel werd getroffen door een bouwverbod door verschillende maatregelen van het Italiaans stedenbouwkundige recht.²⁸⁶ Verzoekers stelde vast dat deze situatie, bij gebreke van enige

²⁷⁷ Ibid., §29.

²⁷⁸ Ibid., §7.

²⁷⁹ Ibid., §19.

²⁸⁰ Ibid., §27.

²⁸¹ Ibid.

²⁸² Ibid., §29.

²⁸³ Ibid., §30.

²⁸⁴ Ibid., §32.

²⁸⁵ EHRM 7 juli 2015, nr. 38754/07, Odescalchi en lante della rovere/Italië.

²⁸⁶ Ibid., §8.

schadevergoeding, onverenigbaar was met artikel 1 EP.²⁸⁷ De Italiaanse overheid verantwoordde de beperking op het eigendomsrecht door te stellen dat de maatregel werd genomen in het algemeen belang, namelijk de aanleg van openbare parken in het kader van de ruimtelijke ordening.²⁸⁸

Ook in deze zaak constateerde het Hof een schending van het recht op eerbiediging van het eigendomsrecht.²⁸⁹ Het Hof achtte het bewezen dat de inmenging in het eigendomsrecht van verzoekers voldeed aan de eisen van het algemeen belang.²⁹⁰ Ook hier vormde het proportionaliteitsbeginsel een probleem. Het Hof was van oordeel dat het bouwverbod het eigendomsrecht van de eigenaars beperkte in die zin dat zij niet het volle genot van hun eigendom hadden. Daarnaast werden de kansen van verzoekers om de grond te verkopen aanzienlijk verminderd en hadden zij hiervoor geen schadevergoeding ontvangen.²⁹¹ Het Hof kwam in casu tot de conclusie dat verzoekers een bijzondere en buitensporige last hadden moeten dragen die het billijke evenwicht dat moet bestaan tussen de eisen van het algemeen belang enerzijds en de bescherming van het eigendomsrecht anderzijds had verstoord en ging over tot een schending van artikel 1 EP.²⁹²

Uit deze rechtspraak blijkt dat de proportionaliteitstoets vaak een struikelblok vormt. Het EHRM weegt de doelstelling van algemeen belang en het recht op ongestoord genot van iemands eigendom zorgvuldig tegen elkaar af. Wanneer er geen sprake is van een billijk evenwicht, zal het Hof besluiten tot een schending van artikel 1 EP.

IV. Duurzaamheid binnen het eigendomsrecht

109. **ROL PRIVAATRECHT** - De term 'duurzaamheid' is niet meer weg te denken uit het maatschappelijke debat. In het kader van de 17 'duurzame ontwikkelingsdoelstellingen' waartoe de lidstaten van de Verenigde Naties zich hebben verbonden, wordt gesteld dat alle lidstaten van de Verenigde Naties hieraan uitvoering moeten geven.²⁹³ De verandering van het klimaat vraagt van iedereen en van elk gebied van de samenleving een inspanning om bij te dragen tot het vinden van een oplossing. Zowel de overheid, de private sector, de maatschappelijke organisaties, als de burgers moeten initiatieven nemen om te komen tot een leefbaar klimaat en een leefbare planeet.²⁹⁴ Centraal in het debat staat de mate waarin het privaatrecht, en vooral het eigendomsrecht, hierin een rol kan spelen.

110. **OMMEKEER** - In de literatuur wordt gedebatteerd over de mate waarin we duurzaamheidsdoelstellingen kunnen opnemen in ons eigendomsbegrip.²⁹⁵ B. AKKERMANS verdedigt

²⁸⁷ Ibid., §33.

²⁸⁸ Ibid., §48.

²⁸⁹ Ibid., §53.

²⁹⁰ Ibid., §57.

²⁹¹ Ibid., §54.

²⁹² Ibid., §64.

²⁹³ UNITED NATIONS, "transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development", 2015, www.un.org/sustainabledevelopment/.

²⁹⁴ B. AKKERMANS, "Duurzaam goederenrecht: naar een herijking van ons goederenrechtelijk stelsel?", *TPR* 2018, (1437) 1448.

²⁹⁵ B. AKKERMANS, "Duurzaam goederenrecht: naar een herijking van ons goederenrechtelijk stelsel?", *TPR* 2018, 1437-1470; B. AKKERMANS, "Sustainable Ownership – new obligations towards achieving a sustainable society", *EPLJ* 2021, 277-303; B. AKKERMANS, "Sustainable obligations in Dutch property law" in S. DEMEYERE en V. SAGAERT (eds.), *Property and Contract from an Environmental perspective*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 29-

de stelling dat een herijking van ons goederenrecht onoverkomelijk is. We moeten het huidige goederenrecht van nieuwe waarden voorzien om de gedachte van duurzaamheid te kunnen integreren. Hiervoor moet de huidige filosofie dat aan de basis ligt van ons eigendomsbegrip, met name het utilitarisme, worden herzien.²⁹⁶

111. **MENSELIJKE BLOEI** - De theorie van de menselijke bloei biedt een basis om meerdere waarden, zoals onder meer duurzaamheid, in ons eigendomsrecht op te nemen. Duurzaamheid betekent dat wij in onze eigen behoeften voorzien en tegelijkertijd rekening houden met de behoeften van toekomstige generaties.²⁹⁷ Het eigendomsrecht moet dus niet enkel gaan om het opbouwen van persoonlijke rijkdom en vrijheid, zoals de utilistische visie beweert, maar de eigenaar moet ook rekening houden met de belangen van zijn omgeving en degenen die na hem komen.

Deze theorie biedt een kader om een andere invulling te geven aan ons eigendomsbegrip. Het gaat uit van de gedachte dat wij allen behoren tot een welbepaalde gemeenschap. In termen van duurzaamheid is de eigenaar van een goed lid van meerdere gemeenschappen. De rechten van de eigenaar worden in dit verband uitgeoefend in een nationale gemeenschap, een Europese gemeenschap en in een wereldwijde gemeenschap.²⁹⁸ In plaats van ons alleen te richten tot de exclusieve bevoegdheden van de eigenaar, moeten we kijken naar de eigenaar in de context van de wereld om hem heen. Binnen deze gemeenschap zijn wij allemaal met elkaar verbonden. Deze verbondenheid betekent dat wij rekening moeten houden met elkaar. In de context van duurzaamheid betekent het hebben van een eigendomsrecht niet dat de eigenaar alleen maar rechten heeft, maar ook verplichtingen die het recht op gebruik en genot beperken, met name een plicht tot het bereiken van duurzaamheid.²⁹⁹ Deze verplichtingen worden niet opgelegd door een wet, maar zij hebben een morele grondslag.³⁰⁰

B. AKKERMANS verdedigt de stelling dat de theoretische basis van ons goederenrecht te vinden is in het 'welzijn', waarbij duurzaamheid het uitgangspunt vormt.³⁰¹ De idee is dat wij met materialen op een verantwoorde wijze moeten omgaan door ze niet te verbruiken en uit te putten (zoals verbranding), maar door ze te gebruiken, voornamelijk te hergebruiken. Deze verplichting moet in het goederenrecht worden geïntegreerd. Dit kan dankzij de theorie van de menselijke bloei waarbij de focus ligt op de verplichtingen die wij hebben ten aanzien van de leden van de gemeenschap waartoe wij behoren. De vraag dringt zich dan ook op om welke verplichtingen het in dit verband gaat. B. AKKERMANS verdedigt de stelling dat het eigendomsrecht *een recht is met de verplichting om de zaak waarop het recht berust te bewaren voor de toekomst*. Een herijking van het eigendomsrecht houdt met andere woorden in dat we het exclusieve eigendomsbegrip verlaten, ten

45; B. AKKERMANS, "Sustainable property law?", *EPLJ* 2018, 1-3; A. CARETTE, "Een subjectief recht op een volwaardig leefmilieu?", *TPR* 1998, 821-888.

²⁹⁶ B. AKKERMANS, "Duurzaam goederenrecht: naar een herijking van ons goederenrechtelijk stelsel?", *TPR* 2018, (1437) 1443.

²⁹⁷ H. VAN CRONENBERG, "Wat bedoelen we met ecologische duurzaamheid?", 2021, <https://waaromduurzaam.nl/ecologische-duurzaamheid/>.

²⁹⁸ B. AKKERMANS, "Sustainable obligations in Dutch property law" in S. DEMEYERE en V. SAGAERT (eds.), *Property and Contract from an Environmental perspective*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (29) 32-34.

²⁹⁹ B. AKKERMANS, "Sustainable Ownership – new obligations towards achieving a sustainable society", *EPLJ* 2021, (277) 292.

³⁰⁰ B. AKKERMANS, "Sustainable obligations in Dutch property law" in S. DEMEYERE en V. SAGAERT (eds.), *Property and Contract from an Environmental perspective*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (29) 30.

³⁰¹ B. AKKERMANS, "Duurzaam goederenrecht: naar een herijking van ons goederenrechtelijk stelsel?", *TPR* 2018, (1437) 1457.

voordele van een generatief eigendomsbegrip, met name een recht met *de verplichting* om de zaak waarop het eigendomsrecht berust, te bewaren voor de toekomst.³⁰²

³⁰² Ibid.

HOOFDSTUK 2: INITIATIEVEN OP EUROPEES NIVEAU

Afdeling 1. EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel

112. **CIJFERS** - Ieder jaar wordt in Europa 5.8 miljoen ton textiel weggegooid. Dit komt overeen met 11.3 kilogram per persoon.³⁰³ Het is om deze reden dan ook noodzakelijk om in te grijpen op het gebied van de Europese textielproductie. Op 30 maart 2022 heeft de Europese Commissie de EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel goedgekeurd.³⁰⁴ De textielstrategie hangt nauw samen met het initiatief voor duurzame producten. Dit omdat textiel wordt beschouwd als een categorie met een aanzienlijke impact op het milieu en op het klimaat.³⁰⁵ De strategie voor duurzaam en circulair textiel geeft uitvoering aan de verbintenissen die zijn aangegaan in het kader van de Europese Green Deal, de Industriestrategie en het EU-actieplan voor een circulaire economie (*supra* nrs. 11, 12, 13).

§1. Doelstellingen en initiatieven

113. **DOELSTELLINGEN** - De EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel bevat verschillende actiepunten voor een duurzamere textielindustrie. Deze zijn gericht op de gehele levenscyclus van textielproducten. Deze strategie richt zich voornamelijk op de manier waarop textiel wordt ontworpen en wordt verbruikt. Alle textielproducten die in de Europese Unie in de handel worden gebracht, zullen tegen 2030 langer moeten meegaan. Daarnaast zullen ze duurzaam, repareerbaar en recycleerbaar moeten zijn. Hiervoor is een groot aanbod aan hergebruik- en reparatiediensten noodzakelijk. Textielproducten moeten grotendeels worden gemaakt van gerecycleerde vezels en ze mogen geen schadelijke stoffen bevatten. Op deze manier geraakt "snelle mode uit de mode" en zullen consumenten langer kunnen profiteren van hoogwaardige en betaalbare textielproducten. Tot slot zorgt de strategie ervoor dat de sociale rechten en het milieu bij de productie van textielproducten worden gerespecteerd.³⁰⁶

114. **ACTIEPUNTEN** - De EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel heeft als overkoepelende doelstelling een groenere, een concurrerendere en een modernere textielsector tot stand te brengen. Om een duurzamere economie te bereiken, zijn onder andere volgende actiepunten opgenomen:

- Nieuwe (ecologische) ontwerpvereisten voor textiel: het verbeteren van het productontwerp vormt een primaire stap om de impact op het klimaat en het milieu te beperken. Met onder andere verplichte minimumnormen voor gerecycleerde vezels in textiel, zullen textielproducten langer meegaan en gemakkelijker kunnen worden gerecycleerd en gerepareerd.

³⁰³ EUROPESE COMMISSIE, "Sustainable and Circular Textiles by 2030", 2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_22_2017.

³⁰⁴ Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 30 maart 2022, COM(2022), 141 def.

³⁰⁵ Ibid., 1.

³⁰⁶ EUROPESE COMMISSIE, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 2022, https://environment.ec.europa.eu/strategy/textiles-strategy_nl; Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 30 maart 2022, COM(2022), 141 def, 1-2; PLANMILJO, "Synopsis report on the consultation on the EU strategy for sustainable and circular textiles", 2022, <https://environment.ec.europa.eu/system/files/2022-03/Synopsis%20report%20textiles%20strategy.pdf>.

- Duidelijkere informatie op textiel en een digitaal productpaspoort: het wordt voor ondernemingen en consumenten gemakkelijker gemaakt om duurzame keuzes te maken dankzij duidelijke, gestructureerde en toegankelijke informatie op het product dat betrekking heeft op de ecologische duurzaamheid. Op deze manier wordt ook de geloofwaardigheid van ondernemingen die zich profileren als 'duurzaam' vergroot.
- Maatregelen tegen het opzettelijk vrijkomen van microplastics uit textiel: de Commissie treft preventie- en reductiemaatregelen die gericht zijn op onder andere productontwerp, productieprocessen en voorwassen.
- Overproductie en overconsumptie ontmoedigen en de vernietiging van onverkocht of getourneerd textiel tot een minimum beperken.
- Strengere controles op greenwashing in de textielindustrie door de nauwkeurigheid van de groene claims van bedrijven te waarborgen.
- Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor textiel: de producenten nemen de verantwoordelijkheid voor hun producten in de hele waardeketen op zich, ook wanneer die producten afval worden en ze moeten beschikken over voldoende capaciteit voor recycling.
- Stopzetten van de uitvoer van textielafval.³⁰⁷

§2. Maatregelen tegen de vernietiging van nieuwe goederen

115. **VERBOD** - De EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel kondigt aan dat de verbranding en het storten van textiel tot een minimum moet worden beperkt. Een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen is hier niet in opgenomen. Er wordt wel verwezen naar het voorstel van de Europese Commissie over het initiatief duurzame producten. Hierin wordt de vernietiging van onverkochte producten onder andere aangepakt, met inbegrip van de vernietiging van onverkocht of getourneerd textiel, met name in artikel 20 van het initiatief duurzame producten. Dit voorstel wordt besproken in afdeling 2 van dit hoofdstuk (*infra* nr. 129).³⁰⁸

§3. Voor- en nadelen

I. Voordelen

116. **DUURZAAMHEID** – Tot nu toe is de textielsector grotendeels ongemoeid gelaten door de duurzaamheidsinitiatieven van de Europese Unie. Dankzij de strategie voor duurzaam en circulair textiel komt er eindelijk een uitgebreide reeks van vereisten die er voor zouden moeten zorgen dat een duurzamere textielsector wordt bereikt. De eisen inzake ecologisch ontwerp zullen bijdragen tot een hogere productkwaliteit door verplichte normen inzake duurzaamheid en herstelbaarheid vast te stellen. Er wordt verwacht dat dankzij deze strategie het aantal retourvolumes zal verminderen omwille van het feit dat hogere productnormen zullen zorgen voor een grotere tevredenheid van de consument over de productkwaliteit. Tot slot wordt verwacht dat hogere kosten in verband met de

³⁰⁷ EUROPESE COMMISSIE, "Vragen en antwoorden over de EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/qanda_22_2015; Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 30 maart 2022, COM(2022), 141 def; EUROPESE COMMISSIE, "Green Deal: nieuwe voorstellen om van duurzame producten de norm te maken en Europa minder afhankelijk te maken op het gebied van hulpbronnen", 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_22_2013.

³⁰⁸ Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 30 maart 2022, COM(2022), 141 def., 5.

productie van goederen een voldoende economische prikkel zal zijn voor ondernemingen om getourneerde goederen opnieuw in hun voorraad op te nemen in plaats van deze te vernietigen.³⁰⁹

117. **UITVOER** - De uitvoer van gebruikt textiel uit de Europese Unie is de afgelopen twee decennia toegenomen. De uitvoer bestaat uit een mix van textiel dat in principe kan worden gebruikt in de ontvangende landen. In werkelijkheid wordt het vaak gestort (*supra* nr. 50). De uitvoer van gebruikt textiel wordt gekenmerkt door veel onzekerheid. In de eerste plaats bestaat er onzekerheid over de soorten textiel die worden uitgevoerd en over de kwaliteit ervan. Er is ook een gebrek aan gegevens over de hoeveelheden en het lot van gebruikt textiel. Daardoor wordt het beeld steeds onduidelijker. De EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel komt hieraan gedeeltelijk tegemoet. Hierin wordt specifiek vermeld dat de uitdagingen in verband met export moeten worden aangepakt. Overeenkomstig het voorstel van de Commissie voor nieuwe EU-regels inzake de overbrenging van afvalstoffen zou de uitvoer van textielafval naar niet OESO-landen enkel zijn toegestaan wanneer deze landen de Commissie ervan in kennis stellen dat ze bereid zijn om bepaalde soorten afvalstoffen in te voeren en aantonen dat zij in staat zijn om ze duurzaam te verwerken.³¹⁰

II. Nadelen

118. **VERBOD** – De EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel mist zinvolle initiatieven om de vernietiging van nieuwe textielproducten aan te pakken. Vernietiging wordt enkel ontraden door te stellen dat verbranding tot een minimum moet worden beperkt.³¹¹ Dit is mijn inziens een gemiste kans voor de Europese wetgever. Aangezien sectorspecifieke wetgeving erg beperkt is, is deze strategie namelijk de uitgerekende kans om verdergaande maatregelen te nemen voor de textielsector. Zo zou deze strategie onder andere kunnen aankaarten hoe een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen, specifiek gericht op de textielsector, in de praktijk zou kunnen worden aangepakt.

119. **THEORETISCH** – Of de uiteengezette initiatieven in de textielstrategie een zinvolle bijdrage zullen leveren aan het tot stand brengen van meer duurzaamheid in deze sector, valt mijns inziens nog af te wachten. De textielstrategie vormt een mooi theoretisch kader om ervoor de zorgen dat een duurzamere textielsector wordt verwezenlijkt. Naar mijn mening blijven de actiepunten vaag en ontbreekt het aan concrete stappen om de initiatieven in de praktijk om te zetten. Volharding en doorgedrevenheid van de Europese wetgever is volgens mij dan ook noodzakelijk om de doelstellingen hierin opgenomen in de praktijk te kunnen omzetten.

120. **OVERPRODUCTIE** – Overproductie vormt één van de redenen waarom ondernemingen nieuwe goederen vernietigen en moet worden aangepakt (*supra* nrs. 26, 17, 28, 29). Het risico bestaat dan ook dat de textielstrategie haar doel voorbijschiet als de beleidsoplossingen hierin opgenomen niets doen aan de enorme hoeveelheid producten die ieder jaar op de Europese markt worden gebracht.

³⁰⁹ Ibid.

³¹⁰ L. MORTENSEN, " Briefing: EU exports of used textiles in Europe's circular economy", 2023, <https://www.eea.europa.eu/publications/eu-exports-of-used-textiles/eu-exports-of-used-textiles>; Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 30 maart 2022, COM(2022), 141 def., 15.

³¹¹ Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 30 maart 2022, COM(2022), 141 def., 5.

De textielstrategie erkent dat overproductie een probleem is en roept bedrijven op om het aantal collecties per jaar te verminderen. Alleen producteisen inzake ecologisch ontwerp voor textielproducten zullen niet voldoende zijn om de hoeveelheid geproduceerde textielproducten te verminderen. Om overproductie tegen te gaan, zijn mijns inziens bijkomende maatregelen noodzakelijk.³¹²

Afdeling 2. Voorstel voor een verordening duurzame producten

121. **KADERING** - Op 30 maart 2020 heeft de Europese Commissie een voorstel voor een verordening inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten gepubliceerd. Deze verordening, beter bekend als het initiatief duurzame producten, zal mede doorslaggevend zijn voor het verwezenlijken van klimaatneutraliteit tegen 2050. Het ligt in lijn met de doelstellingen van de Europese Unie om te streven naar een circulaire economie en om ervoor te zorgen dat producten die op de Europese markt worden gebracht steeds duurzamer worden.³¹³

§1. Toepassingsgebied

122. **UITBREIDING** - Met het voorstel voor een verordening duurzame producten wil de Commissie het toepassingsgebied van richtlijn 2009/125/EG inzake ecologisch ontwerp, dat enkel van toepassing is op energie gerelateerde producten, uitbreiden.³¹⁴ Hierdoor kan geleidelijk aan de duurzaamheid van alle producten in de Europese Unie worden aangepakt. Deze richtlijn bleek immers een enorm succes te zijn, aangezien de Europese consument reeds 120 miljard euro heeft bespaard op zijn energierekeningen.³¹⁵

Opdat de verordening duurzame producten doeltreffend zou zijn, is het noodzakelijk om vereisten inzake ecologisch ontwerp vast te stellen voor alle fysieke goederen die in de handel worden gebracht of in gebruik worden genomen, inclusief onderdelen³¹⁶ en tussenproducten^{317, 318}. Om de Europese Unie om te vormen tot een klimaatneutrale en circulaire economie, zal de Commissie de producten met de meeste impact op het milieu en op het klimaat als eerste aanpakken. De Commissie stelt voor een periode van ten minste drie jaar een werkplan op.³¹⁹ Het werkplan bevat een indicatieve lijst van productgroepen die de Commissie de komende jaren wil aanpakken. De Commissie houdt bij het prioriteren van de producten rekening met hun mogelijke bijdrage aan de verwezenlijking van de klimaat-, milieu- en energiedoelstellingen van de Europese Unie.³²⁰

³¹² E. MACINTOSH, "How MEPS can make fashion more accountable in 2023", 2023, <https://meta.eeb.org/2023/04/13/how-meps-can-make-fashion-more-accountable-in-2023/>.

³¹³ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de totstandkoming van een kader voor het vaststellen van vereisten inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten en tot intrekking van Richtlijn 2009/125/EG, 30 maart 2022, COM(2022) 142 def.

³¹⁴ Richtlijn 2009/125/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen van eisen inzake ecologisch ontwerp voor energiegerelateerde producten, *Pb.L.* 31 oktober 2009, afl. 285.

³¹⁵ EUROPESE COMMISSIE, "Vragen en antwoorden: initiatief voor duurzame producten", 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/qanda_22_2014.

³¹⁶ Een "onderdeel" verwijst naar een product dat is bedoeld om in een ander product te worden ingebouwd.

³¹⁷ Een "tussenproduct" verwijst naar een product dat verdere vervaardiging of verwerking behoeft, zoals menging, coating of assemblage, om het geschikt te maken voor eindgebruikers.

³¹⁸ Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "Van duurzame producten de norm maken", 30 maart 2022, COM(2022) 140 def., 2.

³¹⁹ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de totstandkoming van een kader voor het vaststellen van vereisten inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten en tot intrekking van Richtlijn 2009/125/EG, 30 maart 2022, COM(2022) 142 def., 3.

³²⁰ Art. 16 Initiatief Duurzame Producten.

Bij het bepalen van de prioritaire productgroepen worden de lidstaten en de belanghebbenden geraadpleegd zodat op transparante en inclusieve wijze prioriteiten kunnen worden vastgesteld. Op 31 januari 2023 is de Commissie een online openbare raadpleging gestart over de categorieën van producten die voor het eerste werkplan in het kader van de verordening moeten worden geselecteerd.³²¹ Uit een voorlopige beoordeling van de Commissie is gebleken dat textiel, meubels, matrassen, banden, wasmiddel, verf, smeermiddelen, ijzer, staal en aluminium een grote impact hebben op het milieu en vatbaar zijn voor verbetering.³²² Textiel behoort dus tot de eerste nieuwe productgroepen in het kader van het initiatief voor duurzame producten.

123. **UITZONDERINGEN** - Een aantal sectoren vallen niet onder het toepassingsgebied van het initiatief duurzame producten. De uitgesloten sectoren zijn onder andere levensmiddelen, diervoeders en geneesmiddelen voor menselijk gebruik.³²³ Dit kan worden verantwoord aangezien voor deze sectoren de vereisten inzake ecologisch ontwerp niet geschikt zijn of omdat dergelijke vereisten in andere kaders zijn vastgesteld.³²⁴

§2. Doelstellingen en initiatieven

124. **DOELSTELLINGEN** - Het initiatief duurzame producten heeft als overkoepelende doelstelling om van duurzame producten de norm te maken. Middels deze verordening wil de Commissie elke negatieve verandering in het milieu, die geheel of gedeeltelijk het gevolg is van een product tijdens zijn levenscyclus³²⁵, verminderen. Zij tracht producten geschikt te maken voor een klimaatneutrale, hulpbronnefficiënte en circulaire economie, zij tracht de hoeveelheid afval te verminderen en zorgt ervoor dat duurzaamheid geleidelijk de norm wordt.³²⁶

125. **INITIATIEVEN** - 80% van de milieueffecten die producten met zich meebrengen, worden bepaald door het ontwerp.³²⁷ Met dit initiatief wil de Commissie een groot aantal gerichte productvereisten vaststellen. Hiervoor moeten nieuwe vereisten inzake ecologisch ontwerp worden vastgesteld die betrekking hebben op de hele levenscyclus van producten. Ieder product dat in de handel wordt gebracht of in gebruik wordt genomen, zal moeten voldoen aan deze vereisten. De vereisten inzake ecologisch ontwerp hebben onder meer betrekking op duurzaamheid en

³²¹ EUROPESE COMMISSIE, "Sustainable products: Commission consults on new product priorities", 2023, https://environment.ec.europa.eu/news/sustainable-products-commission-consults-consults-new-product-priorities-2023-01-31_en; EUROPESE COMMISSIE, "Verzoek om input voor een initiatief (zonder effectenbeoordeling)", 2023, https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12567-Duurzame-producten_nl.

³²² Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "Van duurzame producten de norm maken", 30 maart 2022, COM(2022) 140 def., 12.

³²³ EUROPESE COMMISSIE, "Vragen en antwoorden: initiatief voor duurzame producten", 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/qanda_22_2014.

³²⁴ Art. 1 Initiatief Duurzame Producten.

³²⁵ De "levenscyclus in het kader van deze verordening verwijst naar de opeenvolgende en onderling met elkaar verbonden stadia gedurende de levensduur van een product, te weten de verwerving van grondstoffen of de opwekking daarvan uit natuurlijke hulpbronnen, de voorbehandeling, de opslag, de distributie, de installatie, het gebruik, het onderhoud, de reparatie, het upgraden, het opknappen, het hergebruik, en het einde van de levensduur.

³²⁶ EUROPESE COMMISSIE, "Over duurzame producten: overzicht van EU-maatregelen om van duurzame producten de norm in de EU te maken", 2022, https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/sustainableproducts/about-sustainable-product_nl.

³²⁷ Commission staff working document (Comm.) Impact assessment accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a framework for setting ecodesign requirements for sustainable products and repealing Directive 2009/125/EC, 30 maart 2022, SWD(2022) 82 final, part 3/4, 180.

betrouwbaarheid, herbruikbaarheid, verbeterbaarheid, repareerbaarheid en de mogelijkheid tot onderhoud en opknapping, de aanwezigheid van zorgwekkende stoffen, energie- en hulpbronnefficiëntie en gerecycleerde inhoud.³²⁸

Voorts zal er met product specifieke informatievereisten voor worden gezorgd dat consumenten op de hoogte zijn van de milieueffecten van de producten die ze aankopen. Dit moet het gemakkelijk maken om producten te laten herstellen of te recyclen. Via deze verordening wordt immers een digitaal productpaspoort ingevoerd. Daarnaast wordt er voorzien in de vaststelling van verplichte criteria inzake groene overheidsopdrachten.³²⁹ Tot slot wordt een kader gecreëerd om te voorkomen dat niet-verkochte consumptiegoederen worden vernietigd.

§3. Maatregelen tegen de vernietiging van nieuwe goederen

126. **RATIO LEGIS** - Het initiatief duurzame producten erkent dat de vernietiging van niet-verkochte consumptiegoederen, zoals textiel, een wijdverspreid probleem aan het worden is.³³⁰ Omwille van deze reden voorziet de voorgestelde verordening in artikel 20 in een kader om de vernietiging van niet-verkochte consumptiegoederen, die hoofdzakelijk zijn bestemd voor consumenten, te ontmoedigen.³³¹

Met dit initiatief tracht de Commissie waardebehoud en waardemaximalisatie te creëren om zo te streven naar een circulaire economie. Door de vernietiging gaat immers zowel economische als ecologische waarde verloren, aangezien de goederen worden vernietigd alvorens ze voor het beoogde doel zijn gebruikt. Daarnaast wil de Commissie de milieueffecten verkleinen, doordat er minder afvalstoffen worden geproduceerd en overproductie wordt ontmoedigd.³³²

127. **RELEVANTE DEFINITIES** - Voor een goed begrip van het voorgestelde artikel 20, is het van belang een aantal begrippen nader toe te lichten.

De vernietiging wordt in het initiatief duurzame producten omschreven als: "*het opzettelijk beschadigen of verwijderen van een product als afval, met uitzondering van verwijdering met als enige doel het afleveren van een product ter voorbereiding voor hergebruik of herproductie*".³³³ Onder "consumptiegoed" wordt verstaan: "*een product dat geen onderdeel of tussenproduct is en dat hoofdzakelijk bestemd is voor consumenten*".³³⁴ Een "niet-verkocht consumptiegoed" wordt

³²⁸ EUROPESE COMMISSIE, "Factsheet on Sustainable Products", 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/fs_22_2016; EUROPESE COMMISSIE, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel: een groenere en concurrerender textielsector tot stand brengen" 2022, https://environment.ec.europa.eu/strategy/textiles-strategy_nl.

³²⁹ Artikel 1 Initiatief Duurzame Producten; EUROPESE COMMISSIE, "Green Deal, nieuwe voorstellen om van duurzame producten de norm te maken en Europa minder afhankelijk te maken op het gebied van hulpbronnen", 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_22_2013; Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "Van duurzame producten de norm maken", 30 maart 2022, COM(2022) 140 def.

³³⁰ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de totstandkoming van een kader voor het vaststellen van vereisten inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten en tot intrekking van Richtlijn 2009/125/EG, 30 maart 2022, COM(2022) 142 def., 33.

³³¹ Art. 1 Initiatief Duurzame Producten; art. 20 Initiatief Duurzame Producten.

³³² Commission staff working document (Comm.) Impact assessment accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a framework for setting ecodesign requirements for sustainable products and repealing Directive 2009/125/EC, 30 maart 2022, SWD(2022) 82 def, part 3/4, 265.

³³³ Art. 2, 35) Initiatief Duurzame Producten.

³³⁴ Art. 2, 36) Initiatief Duurzame Producten.

omschreven als een consumptiegoed dat niet is verkocht of door een consument is teruggezonden op grond van zijn herroepingsrecht.³³⁵

128. **TRANSPARANTIEVERPLICHTING** - Artikel 20 voorziet in de eerste plaats in een transparantieverplichting. Iedere marktdeelnemer die niet-verkochte consumptiegoederen verwijdert, in eigen naam of in naam van een andere marktdeelnemer, moet openbaar maken hoeveel niet-verkochte consumptiegoederen er jaarlijks worden verwijderd, opgesplitst per productsoort of per productcategorie. Daarnaast moeten de marktdeelnemers, met name fabrikanten, importeurs en distributeurs, de redenen voor het verwijderen van de producten en de levering ervan voor latere afvalverwerkingsverrichtingen bekend maken.³³⁶

Het doel van deze transparantieverplichting is om vernietiging te ontmoedigen.³³⁷ Daarnaast vergemakkelijkt het ook het toezicht op de mate waarin vernietiging van onverkochte producten in de praktijk plaatsvindt. In principe is de marktdeelnemer vrij om te bepalen hoe hij de bovenvermelde informatie bekendmaakt op een wijze die het best past bij zijn bedrijfsomgeving, zoals bijvoorbeeld via een vrij toegankelijke website. Op deze manier blijven de administratieve lasten voor Europese ondernemingen beperkt.³³⁸

129. **VERBOD** – Het initiatief gaat uit van een transparantieverplichting om de vernietiging aan te pakken, maar een volledig verbod is hier (voorlopig) niet in opgenomen. Aan de Commissie wordt evenwel de bevoegdheid verleend om, via gedelegeerde handelingen, de vernietiging van een welbepaalde productgroep of productgroepen te verbieden wanneer deze vernietiging grote milieueffecten heeft.³³⁹

Alvorens de Commissie overgaat tot het opleggen van een verbod moeten zij beoordelen hoe vaak deze specifieke consumptiegoederen worden vernietigd en wat de milieueffecten daarvan zijn. Deze beoordeling gebeurt met inachtneming van de informatie die de marktdeelnemers openbaar hebben gemaakt overeenkomstig de transparantieverplichting. Tot slot dient de Commissie een effectenbeoordeling uit te voeren alvorens een verbod op te leggen. Op basis van deze informatie zal de Commissie bepalen voor welke productgroepen een verbod moet worden overwogen.

Aan de Commissie wordt ook de bevoegdheid verleend om bepaalde productcategorieën vrij te stellen van dit verbod. Het vernietigen van niet-verkochte consumptiegoederen kan worden toegestaan met het oog op:

- 1) De volksgezondheid en de veiligheid;
- 2) Beschadiging van producten als gevolg van de behandeling ervan of die wordt waargenomen nadat een product door een consument is geretourneerd;
- 3) Geschiktheid van het product voor het doel waarvoor het is bestemd;

³³⁵ Art. 2, 37) Initiatief Duurzame Producten

³³⁶ Art. 20, lid 1 Initiatief Duurzame Producten.

³³⁷ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de totstandkoming van een kader voor het vaststellen van vereisten inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten en tot intrekking van Richtlijn 2009/125/EG, 30 maart 2022, COM(2022) 142 def., 34.

³³⁸ Commission staff working document (Comm.) Impact assessment accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a framework for setting ecodesign requirements for sustainable products and repealing Directive 2009/125/EC, 30 maart 2022, SWD(2022) 82 def., part 4/4, 265-266.

³³⁹ Art. 20, lid 3 Initiatief Duurzame Producten.

4) Weigering van producten voor donatie, voorbereiding voor hergebruik of herproductie.³⁴⁰

Wanneer niet-verkochte consumptiegoederen worden vernietigd op basis van deze vrijstellingen, geldt ook hier een transparantieplichting. Dit moet het gebruik van de uitzonderingen als middel om het verbod te omzeilen, ontmoedigen.³⁴¹ De verantwoordelijke voor de vernietiging moet publiekelijk bekendmaken wat de redenen voor de vernietiging zijn, wat het aantal vernietigde niet-verkochte consumptiegoederen is en de levering ervan voor latere afvalverwerkingsverrichtingen.³⁴² Wanneer vrijstellingen van toepassing zijn, moeten afgedankte producten op een milieuvriendelijke manier worden behandeld, rekening houdend met de afvalhiërarchie.³⁴³

130. **UITZONDERINGEN** - Kleine en middelgrote ondernemingen zijn vrijgesteld van de transparantieplichting en het (eventuele) verbod.³⁴⁴ Er wordt verwacht dat dit instrument doeltreffender is en vernietiging zal ontmoedigen wanneer het op grote ondernemingen wordt toegepast.³⁴⁵ De Commissie kan echter in de gedelegeerde handeling beslissen dat dergelijke ondernemingen toch onderworpen zijn aan de verplichtingen opgenomen in artikel 20 van het initiatief duurzame producten.

Wanneer er voldoende bewijs bestaat dat aantoonbaar dat middelgrote ondernemingen verantwoordelijk zijn voor een groot deel van het aantal niet-verkochte consumptiegoederen dat wordt vernietigd, kan de Commissie aan dergelijke ondernemingen een verbod tot vernietiging opleggen gepaard met de bijhorende transparantieplichting. In dit geval dient de transparantieplichting als ontmoediging voor ontduikingen en als controle-instrument.³⁴⁶

Tot slot kan de Commissie, wanneer zij kan bewijzen dat micro-ondernemingen en kleine tot middelgrote ondernemingen worden gebruikt om het verbod en de transparantieplichting te omzeilen, de verplichtingen opgenomen in artikel 20 ook aan hen opleggen.

§4. Toepassing op textielsector

131. **TOEPASSING** – Het initiatief duurzame producten wordt niet toegepast op productcategorieën waarvoor er reeds vereisten inzake ecologische duurzaamheid zijn vastgesteld. Zij is wel van toepassing op productcategorieën waar dergelijke vereisten ontbreken. De textielsector vormt hier een voorbeeld van. Ondanks de negatieve milieueffecten gedurende de gehele levenscyclus van textielproducten, bestaan er geen EU-instrumenten om de duurzaamheidsaspecten in deze industrie aan te pakken. Er blijft derhalve een groot potentieel bestaan voor meer duurzaamheid en circulariteit binnen deze sector.³⁴⁷

³⁴⁰ Art. 20, lid 3 Initiatief Duurzame Producten

³⁴¹ Commission staff working document (Comm.) Impact assessment accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a framework for setting ecodesign requirements for sustainable products and repealing Directive 2009/125/EC, 30 maart 2022, SWD(2022) 82 def., part 4/4, 493.

³⁴² Art. 20, lid 5 Initiatief Duurzame Producten

³⁴³ Ibid.

³⁴⁴ Art. 20, lid 6 Initiatief Duurzame Producten

³⁴⁵ Commission staff working document (Comm.) Impact assessment accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a framework for setting ecodesign requirements for sustainable products and repealing Directive 2009/125/EC, 30 maart 2022, SWD(2022) 82 def., part 4/4, 265.

³⁴⁶ Ibid.

³⁴⁷ Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "Van duurzame producten de norm maken", 30 maart 2022, COM(2022) 140 def., 7;

Het initiatief duurzame producten tracht hieraan tegemoet te komen. Zij zal ervoor zorgen dat duurzame textielproducten de norm zullen worden in de Europese Unie. Er zullen in de toekomst dus bindende specificaties komen voor het ecologisch ontwerp van textiel. Dit kan onder andere betrekking hebben op het gebruik van gerecycleerde vezels in textiel of de duurzaamheid van textiel.³⁴⁸

Daarnaast zal de strategie voor duurzaam en circulair textiel van toepassing blijven. Deze bevat, zoals reeds uiteengezet, een reeks maatregelen die verder gaan dan het initiatief. De productvereisten vastgesteld in het initiatief duurzame producten moeten immers de strategie inzake duurzaam en circulair textiel aanvullen en versterken. Het doel is om niet alleen het ontwerp van textielproducten te wijzigen, maar ook om circulaire bedrijfsmodellen in de textielsector te stimuleren en de hoeveelheid textielafval terug te dringen.

132. VERBOD IN TEXTIELSECTOR - Textiel omvat onder andere kleding, schoenen, huishoudtextiel en technisch-industrieel textiel (*supra* nr. 6). Textiel kan dus worden beschouwd als een consumptiegoed in de zin van artikel 2, 36) initiatief duurzame producten en valt bijgevolg onder het toepassingsgebied.

Een verbod op de vernietiging van onverkochte goederen zou, via gedelegeerde handelingen, op textiel kunnen worden toegepast. Omwille van onder andere de volksgezondheid en veiligheid, zoals de aanwezigheid van hoge gehalten lood op onverkochte jeans van H&M (*supra* nr. 35), zouden sommige textielproducten toch nog kunnen worden vernietigd. Daarnaast zouden ondernemingen verplicht zijn om gegevens te verschaffen omtrent de hoeveelheid textiel dat op grond van deze uitzondering wordt vernietigd. Tot slot zouden alle ondernemingen in de textielsector, behalve kleine en middelgrote ondernemingen, onderworpen zijn aan de transparantieplichting.

§5. Voor- en nadelen

I. Voordelen

133. TRANSPARANTIEVERPLICHTING – Er zijn geen sluitende ramingen beschikbaar over de totale hoeveelheid van onverkochte producten die in de Europese Unie op jaarbasis worden vernietigd. Daarnaast is er weinig informatie beschikbaar over de mogelijke trends die zich zullen voordoen indien de Europese Unie niet snel optreedt. Artikel 20 van het initiatief duurzame producten komt hieraan tegemoet. De Europese wetgever gaat immers uit van een transparantieplichting om productvernietiging tegen te gaan. Op deze manier wordt vernietiging ontmoedigd, terwijl het toezicht op de mate waarin vernietiging van onverkochte goederen in de praktijk plaatsvindt, wordt vergemakkelijkt.³⁴⁹

134. INTERNE MARKT – Een Europees kader zal er voor zorgen dat de interne markt niet verder versnipperd geraakt. Op deze manier wordt een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen in alle lidstaten op dezelfde manier toegepast en zullen ondernemingen hun goederen niet meer naar

Europese Commissie, *Een nieuw actieplan voor een circulaire economie. Voor een schoner en concurrerende Europa*, 11 maart 2020, COM(2020) 98 def., 11.

³⁴⁸ Ibid., 8.

³⁴⁹ Commission staff working document (Comm.) Impact assessment accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a framework for setting ecodesign requirements for sustainable products and repealing Directive 2009/125/EC, 30 maart 2022, SWD(2022) 82 def., part 4/4, 265-266.

andere Europese lidstaten kunnen transporteren waar ze wel nog op de brandstapel mogen worden gegooid. Dergelijk geharmoniseerd kader heeft een positief effect op het gelijk speelveld.³⁵⁰ Harmonisatie brengt zowel voor- en nadelen met zich mee. Omwille van de beperkingen die een geharmoniseerd kader met zich kan meebrengen, wordt dit in een apart deel besproken (*infra* nrs. 143, 144).

135. **MILIEU** – Naar verwachting zal een verbod op de vernietiging van niet-verkochte consumptiegoederen een positieve impact op het milieu teweegbrengen. Er wordt geschat dat een verbod de hoeveelheid afgedankte producten zal verminderen en daardoor de CO₂-uitstoot bij de afvalverwerking ook zal inperken. Het hergebruik of de recyclage van onverkocht textiel zal naar verwachting 250.000 ton CO₂ per jaar besparen, wat overeenkomt met de uitstoot van 125.000 auto's per jaar.³⁵¹

136. **VERBOD** - Indien een verbod op de vernietiging van textielgoederen wordt ingevoerd door de Commissie, brengt dit heel wat voordelen met zich mee. Door het opleggen van een verbod zullen ondernemingen worden aangemoedigd om te voorzien in duurzamere alternatieven. In plaats van onverkochte textielproducten weg te gooien, blijven deze beschikbaar voor verkoop, eventueel tegen een gereduceerde prijs, donatie of recyclage. Er wordt verwacht dat een verbod op de vernietiging van onverkochte producten belanghebbenden ertoe zal aanzetten het voorraadbeheer van producten in de hele waardeketen te verbeteren om zo overschotten te voorkomen en de hoeveelheid onverkochte producten tot een minimum te beperken door vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen.³⁵²

137. **TOEPASSINGSGBIED** – Op basis van de definitie van een 'niet-verkocht consumptiegoed' vallen geretourneerde goederen expliciet onder het toepassingsgebied van artikel 20 van de voorgestelde verordening duurzame producten. Deze maatregel maakt dus geen onderscheid tussen onverkochte en teruggezonden producten.

II. Nadelen

138. **VERBOD** – De vernietiging van onverkochte consumptiegoederen kan volgens artikel 20 van het initiatief duurzame producten enkel worden verboden wanneer de Commissie hiertoe beslist. Mijn inziens is een transparantieplichting een relatief lichte maatregel en het is dan ook niet overtuigend dat dit voldoende effect zal hebben. De vraag kan worden gesteld waarom de Europese wetgever niet heeft gekozen voor een rechtstreekse verankering van een verbod. Een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen wordt op dit moment ingevoerd 'op een onzeker tijdstip in de toekomst'. Het valt dan ook te betreuren dat hij niet verder is gegaan en dit is naar mijn mening een gemiste kans voor de Europese wetgever.

³⁵⁰ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de totstandkoming van een kader voor het vaststellen van vereisten inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten en tot intrekking van Richtlijn 2009/125/EG, 30 maart 2022, COM(2022) 142 def., 6.

³⁵¹ Commission staff working document (Comm.) Impact assessment accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a framework for setting ecodesign requirements for sustainable products and repealing Directive 2009/125/EC, 30 maart 2022, SWD(2022) 82 def., part 4/4, 397.

³⁵² Ibid., 395.

Aangezien de verordening duurzame producten slechts een voorstel is, zal het naar verwachting nog enkele jaren duren vooraleer deze effectief in werking treedt. Ook dan zal de vernietiging van onverkochte consumptiegoederen nog steeds niet verboden zijn, vermits er moet worden gewacht op een initiatief van de Commissie. Het voorstel zal naar mijn mening alleen tot stand komen door een volgehouden en doorgedreven inspanning van zowel de Commissie als de Europese wetgever.

Daarnaast bepaalt artikel 20 van het initiatief duurzame producten dat vernietiging kan worden verboden, maar er wordt niet bepaald wat de houders in plaats daarvan met deze producten moeten of mogen doen.³⁵³ Er wordt niet bepaald of ze verplicht zijn de goederen te hergebruiken of te recyclen, zoals dit wel werd bepaald door de Franse wetgever (*supra* nr. 62.). Aan de Europese ondernemingen wordt met andere woorden nog steeds een grote vrijheid gegeven. Dat vormt mijns inziens een lacune in het voorstel.

139. **TOEPASSINGSGBIED** – Ondanks het feit dat geretourneerde goederen onder het toepassingsgebied vallen, blijft dit toch nog beperkt. In de eerste plaats richt het initiatief zich enkel tot goederen die hoofdzakelijk zijn bestemd voor consumenten.³⁵⁴ Ten tweede kunnen beschadigde goederen worden uitgesloten van het toepassingsgebied, ook wanneer de beschadiging te wijten is aan het terugzenden van het product in kwestie.³⁵⁵ Dit valt te betreuren aangezien beschadigde producten vaak worden vernietigd, maar in vele gevallen nog steeds het voorwerp kunnen uitmaken van duurzamere alternatieven (*supra* nrs. 35, 36, 37).

140. **UITZONDERINGEN** – Naar mijn mening kunnen er vragen worden gesteld bij de uitzondering op het verbod (*supra* nr. 130). Zo zouden producten vrijgesteld zijn van het verbod wanneer zij zijn beschadigd als gevolg van de behandeling ervan of wanneer zij zijn beschadigd nadat een product door de consument werd geretourneerd. In deze omstandigheden zou vernietiging mijns inziens volledig moeten worden verboden en mag hier dan ook geen uitzondering worden toegestaan. Enkel uitzondering 3, lid 2, a) van artikel 20, met name de volksgezondheid en veiligheid, is mijns inziens een gerechtvaardigde uitzonderingsgrond. In alle andere gevallen moet vernietiging worden verboden, aangezien de goederen in deze gevallen nog steeds het voorwerp kunnen uitmaken van duurzamere alternatieven, zoals onder andere donatie, recyclage of het verkopen met korting.

141. **OVERPRODUCTIE** – Het initiatief duurzame producten bevat geen maatregelen om overproductie tegen te gaan. Aangezien het initiatief duurzame producten de Europese textielstrategie aanvult en versterkt, kan voor een uitgebreidere bespreking worden verwezen naar *supra* nr. 114.

142. **DERDE LANDEN** – Ondernemingen kunnen het Europese verbod omzeilen door hun onverkochte goederen uit te voeren naar derde landen, met name de landen die geen lid zijn van de Europese Unie en waar er geen verbod geldt.³⁵⁶ Landen als Kenia en Ghana zijn de dupe van het opruimen van de Europese overproductie omdat onbruikbaar gemaakt textiel, gemaakt van goedkope synthetische vezels, in grote hoeveelheden vanuit Europa naar deze landen wordt

³⁵³ Art. 20, lid 3 Initiatief Duurzame Producten.

³⁵⁴ Art. 2, 36) Initiatief Duurzame Producten.

³⁵⁵ Art. 20, lid 3 Initiatief Duurzame Producten.

³⁵⁶ *Ibid.*, 397.

verscheept om daar te worden vernietigd.³⁵⁷ Het ontbreekt aan controlemaatregelen in het initiatief duurzame producten om na te gaan of Europese ondernemingen hun onverkochte goederen uitvoeren naar derde landen voor vernietiging om zo het Europese verbod te ontwijken. Dit vormt mijns inziens een lacune.

Afdeling 3. Beperkingen aan harmonisatiemaatregelen

§1. Harmonisatie

143. **VOORDEEL** – Door ruimte te laten aan de lidstaten om eigen nationale initiatieven op poten te zetten, wordt afbreuk gedaan aan een goede werking van de interne markt, aangezien uiteenlopende benaderingen aanleiding kunnen geven tot belemmeringen, versnipperingen en onsamenhangende benaderingen (*supra* nrs. 88, 89). Gezien deze initiatieven op nationaal niveau kan worden verwacht dat er in de komende jaren nog zullen volgen. Aangezien het vermoedelijk nog enkele jaren zal duren vooraleer er in Europa een volledig verbod zal komen op de vernietiging van nieuwe goederen, begint ook Nederland anno 2023 te debatteren over de invoering van een nationaal verbod. Dit gebeurt parallel aan het Europese onderhandelingsproces over het initiatief duurzame producten.³⁵⁸

Toch is de Nederlandse staatssecretaris Heijnen niet enthousiast over een nationaal verbod en pleit daarom voor een Europese benadering. Ook Stéphane Arditi, directeur circulaire economie bij het EEB, stelt dat een verbod op het vernietigen van nieuwe goederen niet enkel kan worden opgelost op nationaal niveau, zolang producten elders kunnen worden uitgevoerd en vernietigd. Hij pleit er dan ook voor om de vernietiging op Europees niveau volledig te verbieden.³⁵⁹

Het initiatief duurzame producten tracht hieraan tegemoet te komen (*supra* nr. 124). Het voorstel voor een verordening is daarom gebaseerd op artikel 114 VWEU dat moet worden gebruikt voor maatregelen die zijn gericht op de totstandbrenging en de werking van de interne markt. De voorkeur voor regelgeving op basis van artikel 114 VWEU zou dan ook kunnen worden verklaard door het feit dat het flexibeler karakter van een richtlijn een risico van marktfragmentatie inhoudt. Een verordening heeft een algemene strekking, is verbindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks toepasselijk in elke lidstaat.³⁶⁰ Als gevolg wordt een maximale harmonisatie bereikt.

De keuze voor een verordening brengt heel wat voordelen met zich mee. In de eerste plaats zal er onvermijdelijk een verdere versnippering van de interne markt plaatsvinden indien de Europese Unie niet snel optreedt.³⁶¹ Dit omdat lidstaten aan een snel tempo maatregelen omtrent productvernietiging beginnen uit te vaardigen. Ten tweede draagt wetgeving op Europees niveau bij aan een gelijk speelveld binnen de Europese Unie voor ondernemingen. Harmonisatie van milieumaatregelen garandeert immers het vrij verkeer van goederen en biedt een hoog

³⁵⁷ E. MACINTOSH, "How MEPS can make fashion more accountable in 2023", 2023, <https://meta.eeb.org/2023/04/13/how-meps-can-make-fashion-more-accountable-in-2023/>.

³⁵⁸ AFVAL ONLINE, "Heijnen, met tegenzin, aan de slag met vernietigingsverbod", 2023, <https://afvalonline.nl/bericht/38063/heijnen-met-tegenzin-aan-slag-met-vernietigingsverbod>.

³⁵⁹ R. ARBINOLO, "Wasteful destruction of unsold goods must be banned NGOs urge the EU", 2021, <https://eeb.org/wasteful-destruction-of-unsold-goods-must-be-banned-ngos-urge-the-eu/>.

³⁶⁰ Art. 288, tweede alinea VWEU.

³⁶¹ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de totstandkoming van een kader voor het vaststellen van vereisten inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten en tot intrekking van Richtlijn 2009/125/EG, 30 maart 2022, COM(2022) 142 def., 6.

beschermingsniveau.³⁶² Vervolgens is het doeltreffender om actie te ondernemen op Europees niveau in plaats van op nationaal niveau, aangezien enkel Europese regels ervoor kunnen zorgen dat geharmoniseerde en gemeenschappelijke regels gelden om op deze manier het vrije verkeer van goederen en dus de interne markt te kunnen waarborgen.

Samenvattend is een uniforme Europese verordening doeltreffender dan een zuiver nationaal beleid omdat ondernemingen niet langer rekening moeten houden met uiteenlopende wetgeving binnen het geharmoniseerd gebied. Op deze manier wordt een verbod in alle lidstaten op dezelfde manier toegepast. Bijgevolg wordt het voor bedrijven moeilijker om de vernietiging te verplaatsen naar andere lidstaten waar vernietiging niet is verboden en de federale autoriteiten niet tegen hen kunnen optreden.

144. **NADEEL** – Een geharmoniseerd Europees kader heeft echter een keerzijde. Positieve harmonisatie zal de lidstaten waarschijnlijk tot op een zekere hoogte hun regelgevende bevoegdheden ontnemen. Zij kunnen zich immers niet meer beroepen op artikel 36 VWEU of dwingende vereisten wanneer een bepaald gebied volledig wordt geharmoniseerd.³⁶³ De Europese lidstaten zijn dus niet meer in staat om eigen nationale experimenten op poten te zetten omtrent de vernietiging van nieuwe goederen, aangezien alles wordt bepaald op Europees niveau.

Dit vormt een nadeel aangezien denken in termen van duurzaamheid relatief nieuw is. Ook wat betreft het opleggen van een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen kan mijn inziens enige experimenteeruimte gunstig zijn. Het onderzoek naar de impact van een verbod staat immers in de startblokken. Daarnaast zijn de nationale initiatieven slechts een aantal jaren in werking en zijn deze nog niet afdoende geëvalueerd op hun voor- en nadelen. Omwille van het feit dat onderzoek naar het nut van een verbod zo onderbelicht is, kan het naar mijn mening nuttig zijn enige experimenteeruimte over te laten aan de lidstaten. De Europese wetgever heeft zich in het kader van het initiatief duurzame producten immers laten inspireren door de Duitse wetgever en heeft naar analogie met Duitsland een transparantieplichting ingevoerd (*supra* nr. 81). De Europese wetgever kan met andere woorden nog veel 'leren' van de nationale initiatieven. Indien de Europese wetgever voornemens is een verbod op te leggen voor een bepaalde productcategorie, speelt dan ook de vraag naar de beleidsruimte die lidstaten nog hebben om eigen maatregelen aan te nemen.

Ten eerste laat het toepassingsgebied van het initiatief duurzame producten zelf geen beleidsruimte over aan de lidstaten.³⁶⁴ Textielproducten vallen immers binnen het toepassingsgebied van de verordening (*supra* nr. 122). Ten tweede kan eventueel een beroep worden gedaan op artikel 114, lid 4-5 VWEU, aangezien de verordening is gebaseerd op desbetreffend artikel.³⁶⁵ Dit artikel voorziet

³⁶² N. DE SADELEER, "Environmental Measures as an Obstacle to Free Movement of Goods in the Internal Market", in C. DALHAMMER, E. MAITRE-EKERN en C. BUGGE (eds.), *Preventing environmental damage from products*, Cambridge, CUP, 2018, (125) 139.

³⁶³ *Ibid.*, 138.

³⁶⁴ Art. 1 Initiatief Duurzame Producten

³⁶⁵ Art. 114, lid 4 VWEU: "wanneer een lidstaat het, nadat door het Europees parlement en de Raad, oor de Raad of door de Commissie een harmonisatiemaatregel is genomen, noodzakelijk acht nationale bepalingen te handhaven die hun rechtvaardiging vinden in gewichtige eisen als bedoeld in artikel 36 of verband houdend met de bescherming van het milieu of het arbeidsmilieu, geeft hij zowel van die bepalingen als van de redenen voor het handhaven ervan, kennis aan de Commissie.

Art. 114, lid 5 VWEU: "wanneer een lidstaat het, nadat door het Europees parlement en de Raad, door de Raad of door de commissie noodzakelijk acht, nationale bepalingen te treffen die gebaseerd zijn op nieuwe wetenschappelijke gegevens of die verband houden met de bescherming van het milieu of het arbeidsmilieu

in een beperkte mogelijkheid tot afwijking. Artikel 114, lid 4 VWEU vermeldt expliciet 'milieubescherming' als grondslag om verdergaande maatregelen te behouden of nieuwe maatregelen aan te nemen. De voorwaarden worden echter streng geïnterpreteerd, zo blijkt uit het vijfde lid. Om zich te kunnen beroepen op artikel 114, lid 4-5 VWEU zijn immers nieuwe wetenschappelijke gegevens nodig die verband houden met de bescherming van het milieu én moeten de maatregelen voortkomen uit een specifiek probleem dat zich in die lidstaat heeft aangediend, nadat de harmonisatiemaatregel is aangenomen. Deze strenge voorwaarden laten in de praktijk weinig ruimte over voor nationale initiatieven, aangezien het risico bestaat dat zij aanleiding kunnen geven tot een verdere versnippering van de interne markt.³⁶⁶

Ten derde kan resterende nationale beleidsruimte voortvloeien uit de vrijwaringsclausules opgenomen in de geharmoniseerde maatregel.³⁶⁷ Vrijwaringsprocedures zijn in het initiatief duurzame producten voorzien in hoofdstuk 12. Het betreft echter een vrijwaringsprocedure voor producten die een risico opleveren op nationaal niveau. Deze vrijwaringsprocedure laat de markttoezichtautoriteiten in de verschillende lidstaten toe om eerder op te treden tegen deze producten.³⁶⁸ Het initiatief duurzame producten bevat dus geen algemene vrijwaringsclausule.

Tot slot wordt in de rechtsleer aandacht besteed aan 'testomgevingen' om ruimte te creëren voor nationale experimenten.³⁶⁹ De Raad van de Europese Unie heeft reeds de voordelen van dergelijke aanpak aangekaart bij de Commissie en drong er op aan hiermee rekening te houden in haar wetgevingsinitiatieven.³⁷⁰ In het kader van de verordening voor artificiële intelligentie werd hier reeds gebruik van gemaakt.³⁷¹ Ook in het kader van een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen kan dit nuttig zijn. De Belgische, de Franse en de Duitse wetgevers hebben allen een andere aanpak om eenzelfde probleem aan te pakken, wat mijn inziens aantoont dat er nog veel onzekerheid heerst over de te volgen wetgevende aanpak. Aangezien regelgeving omtrent een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen in de startblokken staat, kan dit naar mijn mening nuttig zijn om nieuwe technieken te verkennen indien blijkt dat hier nood aan is. Daarnaast kan dergelijke aanpak dienstig zijn voor de wetgever omdat hem op deze manier de mogelijkheid wordt geboden om snel bij te sturen wanneer de aanpak op Europees niveau zijn doel niet zou bereiken. Hoewel het risico bestaat dat via testomgevingen de interne markt kan versnipperen, zorgt dergelijke aanpak alleszins voor minder versnippering dan alles over te laten aan de lidstaten.

vanwege een specifiek probleem dat zich in die lidstaat heeft aangediend nadat de harmonisatiemaatregel is genomen, stelt hij de Commissie in kennis van de voorgenomen bepalingen en de redenen voor het vaststellen ervan. "

³⁶⁶ N. DE SADELEER, "Environmental Measures as an Obstacle to Free Movement of Goods in the Internal Market", in C. DALHAMMER, E. MAITRE-EKERN en C. BUGGE (eds.), *Preventing environmental damage from products*, Cambridge, CUP, 2018, (125) 145.

³⁶⁷ E. TERRYEN en E.V. IRAMBONA, "Duurzame consumptie en maximum harmonisatie: water en vuur?", *SSRN* 2023, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4376907, (1) 13.

³⁶⁸ Art. 63 Initiatief Duurzame Producten.

³⁶⁹ Testomgevingen zijn kaders waarbinnen innovaties kunnen worden uitgetest, in gecontroleerde en reële omgevingen, aan de hand van een specifiek plan dat door een bevoegde autoriteit wordt opgesteld en gecontroleerd.

³⁷⁰ E. TERRYEN en E.V. IRAMBONA, "Duurzame consumptie en maximum harmonisatie: water en vuur?", *SSRN* 2023, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4376907, (1) 17-19.

³⁷¹ Art. 53 Voorstel voor een Verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van Geharmoniseerde Regels betreffende Artificiële Intelligentie (Wet op de Artificiële Intelligentie) en tot wijziging van bepaalde wetgevingshandelingen van de Unie, COM (2021) 206 def.

HOOFDSTUK 3: TUSSENBSLUIT

145. **DIVERS** – De toegenomen aandacht voor de klimaatverandering en duurzaamheid zorgt ervoor dat zowel de nationale als Europese wetgevers aan een snel tempo tal van voorstellen en wetgevende initiatieven uitvaardigen. Ook de vernietiging van nieuwe goederen komt meer in de belangstelling te staan. Zowel de nationale als Europese wetgevers trachten deze praktijk een halt toe te roepen. Deel III van deze masterscriptie heeft in dit verband de initiatieven van de Belgische, de Franse, de Duitse en de Europese wetgever onderzocht.

Op nationaal niveau lopen de genomen maatregelen sterk uiteen. De Belgische wetgever heeft ervoor gekozen om de betaling van btw op de schenking van niet-voedingsmiddelen aan liefdadigheidsinstelling af te schaffen. De betaling van btw vormde voor vele ondernemingen een grote drempel om hun goederen te schenken. Vernietiging was vanuit economisch oogpunt dan ook de meest voordelige oplossing. Jammer genoeg is het probleem niet zo simpel op te lossen. Zoals werd geanalyseerd, brengt de afschaffing van de btw-plicht naast voordelen ook heel wat nadelen met zich mee.

Ook de Franse wetgever heeft maatregelen ingevoerd om productvernietiging tegen te gaan, met name door de invoering van een verbod. Producenten, importeurs en distributeurs hebben de verplichting om nieuwe onverkochte niet-voedingsmiddelen te hergebruiken of te recyclen. Aan de niet-naleving van deze verplichting tot beheer zijn sancties gekoppeld. Deze sancties zijn echter moeilijk te handhaven, aangezien de Franse wetgever niet voorziet in een transparantieplichting of in een controlesysteem om na te gaan hoeveel goederen er alsnog worden vernietigd en wat het aandeel is van de gerecycleerde en de gedoneerde goederen. Uit de analyse van de voor- en nadelen blijkt dat de Franse wetgeving gebreken vertoont, aangezien vernietiging nog steeds is toegelaten wanneer hergebruik of recyclage in de praktijk onmogelijk blijkt te zijn.

Tot slot heeft ook de Duitse wetgever niet stilgezeten. De Duitse zorgplicht, gepaard met een transparantieplichting, heeft veel potentieel om productvernietiging een halt toe te roepen, aangezien ondernemingen worden verplicht om op zoek te gaan naar zinvolle alternatieven. In de praktijk gaat het echter niet om een afdwingbare verplichting. Verdere uitwerking is hier dan ook vereist.

Ook op Europees niveau zijn initiatieven genomen om de vernietiging van nieuwe goederen aan te pakken, waaronder de Europese textielstrategie en het voorstel voor een verordening duurzame producten. Op deze manier tracht de Europese wetgever een geharmoniseerd kader te creëren, waardoor een goede werking van de interne markt kan worden gegarandeerd. De Europese wetgever gaat uit van een transparantieplichting om productvernietiging aan te pakken. Een verbod kan worden ingevoerd door de Commissie via gedelegeerde handelingen voor een specifieke productgroep of productcategorie in het kader van het initiatief duurzame producten.

146. **BEPERKINGEN** – Omwille van het feit dat bovenvermelde lidstaten eigen nationale initiatieven op poten hebben gezet, ontstaat het risico dat de interne markt versnipperd. Nationale wetgeving om productvernietiging aan te pakken verschilt van lidstaat tot lidstaat, waardoor textielproducten in de ene lidstaat mogen worden vernietigd en in de andere lidstaat dan weer niet. Er moet dan ook rekening worden gehouden met de regels omtrent het vrij verkeer van goederen, aangezien

uiteenlopende maatregelen aanleiding kunnen geven tot een belemmering van de interne markt. Toch is er een evolutie merkbaar in de rechtspraak waar het Hof van Justitie belemmerende maatregelen toelaat omwille van milieuredenen.

Daarnaast kunnen de regels in verband met het eigendomsrecht een beperking inhouden voor de nationale wetgever om een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen op te leggen. Wanneer de nationale wetgever een verbod invoert, komt dergelijk verbod in strijd te staan met de Europese grondrechten. Het eigendomsrecht wordt in tal van Europese en internationale instrumenten beschouwd als een grondrecht, waarvan artikel 1 EP de meest krachtvolle bescherming biedt. Er moet dan ook rekening worden gehouden met de regels van de voorrang van het Unierecht, waardoor een nationale bepaling die strijdig is met het Unierecht nietig kan worden verklaard. Toch is het eigendomsrecht niet absoluut en beperkingen door de overheid op het eigendomsrecht van een individu zijn dan ook toegestaan, mits aan een aantal voorwaarden zijn voldaan.

Het bovenstaande toont mijn inziens aan dat er veel onzekerheid heerst over de te volgen aanpak om productvernietiging een halt toe te roepen. De uiteenlopende maatregelen roepen ook vragen op omtrent het niveau waarop de vernietiging van nieuwe goederen moet worden aangepakt. Verschillende nationale maatregelen leiden tot een versnippering van de interne markt, maar een volledig geharmoniseerd kader op Europees niveau laat aan de lidstaten geen ruimte meer over om eigen initiatieven op poten te zetten. Aangezien onderzoek omtrent een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen in de startblokken staat, is het naar mijn mening dan ook noodzakelijk dat hier verder wetenschappelijk onderzoek naar wordt gevoerd.

DEEL IV: EVALUATIE EN AANBEVELINGEN

147. **STRUCTUUR** – Het laatste deel van deze masterscriptie zal in de eerste plaats de conclusies van de rechtsvergelijkende analyse groeperen. Op basis van deze analyse worden vervolgens voorstellen geformuleerd voor een verbod dat effectief zou kunnen bijdragen tot meer duurzaamheid in de textielsector.

HOOFDSTUK 1: EVALUATIE RECHTSVERGELIJKEND ONDERZOEK

148. **NATIONAAL** – De voor- en nadelen van de initiatieven genomen op nationaal niveau kunnen als volgt worden gegroepeerd:

	BELGIË	FRANKRIJK	DUITSLAND
VOORDELEN	<p>Donatie wordt goedkoper</p> <p>Vermindering aantal vernietigde goederen</p>	<p>Verplichting tot hergebruik of recyclage</p> <p>Online-marktplaatsen</p> <p>Duidelijk signaal</p>	<p>Ruim toepassingsgebied</p> <p>Zorgplicht</p> <p>Transparantieverplichting</p>
NADELEN	<p>Probleemverschuiving</p> <p>Beperkt toepassingsgebied</p> <p>Geen verbod</p> <p>Geen maatregelen tegen overproductie</p> <p>Tijdrovend voor KMO's</p> <p>Geen transparantieverplichting voor producten die worden vernietigd/gedoneerd</p> <p>Geen controlesysteem voor goederen die niet onder het toepassingsgebied vallen</p> <p>Geen controlesysteem tegen omzeiling</p> <p>Geen regels over uitvoer</p>	<p>Beperkt toepassingsgebied</p> <p>Hergebruik vs. recyclage</p> <p>Vernietiging blijft mogelijk indien recyclage onmogelijk blijkt</p> <p>Geen transparantieverplichting voor producten die worden vernietigd/gerecycleerd/gedoneerd</p> <p>Geen controlesysteem voor goederen die niet onder het toepassingsgebied vallen</p> <p>Geen regels over uitvoer</p>	<p>Algemene basisplicht zonder normadressaat</p> <p>Algemeen en vaag wat handhaving bemoeilijkt</p> <p>Verdere uitvoering noodzakelijk</p> <p>Geen regels over uitvoer</p>

149. **EUROPEES** – De voor- en nadelen van de initiatieven genomen op Europees niveau kunnen als volgt worden gegroepeerd:

	EUROPESE TEXTIELSTRATEGIE	INITIATIEF DUURZAME PRODUCTEN
VOORDELEN	<p>Uitgebreide reeks vereisten voor duurzaamheid in de textielsector</p> <p>Pakt uitdagingen in verband met export naar OESO-landen aan</p>	<p>Transparantieplichting</p> <p>Milieuvoordelen</p> <p>Harmonisatie</p> <p>Kader voor een verbod</p> <p>Geretourneerde goederen vallen onder het toepassingsgebied</p>
NADELEN	<p>Geen verbod</p> <p>Te theoretisch</p> <p>Pakt overproductie niet aan</p>	<p>Verbod via gedelegeerde handelingen</p> <p>Beperkt toepassingsgebied</p> <p>Uitzonderingen op het verbod zijn te uitgebreid</p> <p>Pakt overproductie niet aan</p> <p>Geen regels voor uitvoer naar derde landen</p>

150. **KRITISCHE BEDENKINGEN** – De Belgische, Franse, Duitse en Europese wetgevers hebben erg uiteenlopende benaderingen om eenzelfde fenomeen, namelijk de vernietiging van nieuwe goederen, aan te pakken. De oplossingen variëren van de afschaffing van de btw-plicht op de schenking van goederen tot het opleggen van een verbod op de vernietiging. Uit de analyse van deze initiatieven blijkt dat er soms meer nadelen dan voordelen aan verbonden zijn. Het kan alleen maar worden toegejuicht dat nationale en Europese wetgevers op zoek gaan naar oplossingen, maar mijns inziens brengt iedere oplossing nieuwe problemen met zich mee. De afschaffing van de btw-plicht brengt onder andere het risico met zich mee dat de verwijderingskosten worden doorgeschoven naar liefdadigheidsinstellingen. Bijkomend ontstaat het probleem van 'afvaldumping' waarbij textielproducten worden geëxporteerd naar derde landen waar zij alsnog op de brandstapel eindigen, aangezien deze landen niet altijd in staat zijn om de stroom van gedoneerde goederen te verwerken (*supra* nr. 50).

De Franse wetgever verbiedt de vernietiging van nieuwe goederen en voert de verplichting in om nieuwe onverkochte niet-voedingsmiddelen te hergebruiken, voornamelijk via donaties of te recyclen. Mijns inziens staat dit theoretisch mooi op papier, maar zoals uit de analyse blijkt zijn het aantal hergebruiks- en recyclagecapaciteiten in Europa beperkt en sortings- en geavanceerde recyclagetechnologieën ontbreken. Wanneer donatie of recyclage in de praktijk onmogelijk blijkt te zijn, mogen de goederen onder de Franse wetgeving alsnog worden vernietigd (*supra* nr. 73). Er wordt vanuit Europa erkend dat deze verder moeten worden ontwikkeld, maar nergens zijn concrete

initiatieven te vinden om dit in de praktijk te kunnen garanderen. Daarnaast voorziet zowel de Belgische als de Franse wetgever niet in een transparantieplichting om te controleren of nieuwe goederen worden vernietigd, welke goederen er worden gedoneerd en wat het aandeel is van de gerecycleerde goederen. Dit maakt handhaving van deze maatregelen in de praktijk erg moeilijk.

Ook het Duitse initiatief, met name de zorgplicht in combinatie met een transparantieplichting, voorspelt veel goeds om de vernietiging een halt toe te roepen. Naar mijn mening zijn we hier in de praktijk weinig mee zolang dit niet via sancties kan worden afgedwongen, ookal moedigt dit ondernemingen in Duitsland aan om voor duurzamere opties te kiezen (*supra* nr. 80).

Deze initiatieven zijn een stap in de goede richting, maar mijns inziens dreigen zij hun doel voorbij te lopen indien de problemen die zij met zich meebrengen niet worden aangepakt. Omwille van deze redenen zullen in het volgende hoofdstuk aanbevelingen worden geformuleerd, op basis van de geanalyseerde voor- en nadelen en de besproken beperkingen op een verbod, opdat een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen kan bijdragen tot het verduurzamen van de textielsector.

HOOFDSTUK 2: AANBEVELINGEN

1. De vernietiging van nieuwe goederen in de textielsector moet worden verboden op Europees niveau

151. **EUROPEES VERBOD** – Om een einde te maken aan de opzettelijke vernietiging van nieuwe goederen kan in de eerste plaats worden aanbevolen om een verbod in te voeren op Europees niveau.³⁷² Dit verbod moet rechtstreeks in de wet worden verankerd. Na een afweging van de voor- en nadelen van een verbod op nationaal niveau en de voor- en nadelen van harmonisatie op Europees niveau, is een verbod op Europees niveau mijns inziens voordeliger.

De wetgever moet immers rekening houden met de consequenties die de initiatieven op nationaal niveau met zich meebrengen. Uit de gevoerde analyse kan worden geconcludeerd dat een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen een maatregel is die de handel binnen de EU potentieel kan belemmeren. Dit is verboden (*supra* nrs. 88, 89). Toch is in de rechtspraak een tendens terug te vinden die neigt naar een aanvaarding van deze belemmeringen omwille van milieuredenen (*supra* nrs. 90, 91). Op deze manier wordt afbreuk gedaan aan een goede werking van de interne markt. Uiteenlopende benaderingen kunnen immers aanleiding geven tot belemmeringen, versnippering en onsamenhangende benaderingen.

Omwille van deze redenen moet de vernietiging naar mijn mening op Europees niveau worden aangepakt om in alle lidstaten gelijke concurrentievoorwaarden te waarborgen en een goede werking van de interne markt te verzekeren. Op deze manier geldt eenzelfde verbod voor alle Europese lidstaten en kunnen bedrijven niet langer goederen transporteren naar plaatsen waar ze wel nog 'in de vuilbak mogen worden gekieperd'.

152. **TOEPASSINGSGBIED** – De Europese wetgever moet ervoor zorgen dat het verbod een zo breed mogelijk gamma aan textielproducten bestrijkt. Een verbod zou betrekking moeten hebben op volgende producten: textiel dat nooit in de handel is gebracht, textiel dat in de handel is gebracht maar niet is verkocht, beschadigd textiel, geretourneerd textiel en tweedehandstextiel. Dit verbod moet gelden voor alle producenten, importeurs, detailhandelaren en door hen ingeschakelde derden, zoals online marktplaatsen.³⁷³

153. **UITZONDERINGEN** – Vernietiging mag enkel worden toegestaan wanneer het product ernstige veiligheids- of gezondheidsrisico's met zich meebrengt of wanneer zij niet aan de wettelijke voorschriften voldoen.³⁷⁴ In alle andere omstandigheden moet het worden verboden.

2. De Europese wetgever moet ondernemingen alternatieven aanbieden voor vernietiging

154. **HIËRARCHIE** – Het initiatief duurzame producten bepaalt dat de Commissie een verbod kan invoeren voor een welbepaalde productgroep, maar geeft verder niet aan wat de houders in plaats daarvan met deze producten moeten of mogen doen (*supra* nr. 138). Hierdoor beschikken zij mijns inziens nog steeds over een grote vrijheid en worden zij niet verplicht om voor de meest duurzame

³⁷² L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 2.

³⁷³ Ibid.

³⁷⁴ Ibid.

oplossing te kiezen. Ingevolge de Franse wetgeving zijn hergebruik en recyclage gelijkwaardige opties. Dit moet op Europees niveau worden vermeden. Aan de Europese wetgever kan worden aanbevolen om te werken met een hiërarchie. Inspiratie kan worden gezocht in de afvalhiërarchie.

Deze hiërarchie is het heersende kader binnen het afvalbeheer. Preventie is de meest verkieslijke optie. Dit is erop gericht de afvalstroom te voorkomen door ervoor te zorgen dat producten zo lang mogelijk in de economie blijven. Overproductie moet dus in de eerste plaats worden tegengegaan. De volgende beste optie is de voorbereiding voor hergebruik, gevolgd door recyclage. De vierde optie is energierugwinning. Verwijdering wordt beschouwd als laatste redmiddel.³⁷⁵

3. De Europese wetgever moet voorzien in een juridisch bindende zorgplicht voor textielproducten

155. **ZORGPLICHT** - Aangezien preventie overeenkomstig de afvalhiërarchie de optie is waaraan prioriteit moet worden gegeven, kan worden aanbevolen om op Europees niveau een juridisch bindende zorgplicht voor textielproducten in te voeren naar analogie met het Duitse wetgevingsinitiatief (*supra* nr. 80). Producenten, importeurs, detailhandelaren en door hen ingeschakelde derden moeten ervoor zorgen dat alle producten die zij produceren of verkopen in de best mogelijke staat worden gehouden, zowel wat betreft de functie als het uiterlijk, vanaf de eerste productie en zolang de producten in hun bezit zijn. Dit houdt ook in dat gevaren die aanleiding kunnen geven tot schade aan de goederen, moeten worden vermeden. Bijkomend moeten zij er voor zorgen dat hun producten geen afval worden.³⁷⁶

Indien de Europese wetgever voornemens is een zorgplicht in te voeren, moet hij goed opletten dat hij niet dezelfde fouten maakt als de Duitse wetgever. De Duitse wetgever heeft op nationaal niveau een zorgplicht ingevoerd, maar de invulling van deze maatregel blijft vaag en algemeen. De Europese wetgever moet er dan ook voor zorgen dat bij de uitvaardiging van dergelijke maatregel concreet wordt bepaald wie de verplichtingen moet nakomen, welke producten concreet worden getroffen (namelijk textielproducten) en hoe de respectievelijke gedragsverplichtingen moeten worden nagekomen. Hiertoe kan de Europese wetgever operationele en organisatorische maatregelen uitvaardigen die bijvoorbeeld betrekking hebben op de zorgvuldige behandeling van de goederen tijdens het vervoer, de verplichting om de goederen op een veilige manier op te slaan, de verplichting om de goederen tijdig te leveren en dergelijke.³⁷⁷

4. Een afschaffing van de btw-plicht op de schenking van goederen op Europees niveau

156. **BTW-AFSCHAFFING** - Duurzamere opties mogen niet duurder zijn dan de vernietiging. Daarom moet de btw-plicht op de schenking van goederen worden afgeschaft in alle lidstaten, naar analogie met het Belgische wetgevingsinitiatief.³⁷⁸ De afschaffing van de btw-plicht moet betrekking

³⁷⁵ Richtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 betreffende afvalstoffen en tot intrekking van een aantal richtlijnen, *Pb.L.* 22 november 2008, afl. 312.

³⁷⁶ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 7.

³⁷⁷ BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, "Warenvernichtung", 2023, <https://www.bmu.de/faqs/warenvernichtung>.

³⁷⁸ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 8.

hebben op alle textielproducten, behalve textielproducten die ernstige gezondheids- en veiligheidsrisico's met zich meebrengen.

5. De Europese wetgever moet de problemen in verband met de afschaffing van de btw-plicht aanpakken alvorens deze maatregel in te voeren

157. **PROBLEEMVERSCHUIVING** - De afschaffing van de btw-plicht heeft niet enkel voordelen, maar ook nadelen waarvoor de Europese wetgever moet opletten. Indien de btw-plicht op de schenking van goederen wordt afgeschaft, moet de Europese wetgever rekening houden met de consequenties die dit met zich meebrengt (*supra* nr. 50). Hij moet er dan ook voor zorgen dat liefdadigheidsinstellingen en ontwikkelingslanden niet worden geschaad door ze te voeden met gedoneerde goederen. Vaak heerst er nog veel onzekerheid over het lot van de geschonken goederen.³⁷⁹ Het is aan te bevelen dat de Europese wetgever de problemen in verband met het toenemend aantal uitgevoerd textiel verder aanpakt.

De wetgever moet dus minstens in controlemaatregelen voorzien indien hij voornemens is de btw-plicht af te schaffen. Zo zouden de liefdadigheidsinstellingen en de ontvangende landen bijvoorbeeld het bewijs moeten kunnen leveren dat zij in staat zijn om de hoeveelheid geschonken goederen te verwerken en dat deze goederen niet als afval worden verwijderd. Bijkomend zouden zij eventueel een attest kunnen afleveren van het werkelijke gebruik van de geschonken goederen.

Op verzoek van de bevoegde autoriteiten moeten producenten, importeurs, detailhandelaren en door hen ingeschakelde derden dit bewijs kunnen voorleggen. De Europese wetgever moet voorzien in sancties wanneer goederen werden geschonken aan liefdadigheidsinstellingen of ontwikkelingslanden zonder dat zij hun toestemming hebben gegeven en/of hebben aangetoond dat zij in staat zijn de geschonken goederen te absorberen.³⁸⁰ Dit garandeert een effectieve handhaving van de genomen maatregel.

158. **OMZEILING** - Om te voorkomen dat de schenking van goederen wordt gebruikt om het vernietigingsverbod te omzeilen, moet de Europese wetgever minstens voorzien in een controlesysteem om dit tegen te gaan. Iedere producent, importeur, distributeur of door hen ingeschakelde derden die textielproducten schenken, moeten het bewijs kunnen leveren van het werkelijke gebruik van deze goederen na schenking.³⁸¹

De wetgever moet dus voorzien in dergelijke maatregelen alvorens de btw-plicht af te schaffen. Anders dreigt het risico te ontstaan dat de afschaffing van de btw-plicht zijn doel voorbijloopt.

6. De Europese wetgever moet recyclage van textielproducten gemakkelijker en toegankelijker maken

159. **ACTIE VEREIST** - Betere recyclagefaciliteiten in Europa zijn volgens mij een noodzaak om vernietiging een halt toe te roepen. Zoals reeds uiteengezet is textiel vaak vermengd met ander

³⁷⁹ L. MORTENSEN, " Briefing: EU exports of used textiles in Europe's circular economy", 2023, <https://www.eea.europa.eu/publications/eu-exports-of-used-textiles/eu-exports-of-used-textiles>.

³⁸⁰ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 8.

³⁸¹ Ibid.

textiel waardoor recyclage erg wordt bemoeilijkt (*supra* nr. 73). Het feit dat de recyclagecapiteit en de recyclagetechnologieën in Europa erg beperkt en onderontwikkeld zijn, zorgt ervoor dat recyclage in de praktijk weinig plaatsvindt. Wanneer textiel toch wordt gerecycleerd, wordt dit voornamelijk 'gedowncycled'. Gerecycleerd textiel moet dan ook een nieuw leven krijgen dankzij 'upcycling' om gerecycleerd textiel te kunnen hergebruiken. Vanuit Europa wordt dan ook erkend dat dit verder moet worden uitgewerkt en opgebouwd.³⁸² Deze technieken zijn echter niet van de ene op de andere dag beschikbaar en er zijn veel geld en middelen nodig om dit te laten slagen in de praktijk.

In afwachting van voldoende recyclagecapaciteit en geavanceerde recyclagetechnologieën in Europa, zijn sommige actoren reeds in een 'rush' aan het zoeken naar manieren om te kunnen recycleren. Sommige ketens werken met teruggavebakken. Wie zijn kleding niet meer draagt, kan deze teruggeven aan de winkel. Merken zoals H&M en Hema aanvaarden eender welk textiel. Zij werken nu al samen met een recycleur om dat textielafval op een verantwoordelijke manier te verwerken.³⁸³ Op deze manier kan afgedankt textiel hoogwaardiger worden hergebruikt en hoogwaardiger worden gerecycleerd en wordt het voor de consument gemakkelijker gemaakt om op de juiste plekken kleding in te leveren voor recyclage.³⁸⁴

Daarnaast komt bruikbaar textiel nog te vaak bij het restafval terecht, terwijl deze nog geschikt zijn voor hergebruik of recyclage. Om een duurzamere textielsector tot stand te brengen, moet dit worden vermeden. Daarom kan worden toegejuicht dat in het kader van de Europese afvalwetgeving aan de lidstaten de verplichting wordt opgelegd om uiterlijk op 1 januari 2025 de gescheiden inzameling van textiel te organiseren.³⁸⁵ Dit vormt een stap in de goede richting om recyclage in de EU te vergemakkelijken.

7. De Europese wetgever moet minstens in een transparantieplichting voorzien

160. TRANSPARANTIE VOOR ALLE TEXTIELPRODUCTEN - Voor alle producenten, importeurs, distributeurs en door hen ingeschakelde derden in de EU moeten transparantieplichtingen worden ingevoerd. Dit toezichtstelsel moet het lot van de textielproducten die op de markt zijn gebracht maar nooit zijn verkocht, producten die zijn geproduceerd maar nooit in de handel zijn gebracht en de teruggezonden textielproducten beter in kaart brengen.³⁸⁶ Zij moeten mijns inziens te kennen geven hoeveel goederen er op jaarbasis worden vernietigd, welke goederen er worden gerecycleerd, wat het aandeel is van de gedoneerde goederen, welke textielproducten het voorwerp uitmaken van kortingen, welke goederen terecht komen in outletwinkels en dergelijke. Kortom, ondernemingen moeten niet enkel te kennen geven hoeveel goederen er worden vernietigd, maar zij moeten

³⁸² Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 30 maart 2022, COM(2022), 141 def., 8.

³⁸³ S. VANDOORNE, "Wat moet de H&M met mijn afdankertjes?", 2022, <https://www.oneworld.nl/lezen/klimaat/wat-moet-de-hm-met-mijn-afdankertjes/>; S. VANDOORNE, "Kinderkledingmerk Filou&Friends rolt nieuwe circulaire strategie uit, samenwerking Yuma Labs uit de startblokken", 2022, <https://fashionunited.be/nieuws/mode/kinderkledingmerk-filou-friends-rolt-nieuwe-circulaire-strategie-uit-samenwerking-yuma-labs-uit-de-startblokken/>.

³⁸⁴ KPLUSV, "Fast fashion onderzoek. Vermindering van de negatieve impact", 2020, 49.

³⁸⁵ Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2008/98/EC on waste of 27 April 2018, 2015/0275 (COD).

³⁸⁶ L. RÖDIG, D. JEPSEN, T. ZIMMERMAN, R. MEMLINK en A. FALKENSTEIN, "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 8.

publiekelijk bekendmaken wat het lot is van alle textielproducten. Daarnaast moeten zij ook bekendmaken wat het lot is van de goederen die niet onder het toepassingsgebied vallen, namelijk de goederen die veiligheids- en gezondheidsrisico's inhouden en de goederen die niet aan de wettelijke voorschriften voldoen. Tot slot moeten zij openbaar maken wat de redenen zijn voor de gekozen optie.

Om dit in de praktijk mogelijk te maken, kan onder andere gebruik worden gemaakt van een nationaal register en/of een nationale databank.³⁸⁷ Het vergaren van dergelijke informatie maakt gerichte beoordeling van de beleidsinterventies mogelijk. Daarnaast wordt in kaart gebracht waar er noodzaak is aan verdere maatregelen.

8. Het verbod moet gepaard gaan met sancties om dit te kunnen afdwingen en handhaven

161. **HANDHAVING** - De Europese wetgever moet daarnaast minstens in controlemaatregelen voorzien en een passend juridisch kader op EU-niveau invoeren zodat de lidstaten worden uitgerust om het verbod op de vernietiging van nieuwe goederen te handhaven.³⁸⁸ Ondernemingen zullen op basis van de transparantieplichting worden gedwongen om openbaar te maken wat het lot is van de textielproducten, maar de Europese wetgever moet bijkomend voorzien in een controlemechanisme dat het voor de nationale autoriteiten mogelijk maakt om de juistheid van deze informatie te verifiëren. Het komt er op neer om alle achterpoortjes uit te sluiten.

162. **SANCTIES** – Aan de Europese wetgever kan worden aanbevolen om, naar analogie met Frankrijk, een sanctieregeling in te voeren indien het verbod op de vernietiging van nieuwe goederen niet wordt nageleefd. De vastgestelde sancties moeten doeltreffend, evenredig en voldoende afschrikwekkend zijn.

9. De Europese wetgever moet in maatregelen voorzien met betrekking tot de uitvoer van textielgoederen naar derde landen

163. **EXPORT** - Indien de vernietiging van nieuwe goederen op Europees niveau wordt verboden, ontstaat het risico dat ondernemingen hun goederen exporteren naar landen buiten de Unie voor vernietiging om op deze manier het Europese verbod te omzeilen. De Europese wetgever moet hier rekening mee houden in zijn initiatieven. De maatregelen opgenomen in de Europese textielstrategie vormen een eerste goede stap. De Europese wetgever kan dit echter ook volledig verbieden. Het verbod op de vernietiging van nieuwe goederen moet ook de uitvoer van producten voor vernietiging buiten de EU omvatten. Om een goede handhaving door de nationale autoriteiten mogelijk te maken, moeten betrouwbare en geldige verificatieplichtingen voor de exporterende partijen worden ingevoerd om ervoor te zorgen dat de uit te voeren producten hun oorspronkelijke gebruiksdoel bereiken.

³⁸⁷ Ibid., 14.

³⁸⁸ Ibid., 8.

10. De Europese wetgever moet rekening houden met de bescherming van het eigendomsrecht

164. **VERANTWOORDEN** - De regels over de bescherming van het eigendomsrecht vormen een beperking op het invoeren van een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen. Het eigendomsrecht is echter niet absoluut. Een verbod kan mogelijk worden gerechtvaardigd op basis van de derde norm van artikel 1 EP, namelijk de gebruiksnorm in het algemeen belang. De wetgever moet hier voornamelijk rekening houden met het finaliteits- en proportionaliteitsbeginsel (*supra* nrs. 106). Het verbod moet een doelstelling van algemeen belang voor ogen hebben. Bijkomend moet er een billijk evenwicht bestaan tussen de inbreuk op het eigendomsrecht en de doelstelling van algemeen belang.

De wetgever moet dus opletten voor de regels in verband met de bescherming van het eigendomsrecht. Het is aan te bevelen dat hij dergelijke inbreuk goed verantwoord, zodat deze schending kan worden gerechtvaardigd op basis van de derde norm van artikel 1 EP.

BESLUIT

Productvernietiging is een fenomeen dat de afgelopen jaren (gelukkig) meer in de belangstelling is komen te staan. Het is immers een gebruikelijke strategie onder ondernemingen geworden. Dit onderzoek heeft aangetoond dat bedrijven vaak worden ontmoedigd om voor duurzamere opties te kiezen. Dankzij de opkomst van 'fast fashion' en de snelle groei van e-commerce wordt er meer dan ooit geproduceerd. Omwille van de hoge opslagkosten die verbonden zijn aan het behoud van een overvloedige voorraad, gaan vele ondernemingen over tot het vernietigen van deze goederen. Daarnaast heeft het *online shoppen* de afgelopen jaren aan populariteit gewonnen. Dit heeft echter een prijskaartje voor ondernemingen. Aangezien consumenten genieten van een herroepingsrecht, dat vaak gratis wordt aangeboden, krijgen ondernemingen te maken met hoge verwerkingskosten. Ook hier is het vanuit economisch oogpunt vaak interessanter om over te gaan tot vernietiging. Ondernemingen die toch gebruik willen maken van duurzamere initiatieven, moeten extra kosten maken aangezien zij btw moeten betalen wanneer zij hun goederen willen schenken aan liefdadigheidsorganisaties. Voornamelijk luxemerken zullen weinig gebruik maken van duurzamere opties vermits zij voornamelijk zijn gericht op het beschermen van hun merkimage.

Omwille van deze redenen hebben verschillende beleidsmakers wetgevingsinitiatieven op poten gezet om deze onzorgvuldige praktijk een halt toe te roepen. Deze masterscriptie heeft zich gefocust op de initiatieven van de Belgische, de Franse, de Duitse en de Europese wetgever. België schaft de btw-plicht op de schenking van goederen af. Frankrijk heeft een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen ingevoerd en verplicht ondernemingen om nieuwe onverkochte niet-voedingsmiddelen te hergebruiken of te recyclen. Duitsland hanteert dan weer een andere benadering en voert een nieuw beginsel in, namelijk de zorgplicht gepaard met een transparantieplichting.

Deze masterscriptie heeft aangetoond dat het probleem echter niet zo simpel op te lossen is. Iedere oplossing brengt nieuwe moeilijkheden met zich mee. Een afschaffing van de btw-plicht brengt het risico met zich mee dat er een probleemverschuiving plaatsvindt naar liefdadigheidsinstellingen en ontwikkelingslanden waar de goederen alsnog worden vernietigd. Ook onder de Franse wetgeving is vernietiging nog steeds toegelaten wanneer hergebruik of recyclage niet mogelijk is. Aangezien de hergebruiks- en recyclagecapaciteiten en technologieën in Europa beperkt zijn, zal mijns inziens het nut van deze maatregel in de praktijk beperkt blijven. Daarnaast voorziet zowel de Belgische als de Franse wetgever niet in een transparantieplichting of een controlemechanisme, wat handhaving van de genomen maatregelen in de praktijk bemoeilijkt. De Duitse wetgever komt hieraan tegemoet door het invoeren van een transparantieplichting en een zorgplicht, maar de invulling van deze maatregel blijft vaag en algemeen. Aangezien het (nog) niet gaat om afdwingbare verplichtingen, zal mijns inziens ook hier de impact van dergelijke maatregel beperkt blijven.

Middels de initiatieven van bovenstaande nationale wetgevers ontstaat het risico dat deze uiteenlopende benaderingen aanleiding geven tot een versnippering van de interne markt. Wanneer lidstaten nationale regels uitvaardigen, moeten zij rekening houden met de regels over het vrij verkeer van goederen. Een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen is een maatregel die mogelijks een belemmering op het vrij verkeer van goederen inhoudt en moet in principe dan ook worden verboden. In de rechtspraak is echter een tendens terug te vinden die belemmerende maatregelen aanvaardt omwille van milieuredenen. Daarnaast ontstaat het risico dat een nationaal

verbod in strijd komt te staan met de regels over de bescherming van het eigendomsrecht vervat in artikel 1 EP. Het eigendomsrecht is een grondrecht, maar dit is niet absoluut. Beperkingen op het eigendomsrecht door de overheid zijn dan ook toegestaan, mits aan een aantal voorwaarden zijn voldaan die de wetgever goed zal moeten verantwoorden. In de rechtspraak worden beperkingen op het eigendomsrecht in het algemeen belang aanvaard onder de derde norm van artikel 1 EP.

Om een goede werking van de interne markt te verzekeren, heeft de Europese wetgever in 2022 actie ondernomen middels het initiatief duurzame producten. Deze heeft als doelstelling om van duurzame producten de norm te maken. De Europese textielstrategie vormt hier een onderdeel van. Dankzij deze strategie komt er eindelijk een uitgebreide reeks van vereisten die ervoor moeten zorgen dat een duurzamere textielsector wordt bereikt. De textielstrategie bevat jammer genoeg geen maatregelen om de vernietiging van nieuwe goederen in de textielsector aan te pakken, maar erkent enkel het probleem. Dit is mijns inziens een gemiste kans. Het initiatief duurzame producten bevat wel maatregelen om de vernietiging van niet-verkochte consumptiegoederen aan te pakken, inclusief geretourneerde goederen. Dit door middel van een transparantieplichting. Dit initiatief vertoont echter ook zijn gebreken. Er is immers geen rechtstreeks verbod in opgenomen. Ook dit is naar mijn mening een gemiste kans. Daarnaast beperkt een geharmoniseerd kader de beleidsruimte van de individuele lidstaten. Verder blijven deze Europese initiatieven eerder theoretisch. De maatregelen van de Europese wetgever staan mooi op papier, maar het is naar mijn mening niet duidelijk hoe deze in de praktijk zullen worden omgezet. Het is een stap in de goede richting dat de wetgevers erkennen dat er een probleem is, maar volharding en doorgedrevenheid van de Europese wetgever is hier een *must*.

De centrale onderzoeksvraag in deze masterscriptie luidde als volgt: "kan een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen bijdragen tot het verduurzamen van de textielsector"? Deze masterscriptie verdedigt de stelling dat de wetgever geen duurzamere textielsector tot stand kan brengen door *alleen* een verbod op te leggen. Dit onderzoek heeft aangetoond dat de genomen initiatieven het aantal goederen dat wordt vernietigd, zal verminderen. Zij brengen echter weer andere problemen met zich mee die de wetgevers niet over het hoofd mogen zien. De genomen maatregelen dreigen immers hun doel voorbij te lopen wanneer de problemen die zij met zich meebrengen niet worden aangepakt. Omwille van deze redenen werden er een aantal aanbevelingen geformuleerd.

In de eerste plaats pleit ik ervoor om een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen in te voeren op Europees niveau. Dit verbod moet rechtstreeks in de wet worden verankerd, gepaard met een juridisch bindende zorgplicht voor textielproducten. Daarnaast moet de Europese wetgever duurzamere opties stimuleren, door onder andere de afschaffing van de btw-plicht op de schenking van textielgoederen. Om niet dezelfde fouten te maken als de nationale wetgevers, is het van belang dat de Europese wetgever rekening houdt met de consequenties die deze initiatieven met zich meebrengen. Hij moet dan ook minstens in maatregelen voorzien die ervoor zorgen dat liefdadigheidsorganisaties en ontwikkelingslanden niet worden overspoeld met gedoneerde textielproducten. Bijkomend moet hij de problemen in verband met de beperkte recyclagecapaciteit en de ontbrekende technologieën in Europa aanpakken. Tot slot moet hij minstens in een

transparantieplichting en in een sanctieregeling voorzien voor alle textielproducten om de maatregelen correct en effectief te kunnen controleren en handhaven.

Kortom, er kan geen duurzamere textielsector tot stand worden gebracht door een verbod op te leggen op de vernietiging van nieuwe goederen. De Europese wetgever moet rekening houden met de consequenties die de verschillende nationale beleidsinitiatieven met zich meebrengen. Alleen wanneer deze worden aangepakt, kan mijns inziens een verbod op de vernietiging van nieuwe goederen, gepaard met bijkomende maatregelen, bijdragen aan het verduurzamen van de textielsector.

Bibliografie

Wetgeving

Europese Unie

- Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie van 25 maart 1957, *Pb.L.* 26 oktober 2012, afl. 326.
- Protocol 20 maart 1952 bij het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, *BS* 19 augustus 1955.
- Verordening (EU) nr. 1007/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 27 september 2011 betreffende textielvezelbenamingen en de desbetreffende etikettering en merking van de vezelsamenstelling en de desbetreffende etikettering en merking van de vezelsamenstelling van textielproducten, en houdende intrekking van Richtlijn 73/44/EEG van de Raad en richtlijnen 96/73EG van het Europees Parlement en de Raad voor de EER, *Pb.L.* 18 oktober 2011, afl. 272, 1.
- Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de totstandkoming van een kader voor het vaststellen van vereisten inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten en tot intrekking van Richtlijn 2009/125/EG, 30 maart 2022, COM(2022) 142 def.
- Richtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 betreffende afvalstoffen en tot intrekking van een aantal richtlijnen, *Pb.L.* 22 november 2008, afl. 312.
- Richtlijn 2009/125/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen van eisen inzake ecologisch ontwerp voor energiegerelateerde producten, *Pb.L.* 31 oktober 2009, afl. 285.
- Richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2011 betreffende consumentenrechten, tot wijziging van Richtlijn 93/13/EEG van de Raad en van Richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 85/577/EEG en van Richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad, *Pb.L.* 22 november 2011, afl. 304.
- Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2008/98/EC on waste of 27 april 2018, 2015/0275 (COD).
- Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "De Europese Green Deal", 11 december 2019, COM(2019), 640 def.
- Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "Een nieuwe industriestrategie voor Europa", 10 maart 2020, COM(2020), 102 def.
- Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "Een nieuw actieplan voor een circulaire economie. Voor een schoner en concurrerender Europa", 11 maart 2020, COM(2020) 98 def.

- Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 30 maart 2022, COM(2022), 141 def.
- Mededeling (Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, "Van duurzame producten de norm maken", 30 maart 2022, COM(2022) 140 def.
- Commission staff working document (Comm.) Impact assessment accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a framework for setting ecodesign requirements for sustainable products and repealing Directive 2009/125/EC, 30 maart 2022, SWD(2022) 82 final, part 3/4, 79p.
- Commission staff working document (Comm.) Impact assessment accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a framework for setting ecodesign requirements for sustainable products and repealing Directive 2009/125/EC, 30 maart 2022, SWD(2022) 82 final, part 4/4, 403p.

België

HARD LAW

- Burgerlijk Wetboek.
- Wet 7 april 2019 tot wijziging van het Wetboek van de belasting over de toegevoegde waarde teneinde schenkingen van niet-voedingsmiddelen aan de meest behoeftigen van btw vrij te stellen, *BS* 6 mei 2019, 2019012122.
- KB 18 mei 2020 met betrekking tot de onttrekking van handelsgeschenken van geringe waarde en de onttrekking voor liefdadigheidsdoeleinden van voedingsmiddelen en levensnoodzakelijke niet-voedingsmiddelen andere dan goederen die op duurzame wijze kunnen worden gebruikt, wat de belasting over de toegevoegde waarde betreft, *BS* 25 mei 2020, 2020041182.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het btw-wetboek, teneinde geen btw te heffen op de niet-voedingsmiddelen die voor de meest behoeftigen worden geschonken, *Parl.St.* Kamer 2018-19, nr.3559/001.
- Verslag over het wetsontwerp tot wijziging van het btw-wetboek, teneinde geen btw te heffen op de niet-voedingsmiddelen die voor de meest behoeftigen worden geschonken, *Parl.St.* Kamer 2018-19, 3559/003.
- Amendement (C.S. SMAERS) op het wetsvoorstel tot wijziging van het btw-wetboek teneinde geen btw te heffen op de niet-voedingsmiddelen die voor de meest behoeftigen worden geschonken, *Parl.St.* VI. Parl. 2018-19, nr. 3559/02.
- *Vr. en Antw.* Kamer 2019-20, 7 februari 2020, nr. 55/014 (Vr. nr. 199 L. DIERICK).
- MvT, Voorstel van wet houdende invoering van boek 3 "Goederenrecht" in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl. St.* Kabinet van Minister van Justitie 2018, 465.

SOFT LAW

- FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN, btw-beslissing nr. E.T. 127 958, 21 mei 2015, https://expert.taxwin.be/nl/tw_src_off_fisc/document/dtva20150521-127958-nl.

- FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN, btw-beslissing nr. E.T. 124.417, 31 juli 2017, https://expert.taxwin.be/nl/tw_src_off_fisc/document/dtva20130731-124417-nl.
- FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN, "Circulaire 2020/C/116 betreffende het verstrekken voor liefdadigheidsdoeleinden van voedingsmiddelen en levensnoodzakelijke niet-voedingsmiddelen", 2020, <https://eservices.minfin.fgov.be/myminfin-web/pages/public/fisconet/document/a4a7ab5d-250b-4912-9378-233fc9a5efbf>, 29p.
- FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN, "Gratis schenken van levensnoodzakelijke goederen: lijsten van geaccepteerde en geweigerde niet-voedingsmiddelen", 2021, <https://financien.belgium.be/nl/ondernemingen/btw/schenken/belastingplichtige-schenker/lijst-geaccepteerde-geweigerde-niet-voedingsmiddelen>.
- FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN, "Btw-commentaar. Correcties op het recht op aftrek – herzieningen, onttrekkingen en ingebruiknemingen", 2022, https://eservices.minfin.fgov.be/myminfin-web/pages/public/fisconet/document/2afc8f85-bc09-4792-afd3-a36df547719a/btw%20op%20schenkingen#_Toc11665322.

Frankrijk

- Code Civile, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/.
- Code de l'Environnement, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT00000607422/.
- Loi n°2016-138 du 11 février 2016 relative à la lutte contre le gaspillage alimentaire, *JORF* 13 février 2016, n°0036, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000032036289/>.
- Loi n°2020-105 du 10 février 2020 relative à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, *JORF* 11 février 2020, n°0035, <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000041553759/>.
- Décret n° 2020-1724 du 28 décembre 2020 relatif à l'interdiction d'élimination des invendus non alimentaires et à diverses dispositions de lutte contre le gaspillage, 2026612D, www.legifrance.gouv.fr.
- Exposé des motifs relatif à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, 4 juli 2019, <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif>.
- Avis n°397960 relatif à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, 4 juli 2019, <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif>, 7p.
- Étude d'impact du projet de loi relatif à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, 9 juli 2019, <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif/>, 225p.
- Projet de loi n° 660 relatif à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, 10 juillet 2019, <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif>.

Duitsland

- Gesetz zur Förderung der Kreislaufwirtschaft und Sicherung der umweltverträglichen Bewirtschaftung von Abfällen, <https://www.gesetze-im-internet.de/krwg/>.

Rechtspraak

- EHRM 23 september 1982, nrs. 7151/75 en 7152/75, Sporrang en Lönnroth/Zweden.
- EHRM 21 februari 1986, nr. 8793/79, James en anderen/Verenigd Koninkrijk.

- EHRM 26 juni 1986, nrs. 8674/79, 8675/79 en 8685/79, Van Marle e.a./Nederland.
- EHRM 24 juni 1993, nr. 14556/89, Papamichalopoulos en anderen/Griekenland.
- EHRM 29 april 1999, nrs. 25088/94, 28331/95 en 28443/95, Chassagnou e.a./Frankrijk.
- EHRM 19 juli 2011, nr. 40409/08, Varfis/Griekenland.
- EHRM 7 juli 2015, nr. 38754/07, Odescalchi en lante della rovere/Italië.
- EHRM 14 oktober 2021, nrs. 74288/14 en 64568/16, Democracy and Human Rights Resource Centre en Mustafayev/Azerbeidzjan.
- EHRM 23 november 2021, nr. 40444/17, Kooperatic Servis Neptun/Rusland.
- HvJ 5 februari 1963, nr. 26-62, ECLI:EU:C:1963:1, Van Gend&Loos/Nederlandse administratie der belastingen.
- HvJ 15 juli 1964, nr. 6-64, ECLI:EU:C:1964:66, Costa/E.N.E.L.
- HvJ 10 december 1968, nr. C-7-68, ECLI:EU:C:1968:51, Commissie van de Europese Gemeenschappen/Italiaanse Republiek.
- HvJ 11 juli 1974, nr. C-8/74, ECLI:EU:C:1974:82, Dassonville.
- HvJ 9 maart 1978, nr. 106/77, ECLI:EU:C:1978:49, Administratie van de Staatsfinanciën/NV Simmenthal.
- HvJ 20 februari 1979, nr. C-120/78, ECLI:EU:C:1979:42, Rewe-Zentral AG/Bundesmolopolverwaltung für Branntwein.
- HvJ 20 september 1988, nr. C-302/86, ECLI:EU:C:1988:252, Commissie van de Europese Gemeenschappen/Koninkrijk Denemarken, §6.
- HvJ 11 mei 1989, nr. C-25/88, EU:C:1989:187, Wurmse/Norlaine.
- HvJ 19 november 1991, nr. C-6/90 en C-9/90, ECLI:EU:C:1991:428, Francovich/Italië.
- HvJ 15 december 1993, nr. C-292/92, ECLI:EU:C:1993:932, Hünermund en anderen/Landesapothekerkammer Baden-Württemberg.
- HvJ 11 december 2003, nr. C-322-01, ECLI:EU:C:2003:664, Deutscher Apothekerverband/DocMorris nv-Waterval.
- HvJ 4 juni 2009, nr. C-142/05, ECLI:EU:C:2009:336, Mickelsson/Roos.

Rechtsleer

Boeken

- AKKERMANS, B., "Sustainable obligations in Dutch property law", in DEMEYERE, S. en SAGAERT, V. (eds.), *Contract and Property with an Environmental Perspective*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 29-45.
- CARETTE, N. en JANSEN, R., *Handboek goederenrecht (zesde editie)*, Mortsel, Intersentia, 2022, 906p.
- CRAIG, P. en DE BURCA, G., *European Union Law: Substantive law*, Oxford, Oxford University Press, 2017, 442p.
- DE BAERE, G. en MEEUSEN, J., *Grondbeginselen van het recht van de Europese Unie*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 378p.
- DE COCK, W., *Belgische rechtscolleges als Europese staatssteunrechtters*, Mortsel, Intersentia, 2023, 562p.

- DE SADELEER, N., "Environmental Measures as an Obstacle to Free Movement of Goods in the Internal Market", in DALHAMMER, C., MAITRE-EKERN, E. en BUGGE, C. (eds.), *Preventing environmental damage from products*, Cambridge, CUP, 2018, 125-149.
- GOVERS, M., BORGER, F. en RAES, P., *Handboek btw 2022-2023*, Antwerpen, Intersentia, 2022, 764p.
- GRUYAERT, D., *De exclusiviteit van het eigendomsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 890p.
- GRUYAERT, D., "Eigendom" in BAECK, J., CARETTE, N., WYLLEMAN, A., LECOCQ, P., MUYLLE, M. en SAGAERT, V. (eds.), *Het nieuwe goederenrecht*, Mortsel, Intersentia, 2021, 249-286.
- LENAERTS, K. en VAN NUFFEL, P., *Europees recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 759p.
- LENAERTS, K. en VAN NUFFEL, P., *Europees recht (zevende editie)*, Mortsel, Intersentia, 2023, 809p.
- POETS, J., "Grondvesten van het eigendomsrecht – Over artikel 16 van de Grondwet en artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens in het licht van de recente rechtspraak van het Europees Hof van de Rechten van de Mens en het Grondwettelijk Hof" in PALMANS, R., GHYSELS, J. en TIJS, R. (eds.), *Onteigeningen in Vlaanderen na het Onteigeningsdecreet*, Antwerpen, Boom Juridisch Antwerpen, 2022, 107-152.
- SAGAERT, V., "Nieuwe perspectieven op het eigendomsrecht na tweehonderd jaar Burgerlijk Wetboek", in LECOCQ, P., TILLEMANN B. en VERBEKE, A.L., *Zakenrecht*, Brugge, Die Keure, 2005, 43-85.
- SAGAERT, V. en LECOCQ, P., *De hervorming van het goederenrecht*, Brugge, Die Keure, 2019, 416p.
- SAGAERT, V., TILLEMANN, B. en VERBEKE, A.L., *Vermogensrecht in kort bestek (zesde editie)*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 506p.
- SAGAERT, V., *Goederenrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2021, 1256p.
- WERBROUCK, J., *Doorwerking van het Europees consumentenrecht in het nationaal procesrecht*, Mortsel, Intersentia, 2023, 920p.

Tijdschriften

- AKKERMANS, B., "Duurzaam goederenrecht: naar een herijking van ons goederenrechtelijk stelsel?", *TPR* 2018, 1437-1470.
- AKKERMANS, B., "Sustainable property law?", *EPLJ* 2018, 1-3.
- AKKERMANS, B., "Sustainable Ownership – new obligations towards achieving a sustainable society", *EPLJ* 2021, 277-303.
- BOURGUIGNON, D., "Closing the loop. New circular economy package", *EPRS* 2016, 9p.
- CARETTE, A., "Een subjectief recht op een volwaardig leefmilieu?", *TPR* 1998, 821-888.
- FLAMEY, P. en VALKENIERS, M., "Planschade, onteigening en eigendomsbeperking getoetst aan de grondrechten van de Grondwet en van artikel 1 Eerste Aanvullend Protocol EVRM", *CDPK* 2011, afl. 3, 354-393.
- GRUYAERT, D. en DEMEYERE, S., "Het nieuwe goederenrecht (deel I)", *RW* 2020-21, nr. 22, 843-852.

- INDEKEU, B., "Bescherming tegen eigendomsbeperkingen van stedenbouwkundige aard, gezien door de bril van het EHRM en van de hoogste Belgische rechtscolleges", *RW* 2018-19, nr. 2, 43-60.
- LEPLA, C., "L'obligation de gestion des invendus non alimentaires", *RJ.E* 2022, 81-89.
- MANSHOVEN, S., CHRISTIS, M., VERCALSTEREN, A., ARNOLD, M., NICOLAU, M., LAFOND, E., MORTENSEN, L-F. en LAFOND, E., "Textiles and the environment in a circular economy", *Einot Report – ETC/WMGE* 2019, 60p.
- ROBBERTS, H., MILIOS, L., MONT, O. en DALHAMMER, C., "Product destruction: Exploring unsustainable production-consumption systems and appropriate policy responses", *Sustainable Production and Consumption* 2023, 13p.
- RUYSSCHAERT, S., "Vrijgevigheid: soms mét btw en soms ook niet ("ik steek het nog liever in brand dan het weg te schenken.")", *Fisc. Week.* 2018, 5-7.
- SAJN, N., "Environmental impact of the textile and clothing industry. What consumers need to know", *EPRS* 2019, 10p.
- TERRYN, E. en IRAMBONA, E.V., "Duurzame consumptie en maximum harmonisatie: water en vuur?", *SSRN* 2023, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4376907, 20p.
- TERRYN, E. en VAN GOOL, E., "Kunnen we e-commerce vergroenen door het consumentencontractenrecht te herzien?", *TvC* 2021, nr. 1, 15-28.

Varia

- AFVALONLINE, "Heijnen, met tegenzin, aan de slag met vernietigingsverbod", 2023, <https://afvalonline.nl/bericht/38063/heijnen-met-tegenzin-aan-slag-met-vernietigingsverbod>.
- ARBINOLO, R., "Wasteful destruction of unsold goods must be banned, NGOs urge the EU", 2021, <https://eeb.org/wasteful-destruction-of-unsold-goods-must-be-banned-ngos-urge-the-eu/>.
- BUCKS, J., "Exposed: how Amazon destroys millions of new items it can't sell with everything from TVs to kitchen equipment, books and nappies dumped in landfill sites", 2019, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-7018955/Exposed-Amazon-destroys-millions-new-items-sell.html>.
- BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, "Eckpunkte der Novellierung des Kreislaufwirtschaftsgesetzes (KrWG)", 2020, <https://www.bmuv.de/themen/wasser-ressourcen-abfall/kreislaufwirtschaft/abfallpolitik/uebersicht-kreislaufwirtschaftsgesetz/eckpunkte-der-novellierung-des-kreislaufwirtschaftsgesetzes-krwg>.
- BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, "Was wären die ersten Schritte für einen nachhaltigeren Online-Handel?", 2020, <https://www.bmuv.de/faq/was-waeren-die-ersten-schritte-fuer-einen-nachhaltigeren-online-handel>.
- BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, "Neue Instrumente im Einsatz gegen Verhüllung und

Ressourcenverschwendung“, 2020, <https://www.bmuv.de/pressemitteilung/neue-instrumente-im-einsatz-gegen-vermuetung-und-ressourcenverschwendung>.

- BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, “Kreislaufwirtschaftsgesetz: Gesetz zur Förderung der Kreislaufwirtschaft und Sicherung der umweltverträglichen Bewirtschaftung von Abfällen“, 2022, <https://www.bmuv.de/gesetz/kreislaufwirtschaftsgesetz/>.
- BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, “Die Obhutspflicht im Kreislaufwirtschaftsgesetz“, 2020, <https://www.bmuv.de/themen/wasser-ressourcen-abfall/kreislaufwirtschaft/abfallpolitik/uebersicht-kreislaufwirtschaftsgesetz/die-obhutspflicht-im-kreislaufwirtschaftsgesetz>.
- BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, “Mode und Textilien“, 2022, <https://www.bmuv.de/themen/nachhaltigkeit-digitalisierung/konsum-und-produkte/produktbereiche/mode-und-textilien>.
- BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, “Wirkt die Obhutspflicht des Kreislaufwirtschaftsgesetzes?“, 2023, <https://www.bmuv.de/faq/wirkt-die-obhutspflicht-des-kreislaufwirtschaftsgesetzes>.
- BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, “Welche Maßnahmen – insbesondere aus dem 5-Punkte-Plan – hat das BMU umgesetzt?“, 2023, <https://www.bmuv.de/faq/welche-massnahmen-insbesondere-aus-dem-5-punkte-plan-hat-das-bmu-umgesetzt>.
- BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, NUKLEARE SICHERHEIT UND VERBRAUCHERSCHUTZ, “Warenvernichtung“, 2023, <https://www.bmuv.de/faqs/warenvernichtung>.
- COLE, B., “Luxury brands prefer to burn millions of dollars’ worth of clothes to letting wrong shoppers buy them at discount“, 2018, <https://www.newsweek.com/luxury-brands-prefer-burn-millions-dollars-worth-clothes-over-letting-wrong-1032088>.
- DEWINTRE, H., “Frankrijk verbiedt vernietiging onverkochte voorraad: wie betaalt de prijs?“, 2019, <https://fashionunited.nl/nieuws/business/frankrijk-verbiedt-vernietiging-onverkochte-voorraad-wie-betaalt-de-prijs/>.
- DWYER, J., “Slashers’ Work Ruins Shoes Discarded at a Nike Store“, 2017, <https://www.nytimes.com/2017/01/26/nyregion/slashers-work-ruins-shoes-discarded-at-a-nike-store.html>.
- E-COMMERCE FOUNDATION, “Ecommerce Benchmark & Retail Report 2016“, 2016, <https://ecommerce-europe.eu/wp-content/uploads/2016/06/Ecommerce-Benchmark-Retail-Report-2016.pdf>, 29p.
- E-COMMERCE NEWS, “Germany makes destroying products more difficult“, 2020, <https://ecommercenews.eu/germany-makes-destroying-products-more-difficult/>.
- ELLEN MACARTHUR FOUNDATION, “A new textiles economy: redesigning fashion’s future“, 2017, <https://ellenmacarthurfoundation.org/a-new-textiles-economy>, 150p.

- ELIA, A., "Fashion's Destruction of Unsold Goods: Responsible Solutions for an Environmentally Conscious Future", *Fordham Intell. Prop. Media & Ent. L.J.* 2020, Vol. 30 (2), 55p.
- EUROPESE COMMISSIE, "Sustainable and Circular Textiles by 2030", 2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_22_2017.
- EUROPESE COMMISSIE, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 2022, https://environment.ec.europa.eu/strategy/textiles-strategy_nl.
- EUROPESE COMMISSIE, "Vragen en antwoorden over de EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel", 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/qanda_22_2015.
- EUROPESE COMMISSIE, "Vragen en antwoorden: initiatief voor duurzame producten", 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/qanda_22_2014.
- EUROPESE COMMISSIE, "Green Deal: nieuwe voorstellen om van duurzame producten de norm te maken en Europa minder afhankelijk te maken op het gebied van hulpbronnen", 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_22_2013.
- EUROPESE COMMISSIE, "EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel: een groenere en concurrerende textielsector tot stand brengen" 2022, https://environment.ec.europa.eu/strategy/textiles-strategy_nl.
- EUROPESE COMMISSIE, "Over duurzame producten: overzicht van EU-maatregelen om van duurzame producten de norm in de EU te maken", 2022, https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/sustainableproducts/about-sustainable-product_nl.
- EUROPESE COMMISSIE, "Factsheet on Sustainable Products", 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/fs_22_2016.
- EUROPESE COMMISSIE, "Sustainable products: Commission consults on new product priorities", 2023, https://environment.ec.europa.eu/news/sustainable-products-commission-consults-new-product-priorities-2023-01-31_en.
- EUROPESE COMMISSIE, "Verzoek om input voor een initiatief (zonder effectenbeoordeling)", 2023, https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12567-Duurzame-producten_nl.
- EUROPEES MILIEUAGENTSCHAP, "Het milieu in Europa: Toestand en verkenningen 2020 (samenvatting)", Luxemburg, Publications office of the European Union, 2019, <https://www.eea.europa.eu/nl/publications/het-milieu-in-europa-toestand>, 18p.
- EUROPEAN UNION, "Eurobarometer: attitudes of Europeans towards the Environment", 2020, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2257>.
- EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY, "Briefing: textiles and the environment the role of design in Europe's circular economy", 2023, <https://www.eea.europa.eu/publications/textiles-and-the-environment-the>.
- EXPERTGROEP GET RID OF RETURNS, "Return on returns: waarde halen uit retouren", 2020, www.shoppingtomorrow.nl/nl/bluepapers/return-on-returns-2020, 14p.

- HENDRIKSZ, V., "H&M accused of burning 12 tons of new, unsold clothing per year", 2017, <https://fashionunited.uk/news/fashion/h-m-accu-sed-of-burning-12-tonnes-of-new-unsold-clothing-per-year/>.
- H&M, "H&M DOES NOT BURN USABLE CLOTHES", 2017, <https://about.hm.com/news/general-2017/h-m-does-not-burn-functioning-clothes.html>.
- H&M GROUP, "H&M Group Sustainability Performance Report", 2020, <https://hmgroupp.com/news/hm-group-sustainability-performance-report-2020/>.
- KORT, M., VAN DER VUSSE, R. en VAN GROOTEL, M., "Ongebruikt textiel. Onderzoek naar de wijze waarop de textielketen omgaat met ongebruikt en nieuw textiel", *RebelGroup Executives bv* 2020, 30p.
- KPLUSV, "Fast fashion onderzoek. Vermindering van de negatieve impact", 2020, 96p.
- LUND UNIVERSITY, "Where do your online shopping returns end up? In the bin, new research finds", 2023, <https://www.lunduniversity.lu.se/article/where-do-your-online-shopping-returns-end-bin-new-research-finds>.
- MACINTOSH, E., "How MEPS can make fashion more accountable in 2023", 2023, <https://meta.eeb.org/2023/04/13/how-meps-can-make-fashion-more-accountable-in-2023/>.
- MINISTÈRE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE, "La loi anti-gaspillage dans le quotidien des Français: concrètement ça donne quoi?", 2021, <https://www.ecologie.gouv.fr/loi-anti-gaspillage-economie-circulaire>, 35p.
- MINISTERIE VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit, "Franse overheid stelt regels voor vermindering van voedselverspilling", 2021, <https://www.agroberichtenbuitenland.nl/landeninformatie/frankrijk/achtergrond/voedselverspilling>.
- MONDIAAL NIEUWS, "Retourzendingen online aankopen belanden vaak gewoon op het stort", 2023, <https://www.mo.be/nieuws/retourzendingen-online-aankopen-belanden-vaak-gewoon-op-het-stort>.
- MORTENSEN, L., " Briefing: EU exports of used textiles in Europe's circular economy", 2023, <https://www.eea.europa.eu/publications/eu-exports-of-used-textiles/eu-exports-of-used-textiles>.
- NAPIER, E. en SANGUINETI, F., "Fashion merchandisers' slash and burn dilemma: a consequence of over production and excessive waste?", *Rutgers Business Review* 2018, 159-174.
- NEUTRAAL SYNDICAAT VOOR ZELFSTANDIGEN, "Handelaars kunnen eindelijk ongestraft overschotten wegschenken", 2019, <https://www.nsz.be/nl/pers-archieff/detail/nsz-ldquo-handelaars-kunnen-eindelijk-ongestraft-overschotten-wegschenken-rdquo-2>.
- NIRANJAN, A., "Returned, as-new goods end up as trash", 2020, <https://www.dw.com/en/destroy-packages-online-shopping/a-52281567>.
- PAREEK, S., "Did you know Louis Vuitton burns all its unsold bags? The reason is pretty bizarre", 2017, <https://www.scoopwhoop.com/fashion/louis-vuitton-burns-its-unsold-bags/>.
- PINNOCK, O., "No one in fashion is surprised Burberry burnt £28 Million of stock", 2018, <https://www.forbes.com/sites/oliviapinnock/2018/07/20/no-one-in-fashion-is-surprised-burberry-burnt-28-million-of-stock/>.

- PLANMILJO, "Synopsis report on the consultation on the EU strategy for sustainable and circular textiles", 2022, <https://environment.ec.europa.eu/system/files/2022-03/Synopsis%20report%20textiles%20strategy.pdf>, 12p.
- POURHEJAZY, P., "Destruction decisions for managing excess inventory in e-commerce logistics", *Sustainability* 2020, 12p.
- RÖDIG, L., JEPSEN, D., ZIMMERMAN, T., MEMLINK, R. en FALKENSTEIN, A., "Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods", 2021, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2021/10/Prohibiting-the-destruction-of-unsold-goods-Policy-brief-2021.pdf>, 18p.
- RTL NEWS, "Amazon-Deutschland-Chef erklärt: Produkte zu spenden ist teurer, als sie zu entsorgen", 2020, <https://www.rtl.de/cms/amazon-retouren-darum-landen-ruecksendungen-haeufig-auf-dem-muell-4655310.html>.
- STENMARCK, A., JENSEN, C., QUESTED, T. en MOATES, G., "Estimates of European food waste levels", 2016, <http://www.eu-fusions.org/phocadownload/Publications/Estimates%20of%20European%20food%20waste%20levels.pdf>.
- UNITED NATIONS, "transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development", 2015, www.un.org/sustainabledevelopment/.
- UNIVERSITÄT BAMBERG, "Retouren: Warum 20 Millionen Artikel vernichtet werden", 2019, <https://www.uni-bamberg.de/presse/pm/artikel/retourenvernichtung-asdecker-2019/>.
- VAN CRONENBERG, H., "Wat bedoelen we met ecologische duurzaamheid?", 2021, <https://waaromduurzaam.nl/ecologische-duurzaamheid/>.
- VANDOORNE, S., "Wat moet de H&M met mijn afdankertjes?", 2022, <https://www.oneworld.nl/lezen/klimaat/wat-moet-de-hm-met-mijn-afdankertjes/>.
- VANDOORNE, S., "Kinderkledingmerk Filou&Friends rolt nieuwe circulaire strategie uit, samenwerking Yuma Labs uit de startblokken", 2022, <https://fashionunited.be/nieuws/mode/kinderkledingmerk-filou-friends-rolt-nieuwe-circulaire-strategie-uit-samenwerking-yuma-labs-uit-de-startblokken/>.
- VERENIGDE NATIES, "duurzame ontwikkelingsdoelstellingen", <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>.
- VERSCHAEVE, J., "Verbied de massale vernietiging van spiksplinternieuwe spullen", 2021, <https://www.mo.be/zeronaut/stop-de-massale-vernietiging-van-spiksplinternieuwe-goederen>.
- VZW GOODS TO GIVE, "2016 jaarverslag", 2016, <https://www.goodstogive.org/wp-content/uploads/2017/11/Jaarverslag-2016.pdf>.
- ZAZZARA, L., RAPETTI, G. en TYLER, D.C., "Burberry Burning Backlash", 2020, https://www.researchgate.net/publication/344169261_Burberry_Burning_Backlash, 12p.